

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
CENTRAL STATISTICAL OFFICE

UCZESTNICTWO LUDNOŚCI W KULTURZE W 2014 R.

PARTICIPATION IN CULTURE IN 2014

INFORMACJE
I OPRACOWANIA
STATYSTYCZNE

STATISTICAL
INFORMATION
AND
ELABORATIONS

Warszawa Warsaw **2016**

Opracowanie publikacji

GUS, Departament Badań Społecznych
i Warunków Życia

Preparation of the publication

CSO, Social Surveys
and Living Conditions Statistics Department

kierujący
supervisor

dr Piotr Łysoń – Dyrektor Departamentu
Badań Społecznych i Warunków Życia
*Director of the Social Surveys and Living Conditions
Department*

zespół
team

Stanisław Radkowski,
Katarzyna Wawrzyniak, Piotr Kalinowski

naliczanie tablic
tables compiled by

Centrum Informatyki Statystycznej
Central Statistical Computing Centre

Projekt okładki
Cover design

Lidia Motrenko-Makuch

Skład komputerowy
Technical editor

zespół
team

Druk i oprawa
Printed by

Zakład Wydawnictw Statystycznych
Statistical Publishing Establishment

Publikacja dostępna również
w Internecie: www.stat.gov.pl

*Publication available
on the Internet: www.stat.gov.pl*

PRZEDMOWA

Publikacja niniejsza została opracowana na podstawie wyników badania modułowego gospodarstw domowych na temat uczestnictwa ludności w kulturze, przeprowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny w styczniu 2015 roku.

Część tabelaryczną publikacji, zawierającą dane statystyczne o uczestnictwie ludności Polski w kulturze w 2014 r., poprzedzają uwagi metodyczne i komentarz analityczny. Uwagi metodyczne zawierają opis metody badawczej i narzędzi badania, a komentarz stanowi syntetyczny opis aktywności kulturalnej Polaków – jej form i częstotliwości korzystania z oferty instytucji kultury oraz sposobów zaspokajania potrzeb kulturalnych.

Prezentowane w publikacji dane dotyczą czytelnictwa książek i prasy, słuchania radia i muzyki, oglądania telewizji i filmów, korzystania z Internetu, uczęszczania do instytucji widowiskowych i rozrywkowych, a także wydatków gospodarstw domowych na kulturę i ich wyposażenia w przedmioty użytku kulturalnego oraz oceny możliwości zaspokojenia potrzeb kulturalnych.

Publikacja została przygotowana w Wydziale Statystyki Edukacji i Kultury przez Stanisława Radkowskiego, Katarzynę Wawrzyniak i Piotra Kalinowskiego.

Dyrektor Departamentu
Badań Społecznych
i Warunków Życia
dr Piotr Łysoń

Warszawa, luty 2016 r.

INTRODUCTION

This publication issued within the series “Information and Statistical Papers” is based on the results of the modular sample survey “Cultural participation of population” carried out by the Central Statistical Office in January 2015.

The tabular part of the publication comprising statistical data on cultural participation of Poland’s population in 2014 is preceded by the methodological notes and analytical comments. The methodological notes include information on the survey method and the survey tools. The analytical comments are a general description of cultural activities of Poles – forms and frequency of taking advantage of cultural events and ways of satisfying their cultural needs.

The publication includes information on reading of books, newspapers and magazines, listening to the radio and music, watching television and movies, Internet using, participation in cultural and entertainment activities institutions as well as the data on expenditure for culture, cultural equipment in households and households opinions on possibilities of realization of cultural needs.

This publication was prepared by S. Radkowski, K. Wawrzyniak and P. Kalinowski, employees of the Education and Culture Statistics Division at the Social Surveys and Living Conditions Department.

Director
Social Surveys
and Living Conditions Department
Piotr Łysoń Ph.D.

Warsaw, February 2016

SPIS TREŚCI

CONTENTS

	Tablice i wykresy <i>Tables & diagrams</i>	Str. <i>Page</i>
PRZEDMOWA		3
SPIS TREŚCI		5
I. UWAGI METODYCZNE		11
1.1. Cel badania		11
1.2. Charakterystyka metody badawczej.....		11
1.3. Charakterystyka badanej zbiorowości.....		12
1.3.1. Charakterystyka gospodarstw domowych...		12
1.3.2. Charakterystyka członków gospodarstw domowych.....		13
1.4. Narzędzia badawcze		15
1.5. Metoda uogólniania wyników badania modułowego		18
1.6. Informacje uzupełniające, dotyczące prezentacji wyników badania.....		19
	INTRODUCTION	4
	CONTENTS	5
	I. METHODOLOGICAL NOTES	23
	1.1. <i>Survey objective</i>	23
	1.2. <i>Characteristics of survey method</i>	23
	1.3. <i>Characteristics of surveyed</i>	24
	1.3.1. <i>Characteristics of surveyed households</i>	24
	1.3.2. <i>Characteristics of household members</i>	25
	1.4. <i>Survey tools</i>	27
	1.5. <i>The method of generalizing the results of the module survey</i>	29
	1.6. <i>Supplementary information concerning the presentation of survey results</i>	30
	II. CULTURE IN HOUSEHOLDS	34
II. KULTURA W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH		34
2.1. Wydatki gospodarstw domowych na kulturę ...	2.1. <i>Expenditure on culture in households</i>	34
2.1.1. Udział wydatków na kulturę w budżetach gospodarstw domowych	2.1.1. <i>The share of expenditure on culture in households budgets</i>	34
2.1.2. Wydatki gospodarstw domowych na zakup książek	2.1.2. <i>Expenditure on books in households</i>	34
2.1.3. Wydatki gospodarstw domowych na zakup i prenumeratę prasy	2.1.3. <i>Expenditure on newspapers and periodicals and press subscription in households</i>	35
2.1.4. Wydatki gospodarstw domowych na zakup sprzętu audiowizualnego i nośników dźwięku i obrazu.....	2.1.4. <i>Expenditure on audio-visual articles and carriers of sound and picture in households</i>	37
2.1.5. Wydatki gospodarstw domowych na zakup usług kulturalnych	2.1.5. <i>Expenditure on cultural services in households</i>	39
2.1.6. Ocena zmiany możliwości finansowych zaspokojenia potrzeb gospodarstw domowych związanych z uczestnictwem w kulturze	2.1.6. <i>Evaluation of change of financial possibilities of fulfilling household cultural needs</i> ...	40
2.2. Opinie gospodarstw domowych dotyczące zmiany możliwości uczestnictwa w kulturze w miejscu zamieszkania	2.2. <i>Households opinions about change of possibilities of benefiting from culture in a place of residence</i>	42
2.3. Wyposażenie gospodarstw domowych w artykuły użytku kulturalnego	2.3. <i>Households equipment with cultural goods</i>	46
2.3.1. Książki	2.3.1. <i>Books</i>	46
2.3.2. Sprzęt audiowizualny i komputerowy oraz nośniki dźwięku i obrazu	2.3.2. <i>Audio-visual articles, personal computers, sound and image carriers</i>	48
2.4. Zwyczaje w gospodarstwie domowym	2.4. <i>Customs in households</i>	51
2.5. Kultura w odbiorze społecznym	2.5. <i>Culture in public perception</i>	52
2.5.1. Z czym kojarzy się słowo „kultura”?	2.5.1. <i>With what associate the word "culture"?</i>	53
2.5.2. Cechy człowieka kulturalnego	2.5.2. <i>Features of cultured man</i>	54
2.5.3. Czy kultura jest ważna?	2.5.3. <i>Is culture important?</i>	55
2.6. Uczestnictwo w formach aktywności kulturalnej.....	2.6. <i>Participation in cultural activity forms</i>	57
2.6.1. Ocena oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania.....	2.6.1. <i>Evaluation of the cultural offer in the place of residence</i>	58
2.6.2. Czytelnictwo.....	2.6.2. <i>Reading</i>	61

	Tablice i wykresy <i>Tables & diagrams</i>	Str. <i>Page</i>
2.6.3. Korzystanie z mediów i uczęszczanie do kina	<i>2.6.3. The use of media and going to cinema .....</i>	67
2.6.4. Opinie dotyczące zastępczej funkcji telewizji i Internetu	<i>2.6.4. Opinions about television and Internet as a substitute of other cultural activities .....</i>	77
2.6.5. Uczęszczanie do instytucji kultury	<i>2.6.7. Going to the institutions of culture .....</i>	85
2.6.6. Uczestnictwo w innych formach rozrywki	<i>2.6.6. Participation in other forms of entertainment .....</i>	91
2.6.7. Działalność hobbystyczna	<i>2.6.7. Hobby activity .....</i>	94
2.7. Opinie dotyczące wykorzystania czasu wolnego	<i>2.7. Opinions about using free time .....</i>	96
Podsumowanie	<i>Summary .....</i>	99
		100
SPIS TABLIC I WYKRESÓW W TEKŚCIE	LIST OF TABLES AND DIAGRAMS IN TEXT	
Struktura badanych gospodarstw domowych	<i>The structure of the surveyed households .....</i>	1 12
Gospodarstwa domowe badane w miastach i na wsi	<i>Households surveyed in urban and rural areas .....</i>	2 13
Osoby badane według klasy miejscowości zamieszkania i płci	<i>The surveyed by class of locality (towns and cities by number of inhabitants and rural areas) and sex .....</i>	3 13
Osoby badane według grup wieku	<i>The surveyed by age group .....</i>	4 13
Płeć osób badanych według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Sex of the surveyed by socio-economic group .....</i>	5 14
Zróźnicowanie osób badanych według płci w gospodarstwach domowych	<i>The diversity of the surveyed in households by sex .....</i>	6 14
Zróźnicowanie osób badanych według poziomu wykształcenia i płci	<i>The diversity of the surveyed by level of education and sex .....</i>	7 14
Osoby badane według poziomu wykształcenia i płci w miastach i na wsi	<i>The surveyed by level of education and sex in urban and rural areas .....</i>	8 15
Zróźnicowanie osób badanych według zajęcia i płci oraz w miastach i na wsi	<i>The diversity of the surveyed by occupation and sex, and in urban and rural areas .....</i>	9 15
Wydatki na kulturę i ich udział w przeciętnych wydatkach na 1 osobę w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych w latach 2013-2014	<i>Expenditure on culture and their share as compared with the average per capita expenditure in households by socio-economic groups in 2013-2014 .....</i>	10 34
Książki, które przybyły w 2014 r. w gospodarstwach domowych według rodzaju literatury i grup społeczno-ekonomicznych	<i>New books in 2014 in households by type of literature and socio-economic groups .....</i>	11 35
Gospodarstwa domowe kupujące gazety i czasopisma w IV kwartale 2014 r.	<i>Households buying newspapers and magazines in IV q 2014 .....</i>	12 36
Wydatki gospodarstw domowych na 1 osobę w gospodarstwie na niektóre usługi kulturalne według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Household expenditure on selected cultural services per 1 person in household by socio-economic groups .....</i>	13 39
Ocena możliwości finansowych zaspokojenia potrzeb kulturalnych w 2009 i 2014 r. w porównaniu do sytuacji w roku poprzednim według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Evaluation of financial possibilities to satisfy cultural needs in 2009 and 2014 compared to the situation in the previous year, according to socio-economic groups .....</i>	14 41
Rezygnacja („często” lub „bardzo często”) gospodarstw domowych z zakupów lub wyjścia do instytucji kultury ze względów finansowych w 2009 i 2014 r. według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Resignation ("often" or "very often") of households with the purchases or going to the cultural institutions for financial reasons in 2009 and 2014 by socio-economic groups .....</i>	15 42
Ocena możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania w 2009 i 2014 r. w porównaniu do sytuacji w roku poprzednim według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Evaluation of the possibilities of using cultural institutions and their offer in 2009 and 2014 in place of residence, compared to the situation in the previous year, according to socio-economic groups .....</i>	16 43
Ocena możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania w 2014 r. w porównaniu z sytuacją w 2013 r. (wykres)	<i>Evaluation of the possibilities of using cultural institutions and their offer in place of residence in 2014 compared with the situation in 2013. (diagram) .....</i>	1 44
Ocena jakości oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania w 2014 r. w porównaniu do sytuacji w 2013 r. (wykres)	<i>Evaluation of quality of the cultural offer in the place of residence in 2014 compared to the situation in 2013. (diagram) .....</i>	2 45
Ocena oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania w 2009 i 2014 r. w porównaniu do sytuacji w roku poprzednim wg grup społeczno-ekonomicznych	<i>Evaluation of the cultural offer in the place of residence in 2009 and 2014, compared to the situation in the previous year, by socio-economic groups .....</i>	17 45

	Tablice i wykresy <i>Tables & diagrams</i>	Str. <i>Page</i>
Gospodarstwa domowe posiadające książki	<i>Households having books .....</i>	18 46
Gospodarstwa domowe według liczby posiadanych książek (wykres)	<i>Households by number of books possessing (diagram) .....</i>	3 47
Gospodarstwa domowe posiadające książki według rodzaju literatury i wykształcenia osoby odniesienia	<i>Households having books by type of literature and level of education of reference person .....</i>	19 47
Wyposażenie gospodarstw domowych w wybrany sprzęt audiowizualny w miastach i na wsi	<i>Selected audiovisual equipment in households in the urban and rural areas .....</i>	20 49
Kontakty z rodziną według grup społeczno- -ekonomicznych.....	<i>Contacts with the family by socio-economic groups</i>	21 51
Zwyczaje w gospodarstwie domowym według grup społeczno-ekonomicznych.....	<i>Customs in households by socio-economic groups ..</i>	22 52
Skojarzenia ze słowem „kultura” według grup wieku	<i>Associations with the word "culture" by age groups</i>	23 53
Skojarzenia ze słowem "kultura" (wykres)	<i>Associations with the word "culture" (diagram) .....</i>	4 53
Cechy człowieka kulturalnego według grup wieku .	<i>Features of cultured man by age group .....</i>	24 54
Znaczenie kultury (wykres)	<i>The importance of culture (diagram) .....</i>	5 55
Znaczenie kultury według grup społeczno- -ekonomicznych.....	<i>The importance of culture by socio-economic groups .....</i>	25 56
Znaczenie kultury według płci (wykres)	<i>The importance of culture by sex (diagram) .....</i>	6 56
Zadowolenie z sieci punktów prowadzących handel artykułami użytku kulturalnego według grup społeczno-ekonomicznych.....	<i>Satisfaction of a network of points leading trade in products of cultural use by socio-economic groups</i>	26 58
Zadowolenie z sieci instytucji prowadzących działalność kulturalną według grup społeczno- -ekonomicznych.....	<i>Satisfaction with the network of institutions involved in cultural activities by socio-economic groups .....</i>	27 59
Zadowolenie z oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania (wykres).....	<i>Satisfaction with the cultural offer in the place of residence (diagram) .....</i>	7 60
Zadowolenie z oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania według grup społeczno- -ekonomicznych.....	<i>Satisfaction with the cultural offer in the place of residence by socio-economic groups.....</i>	28 60
Książki przeczytane według dziedziny literatury (wykres)	<i>Books read by the field of literature (diagram) .....</i>	8 63
Czytający książki według dziedziny literatury i płci (wykres).....	<i>Readers of books according the fields of literature and gender (diagram) .....</i>	9 63
Czytający książki według dziedziny literatury i grup społeczno-ekonomicznych.....	<i>Readers of books according the field of literature and socio-economic groups .....</i>	29 64
Czytający według grup społeczno-ekonomicznych	<i>The readers by socio-economic groups.....</i>	30 64
Czytelnictwo według miejsca zamieszkania (wykres).....	<i>Reading by place of residence (diagram) .....</i>	10 65
Czytelnictwo według płci (wykres)	<i>Reading by sex (diagram) .....</i>	11 66
Korzystający z biblioteki lub czytelnicy według grup społeczno-ekonomicznych.....	<i>Users of the library or reading room by socio- economic groups .....</i>	31 66
Oglądający program telewizyjny według intensywności i grup społeczno-ekonomicznych...	<i>Watching a television programme by the intensity and socio-economic groups .....</i>	32 67
Słuchający programu radiowego według intensywności i grup społeczno-ekonomicznych...	<i>Listening to the radio programme according to the intensity and socio-economic groups .....</i>	33 68
Wypożyczający odpłatnie filmy według płci i grup społeczno-ekonomicznych.....	<i>Borrowers of the paid films by sex and socio- economic groups .....</i>	34 70
Oglądający filmy fabularne według płci i grup społeczno-ekonomicznych.....	<i>Watching feature films by sex and socio-economic groups .....</i>	35 70
Oglądanie filmów według miejsca zamieszkania (wykres)	<i>Watching features films by place of residence (diagram) .....</i>	12 71
Chodzący do kina według grup społeczno- -ekonomicznych.....	<i>Going to the cinema by socio-economic groups.....</i>	36 71
Uczęszczający do kina według płci i grup wieku (wykres)	<i>Going to the cinema by sex and age groups (diagram) .....</i>	13 72
Korzystający z komputera według celu i grup społeczno-ekonomicznych.....	<i>Using with computer by the purpose and socio- economic groups .....</i>	37 74
Korzystający z Internetu według grup społeczno- -ekonomicznych.....	<i>Internet users by socio-economic groups.....</i>	38 75
Wybrane powody korzystania z Internetu (wykres).	<i>Selected purposes of the Internet using (diagram)...</i>	14 76
Uważający, że telewizja nie może zastąpić innych form uczestnictwa w kulturze według płci (wykres)	<i>Thinking that other forms of cultural participation does not replace by television by sex (diagram) ....</i>	15 77
Opinie dotyczące możliwości zastąpienia przez telewizję innych form uczestnictwa w kulturze według płci	<i>Opinions about television as a substitute of other cultural activities by sex.....</i>	39 78

	Tablice i wykresy <i>Tables & diagrams</i>	Str. <i>Page</i>
Uważający, że telewizja nie może zastąpić innych form uczestnictwa w kulturze w miastach i na wsi (wykres)	<i>Thinking that other forms of cultural participation does not replace by television in urban and rural areas (diagram) .....</i>	16 78
Opinie dotyczące możliwości zastąpienia przez telewizję innych form uczestnictwa w kulturze w miastach i na wsi	<i>Opinions about television as a substitute of other cultural activities in urban and rural areas .....</i>	40 79
Opinie dotyczące możliwości zastąpienia przez telewizję innych form uczestnictwa w kulturze według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Opinions about television as a substitute of other cultural activities by socio-economic groups .....</i>	41 79
Opinie dotyczące możliwości zastąpienia przez Internet innych form uczestnictwa w kulturze według płci	<i>Opinions about Internet as a substitute of other cultural activities by sex .....</i>	42 81
Uważający, że Internet nie może zastąpić innych form uczestnictwa w kulturze według płci (wykres)	<i>Thinking that other forms of cultural participation does not replace by television by sex (diagram) ....</i>	17 82
Opinie dotyczące możliwości zastąpienia przez Internet innych form uczestnictwa w kulturze w miastach i na wsi	<i>Opinions about Internet as a substitute of other cultural activities in urban and rural areas .....</i>	43 82
Uważający, że Internet nie może zastąpić innych form uczestnictwa w kulturze w miastach i na wsi (wykres)	<i>Thinking that other forms of cultural participation does not replace by television in urban and rural areas (diagram) .....</i>	18 83
Opinie dotyczące możliwości zastąpienia przez Internet innych form uczestnictwa w kulturze według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Opinions about Internet as a substitute of other cultural activities in socio-economic groups .....</i>	44 84
Frekwencja w instytucjach kultury i paramuzealnych w 2009 i 2014 r.	<i>Attendance in cultural institution and institution related to museums in 2009 and 2014 .....</i>	45 85
Uczęszczający do wybranych instytucji kultury według płci (wykres)	<i>Going to the selected cultural institutions by sex (diagram) .....</i>	19 86
Uczęszczający do instytucji kultury według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Going to the cultural institutions by socio-economic groups .....</i>	46 87
Uczęszczający do wybranych instytucji kultury według miejsca zamieszkania (wykres)	<i>Going to the selected cultural institutions by place of residence (diagram) .....</i>	20 88
Uczęszczający do domów, ośrodków kultury i klubów według płci i grup społeczno-ekonomicznych	<i>Going to the cultural centres, establishments and clubs by sex and socio-economic groups .....</i>	47 88
Uczestniczący w wybranych formach aktywności kulturalnej organizowanych przez dom kultury klub lub ośrodek kultury według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Participants of selected cultural activities organized by cultural centres, establishments and clubs by socio-economic groups .....</i>	48 90
Uczestniczący w wybranych formach rozrywki według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Participants of selected forms of entertainment by socio-economic groups .....</i>	49 92
Realizujący wybrane formy działalności hobbystycznej według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Persons implementing selected forms of hobby activities .....</i>	50 94
Zadowolenie z ilości czasu wolnego (wykres)	<i>Satisfaction with the amount of free time (diagram) .....</i>	21 96
Ocena czasu wolnego według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Evaluation of free time by socio-economic groups .</i>	51 97
Ocena sposobu spędzania czasu wolnego według płci i miejsca zamieszkania	<i>Evaluation of free time by sex and place of residence .....</i>	52 97
Charakterystyka wykorzystania czasu przez członków gospodarstw domowych według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Characteristics of time use by household members by socio-economic groups .....</i>	53 98

SPIS TABLIC NA PLYCIE CD	LIST OF TABLES ON CD	
DZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARSTW DOMOWYCH I ICH CZŁONKÓW	CHAPTER I. CHARACTERISTICS OF HOUSEHOLDS AND THEIR MEMBERS	
Gospodarstwa domowe według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Households by socio-economic group .....</i>	1
Gospodarstwa domowe według klasy wielkości miejscowości	<i>Households by class of locality .....</i>	2
Członkowie gospodarstw domowych według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Members of households by socio-economic group ....</i>	3
Członkowie gospodarstw domowych według klasy wielkości miejscowości	<i>Members of households by class of locality .....</i>	4
Członkowie gospodarstw domowych według grup zawodów, miejsca zamieszkania i płci	<i>Members of households by groups of occupation, places of residence and sex .....</i>	5
DZIAŁ II. GOSPODARSTWA DOMOWE I ICH WYPOSAŻENIE W ARTYKUŁY UŻYTKU KULTURALNEGO	CHAPTER II. HOUSEHOLD EXPENDITURE ON CULTURE AND THEIR EQUIPMENT IN CULTURAL GOODS	
Przeciętne wydatki na kulturę na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Average per capita expenditure on culture in households by socio-economic groups .....</i>	1(6)
Udział wydatków na wybrane artykuły i usługi kulturalne w przeciętnych wydatkach na kulturę na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych	<i>The share of expenditure on selected cultural goods and services as compared with the average per capita expenditure on culture in households by socio-economic groups .....</i>	2(7)
Przeciętne wydatki na kulturę na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych i klasy wielkości miejscowości	<i>Average per capita expenditure on culture in households by socio-economic groups and class of locality (towns by number of inhabitants and rural areas) .....</i>	3(8)
Przeciętne wydatki na wybrane artykuły użytku kulturalnego na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według klasy wielkości miejscowości ..	<i>Average per capita expenditure on selected cultural goods in households by class of locality (towns by number of inhabitants and rural areas) .....</i>	4(9)
Wypożyczenie gospodarstw domowych w wybrany sprzęt audiowizualny według grup społeczno-ekonomicznych	<i>Households' equipment with selected audio-visual articles by socio-economic group .....</i>	5(10)
Wypożyczenie gospodarstw domowych w wybrany sprzęt audiowizualny według klasy wielkości miejscowości	<i>Households' equipment with selected audio-visual articles by class of locality (towns by number of inhabitants and rural areas) .....</i>	6(11)
Gospodarstwa domowe posiadające książki według rodzajów książek i wielkości księgozbioru	<i>Households having the books by type of book and size of collection .....</i>	7(12)
Książki zakupione (otrzymane w prezencie, uzyskane inną drogą) przez gospodarstwa domowe	<i>Books purchased (received as a gift, obtained in other mode) by households .....</i>	8(13)
Gazety i czasopisma w gospodarstwach domowych..	<i>Newspapers and magazines in households .....</i>	9(14)
Wypożyczenie gospodarstw domowych w wybrany sprzęt audiowizualny	<i>Households with selected audio-visual equipment ....</i>	10(15)
Nośniki z nagraniami muzycznymi w gospodarstwach domowych	<i>Carriers with recorded music in households .....</i>	11(16)
Nośniki z filmami w gospodarstwie domowym	<i>Carriers with films in households .....</i>	12(17)
Korzystanie z odpłatnego wypożyczenia filmów/programów w gospodarstwie domowym	<i>Paid movies / programs rented by household .....</i>	13(18)
Dzieła sztuki w gospodarstwie domowym	<i>Works of art in household .....</i>	14(19)
Zwyczaje w gospodarstwie domowym	<i>Customs in households .....</i>	15(20)
Rezygnacja gospodarstwa domowego z zajęć kulturalnych ze względów finansowych	<i>Resignation of household from cultural activities for financial reasons .....</i>	16(21)
Możliwości zaspokojenia potrzeb związanych z uczestnictwem w kulturze przez gospodarstwo domowe	<i>Possibilities of satisfy the needs related to participation in the culture of the household .....</i>	17(22)
DZIAŁ III. KULTURA	CHAPTER III. CULTURE	
Skojarzenia ze słowem „kultura”	<i>Association with the word "culture .....</i>	1(23)
Znaczenie kultury	<i>Importance of culture .....</i>	2(24)
Cechy człowieka kulturalnego	<i>The features of cultured man .....</i>	3(25)
DZIAŁ IV. TELEWIZJA, FILM I RADIO	CHAPTER IV. TELEVISION, FILM AND RADIO	
Oglądanie telewizji	<i>Watching television .....</i>	1(26)
Słuchanie radia	<i>Listening to the radio .....</i>	2(27)
Zastępcza funkcja telewizji [„Czy telewizja może zastąpić...?”]	<i>Substitute function of television [“Can television replace...?”] .....</i>	3(28)
Oglądanie filmów	<i>Watching movies .....</i>	4(29)

DZIAŁ V. KORZYSTANIE Z KOMPUTERA I INTERNETU	CHAPTER V. USING COMPUTER AND THE INTERNET	
Używający komputera według miejsca korzystania...	<i>Using the computer by the place of using</i>	1(30)
Używający komputera w celu korzystania	<i>Using the computer by a purpose</i>	2(31)
Korzystanie z Internetu	<i>Using the Internet</i>	3(32)
Korzystanie z Internetu według wybranych celów ...	<i>Using the Internet by the selected purposes</i>	4(33)
Zastępcza funkcja Internetu [„Czy Internet może zastąpić?”]	<i>Substitute function of Internet [“Can the Internet replace...?”]</i>	5(34)
Korzystanie z urządzeń multimedialnych	<i>Using multimedia devices</i>	6(35)
DZIAŁ VI. CZYTELNICTWO	CHAPTER VI. READING	
Czytanie lub odsłuchanie książek według typu wydawnictwa	<i>Reading or listening to books by type of publication</i> .	1(36)
Czytanie książek według dziedziny i motywu czytania	<i>Reading books by subject area and reason of reading</i>	2(37)
Korzystanie z biblioteki i czytelní. Wypożyczenia ...	<i>Using the library and reading room. Borrowing the books</i>	3(38)
Czytanie gazet	<i>Reading the newspapers</i>	4(39)
Czytanie czasopism	<i>Reading the magazines</i>	5(40)
Spotkania autorskie	<i>Meetings with authors</i>	6(41)
DZIAŁ VII. MUZYKA, TEATR	CHAPTER VII. MUSIC AND THE THEATRE	
Sluchanie muzyki	<i>Listening to the music</i>	1(42)
Uczęszczanie do teatrów i instytucji muzycznych ...	<i>Going to the theatres and musical institutions</i>	2(43)
DZIAŁ VIII. UCZĘSZCZANIE DO INSTYTUCJI ROZRYWKOWYCH I ŻYCIE TOWARZYSKIE	CHAPTER VIII. ATTENDING ENTERTAINMENT INSTITUTIONS AND SOCIAL LIFE	
Uczęszczanie do instytucji rozrywkowych	<i>Attending entertainment institutions</i>	1(44)
Życie towarzyskie	<i>Social life</i>	2(45)
DZIAŁ IX. ZWIEDZANIE	CHAPTER IX. VISITING	
Zwiedzanie zabytków historycznych	<i>Visiting historical monuments</i>	1(46)
Zwiedzanie muzeów i galerii sztuki	<i>Visiting the museums and art galleries</i>	2(47)
Zwiedzanie instytucji paramuzealnych	<i>Visiting institutions related to museums</i>	3(48)
DZIAŁ X. DOMY KULTURY I INNE LOKALNE INSTYTUCJE KULTURY ORAZ DZIAŁALNOŚĆ HOBBYSTYCZNA	CHAPTER X. CULTURAL CENTRES AND ESTABLISHMENTS AND OTHER LOCAL CULTURAL INSTITUTIONS. HOBBY ACTIVITIES	
Uczęszczanie do domów kultury, klubów i ośrodków kultury	<i>Going to the cultural centres, establishments and clubs</i>	1(49)
Uczęszczanie do przykościelnych placówek kulturalnych	<i>Attendance in church cultural institutions</i>	2(50)
Zajęcia hobbystyczne	<i>Hobbies</i>	3(51)
DZIAŁ XI. OPINIE DOTYCZĄCE MOŻLIWOŚCI UCZESTNICTWA W KULTURZE I WYKORZYSTANIA CZASU WOLNEGO	CHAPTER XI. OPINIONS ABOUT OPPORTUNITIES OF PARTICIPATING IN CULTURE AND USING FREE TIME	
Ocena czasu wolnego	<i>Evaluation of free time</i>	1(52)
Ocena oferty kulturalnej	<i>Evaluation of cultural offer</i>	2(53)
Charakterystyka czasu wolnego	<i>Characteristics of free of time</i>	3(54)

I. UWAGI METODYCZNE

Publikacja „Uczestnictwo ludności w kulturze w 2014 r.” została opracowana na podstawie wyników badania modułowego przeprowadzonego w styczniu 2015 roku metodą reprezentacyjną na próbie z badania budżetów gospodarstw domowych.

Ogólne wyniki badania budżetów gospodarstw domowych zostały przedstawione w publikacji *Budżety gospodarstw domowych w 2014 r.* wydanej przez Główny Urząd Statystyczny (Warszawa, 2015).

1.1. Cel badania

Celem badania było uzyskanie informacji o formach aktywności kulturalnej ludności i częstotliwości uczestnictwa w życiu kulturalnym, korzystaniu z oferty instytucji kultury, rozwijaniu zainteresowań artystycznych i hobbystycznych w dziedzinie kultury oraz korzystaniu ze współczesnych środków komunikacji. Poza danymi o charakterze ilościowym, istotne było także uzyskanie informacji dotyczących oceny możliwości korzystania z oferty kulturalnej i realizacji własnych zainteresowań w oparciu o instytucje kultury oraz znalezienie zależności pomiędzy aktywnością kulturalną osób badanych a społeczno-ekonomicznymi warunkami funkcjonowania gospodarstw domowych i ich członków.

Celowi temu służyło zebranie danych o formach i częstotliwości działalności kulturalnej osób badanych i powiązanie ich z cechami badanych gospodarstw (typ społeczno-ekonomiczny gospodarstwa domowego, typ rodziny biologicznej, grupa dochodowa, wyposażenie w artykuły użytku kulturalnego) i osób (wiek, płeć i miejsce zamieszkania oraz wykształcenie osób ankietowanych).

1.2. Charakterystyka metody badawczej

Badanie modułowe „Uczestnictwo ludności w kulturze” przeprowadzono metodą reprezentacyjną na drugiej (tzw. wychodzącej) podpróbce gospodarstw domowych biorących udział w badaniu budżetów gospodarstw domowych w IV kwartale 2014 r.

Zgodnie z zasadami realizacji badań modułowych, badanie zostało przeprowadzone bezpośrednio po zakończeniu wywiadu kwartalnego z gospodarstwami domowymi (formularz BR-04 w badaniu podstawowym) przez ankieterów, zatrudnionych w urzędach statystycznych, realizujących badanie budżetów gospodarstw domowych w terenie. Stosowanie takiej metody pozwala na wykorzystanie w celach analitycznych informacji uzyskanych od respondentów w badaniu budżetów gospodarstw domowych, bez powtórnego zadawania tych samych pytań (m.in. o dochody lub skład gospodarstwa domowego).

W badaniach reprezentacyjnych budżetów gospodarstw domowych stosowana jest metoda rotacji miesięcznej, co oznacza, że w ciągu roku podejmują badanie w każdym miesiącu inne gospodarstwa domowe. W schemacie doboru próby do badania¹ budżetów gospodarstw domowych zastosowano terytorialny, warstwowy, dwustopniowy schemat losowania z różnym prawdopodobieństwem wyboru na I stopniu. Jednostkami losowania pierwszego stopnia były

---

¹ Szczegółowy opis metodologii badań budżetów gospodarstw domowych, w tym doboru próby do badania, zamieszczany jest corocznie w publikacji GUS „Budżety gospodarstw domowych...”

terenowe punkty badań (podpróbka liczyła 783 terenowe punkty badań), a na drugim stopniu losowane były mieszkania.

Operat losowania jednostek I stopnia stanowiły wykazy rejonów statystycznych (zespołów rejonów) opracowane dla potrzeb Narodowego Spisu Powszechnego, aktualizowane co roku o zmiany wynikające z podziału administracyjnego kraju, z nowego budownictwa oraz z ubytków w starym budownictwie. Dla każdego rejonu zostały zapisane w operacie informacje dotyczące cech adresowych oraz szacunkowe dane o liczbie ludności i liczbie mieszkań.

Badanie modułowe jest zintegrowane z badaniem podstawowym budżetów gospodarstw domowych poprzez numer gospodarstwa domowego i powiązane z danymi zbieranymi w kwestionariuszu BR-01a – Karta Statystyczna Gospodarstwa Domowego o gospodarstwie domowym i jego członkach, w kwestionariuszu BR-04 – Informacje uzupełniające o gospodarstwie domowym oraz z wydatkami gospodarstwa domowego opracowywanymi na podstawie Książeczki Budżetu Gospodarstwa Domowego – BR-01.

1.3. Charakterystyka badanej zbiorowości

1.3.1. Charakterystyka gospodarstw domowych

W IV kwartale 2014 r. do badania budżetów gospodarstw domowych wylosowano 4665 gospodarstw domowych. Z tej grupy w badaniu modułowym „Uczestnictwo ludności w kulturze” wzięły udział 4542 gospodarstwa domowe (97,4%), z których 2628 mieszkało w miastach, a 1914 na wsi. Spośród pozostałych 123 gospodarstw, 96 (78,0%) nie przystąpiło do badania z powodu odmowy udzielenia wywiadu, a 27 (22,0%) – z innej przyczyny.

Czas trwania wywiadu wyniósł średnio blisko 20 minut (19’42’’; w miastach 19’54’’, a na wsi – 19’30’’).

Przeciętnie na 100 gospodarstw domowych przypadało 268 osób; 241 w miastach, a 305 – na wsi.

Gospodarstwa pracowników stanowiły 47,2% zbadanej próby (pracowników na stanowiskach robotniczych – 25,1%, a na stanowiskach nierobotniczych – 22,1%), gospodarstwa rolników – 4,3%, gospodarstwa osób pracujących na rachunek własny – 6,7%, gospodarstwa emerytów i rencistów – 36,8% (gospodarstwa emerytów – 29,6%, gospodarstwa rencistów – 7,2%), a gospodarstwa utrzymujących się z niezarobkowych źródeł (których nie uwzględniono w dalszej części opracowania) – 5,0%.

W miastach i na wsi rozkład ten wyglądał następująco:

Tabl. 1. Struktura badanych gospodarstw domowych

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe				
	pracowników	rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów	utrzymujących się z niezarobkowych źródeł
Miasta = 100	49,4	0,2	6,4	37,7	6,3
Wieś = 100	44,3	9,8	7,2	35,6	3,1

Spośród zbadanych gospodarstw 57,9% było zlokalizowanych w miastach, a 42,1% – na wsi. Zróżnicowanie między miastem a wsią według grup społeczno-ekonomicznych kształtowało się następująco:

Tabl. 2. Gospodarstwa domowe badane – w miastach i na wsi

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe				
	pracowników	rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów	utrzymujących się z niezarobkowych źródeł
	w odsetkach				
Miasta	60,5	3,1	55,1	59,2	73,9
Wieś	39,5	96,9	44,9	40,8	26,1

1.3.2. Charakterystyka członków gospodarstw domowych

W wylosowanych do badania gospodarstwach domowych było łącznie 12 512 osób. Gospodarstwa zbadane liczyły łącznie 12 165 członków, w tym 10 128 osób w wieku 15 lat lub więcej. Wywiad przeprowadzono z 8 213 osobami (81,1% zbiorowości przewidzianej do badania), z których 57,6% stanowiły kobiety, a 42,4% mężczyźni. W miastach mieszkało 52,3% zbadanej grupy, a na wsi – 47,7% osób badanych.

Spośród pozostałych 1 915 osób (673 kobiety i 1 242 mężczyzn), z którymi nie przeprowadzono wywiadu – 562 osoby (180 kobiet i 382 mężczyzn) nie przystąpiły do badania z powodu braku możliwości nawiązania z nimi kontaktu, 1 104 osoby – z powodu odmowy udzielenia wywiadu (378 kobiet i 726 mężczyzn), 156 – ze względu na niemożność wzięcia udziału w badaniu z powodu choroby (82 kobiety i 74 mężczyzn), a 93 osób (33 kobiety i 60 mężczyzn) – ze względu na inne przyczyny.

Przeciętny czas trwania wywiadu wyniósł ok. 25 minut 18 sekund (25'00'' w przypadku mężczyzn, a 25'30'' – w przypadku kobiet).

Spośród zbadanej zbiorowości w miastach mieszkało 50,3% badanych mężczyzn i 53,7% kobiet, a na wsi – 49,7% mężczyzn i 46,3% kobiet. Natomiast odsetki osób badanych według płci w poszczególnych klasach miejscowości zamieszkania prezentowały się następująco:

Tabl. 3. Osoby badane według klasy miejscowości zamieszkania i płci

Wyszczególnienie	Miasta razem	Miasta o liczbie ludności					Wieś
		do 20 tys.	20-99 tys.	100-199 tys.	200-499 tys.	500 tys. i więcej	
	w odsetkach						
Kobiety	59,2	59,1	59,0	59,2	60,7	58,7	55,9
Mężczyźni	40,8	40,9	41,0	4,08	39,3	41,3	44,1

Strukturę wieku zbadanych osób przedstawia poniższa tablica:

Tabl. 4. Osoby badane według grup wieku

Wyszczególnienie	Grupy wieku						
	15-18 lat	19-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lub więcej lat
Ogółem = 100	4,6	7,4	14,7	16,1	16,3	20,4	20,5
kobiety = 100	4,0	6,6	14,0	16,4	16,2	20,7	22,1
mężczyźni = 100	5,5	8,5	15,6	15,8	16,4	19,9	18,3

W zbadanej próbie członkowie gospodarstw domowych pracowników stanowili 50,7% (gospodarstw pracowników na stanowiskach robotniczych – 28,3%, a na stanowiskach nierobotniczych – 22,4%), gospodarstw rolników – 6,3%, gospodarstw osób pracujących na rachunek własny – 6,9%, gospodarstw emerytów i rencistów – 32,1% (gospodarstw emerytów – 26,0%, a gospodarstw rencistów – 6,1%), a gospodarstw domowych utrzymujących się z niezarobkowych źródeł – 4,0%.

Wśród mężczyzn i kobiet rozkład ten kształtował się następująco:

Tabl. 5. Płeć osób badanych według grup społeczno-ekonomicznych

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe				
	pracowników	rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów	utrzymujących się z niezarobkowych źródeł
Kobiety = 100	48,9	5,6	6,7	34,3	4,5
Mężczyźni = 100	53,1	7,3	7,1	29,1	3,4

We wszystkich typach gospodarstw przeważały kobiety. W poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych rozkład według płci przedstawia poniższa tablica:

Tabl. 6. Zróżnicowanie osób badanych według płci w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe				
	pracowników	rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów	utrzymujących się z niezarobkowych źródeł
	w odsetkach				
Kobiety	55,6	51,2	56,3	61,6	64,4
Mężczyźni	44,4	48,8	43,7	38,4	35,6

Osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 19,5% badanej zbiorowości, z wykształceniem średnim – 32,7%, zasadniczym zawodowym – 26,8%, a posiadający wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i osoby bez wykształcenia – 21,0%.

Tabl. 7. Zróżnicowanie osób badanych według poziomu wykształcenia i płci

Wyszczególnienie	Wykształcenie			
	wyższe	średnie	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne, podstawowe i bez wykształcenia
Kobiety = 100	21,7	35,0	21,8	21,5
Mężczyźni = 100	16,6	29,4	33,5	20,5

Zarówno w miastach, jak i na wsi odsetek kobiet posiadających wykształcenie wyższe i średnie był wyższy niż odpowiedni odsetek u mężczyzn. Odsetek kobiet mieszkających w miastach, legitymujących się wykształceniem wyższym, był niemal dwukrotnie wyższy niż w przypadku kobiet mieszkających na wsi, podczas gdy u mężczyzn blisko trzykrotnie. W przypadku wykształcenia

zasadniczego zawodowego zarówno w miastach, jak i na wsi odsetek mężczyzn był wyższy niż odsetek kobiet posiadających taki poziom wykształcenia.

Tabl. 8. Osoby badane według poziomu wykształcenia i płci w miastach i na wsi

Wyszczególnienie	Wykształcenie			
	wyższe	średnie	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne, podstawowe i bez wykształcenia
Miasta = 100	26,6	37,8	22,5	13,1
kobiety = 100	28,0	39,9	18,6	13,5
mężczyźni = 100	24,6	34,8	28,3	12,3
Wieś = 100	11,8	27,0	31,4	29,8
kobiety = 100	14,3	29,4	25,6	30,7
mężczyźni = 100	8,6	23,9	38,8	28,7

Do grupy osób pracujących należało 49,0% osób ankietowanych, uczniowie stanowili 5,3%, studenci – 2,5% respondentów, a pozostałe osoby niepracujące – 43,2%.

Tabl. 9. Zróżnicowanie osób badanych według zajęcia i płci oraz w miastach i na wsi

Wyszczególnienie	Pracujący	Uczniowie	Studenci	Pozostali
Kobiety = 100	42,9	4,5	2,5	50,1
Mężczyźni = 100	57,4	6,4	2,3	33,9
Miasta = 100	49,2	4,2	3,7	42,9
Wieś = 100	48,8	6,6	1,1	43,5

Osoby pracujące i studenci przeważali w miastach. Natomiast odsetki uczniów i pozostałych osób niepracujących były wyższe na wsi niż w miastach). Wyraźnie wyższy był odsetek pracujących wśród mężczyzn (57,4%) niż kobiet (42,9%).

1.4. Narzędzia badawcze

Narzędziami badania były dwa kwestionariusze: „DS-58G Kultura w gospodarstwach domowych. Kwestionariusz gospodarstwa domowego” oraz „DS-58I Uczestnictwo ludności w kulturze. Kwestionariusz indywidualny”.

Kwestionariusz dla gospodarstwa domowego (DS-58G) składał się z pięciu działów i był wypełniany w oparciu o informacje dotyczące całego badanego gospodarstwa domowego, przekazane przez tzw. osobę odniesienia². Zawarte w nim pytania dotyczyły przede wszystkim charakterystyki gospodarstwa domowego (Dział 1) i realizacji wywiadu (Dział 5), posiadania i zakupu wydawnictw (Dział 2), posiadania i korzystania z mediów audiowizualnych (Dział 3) oraz opinii dotyczących zaspokojenia potrzeb kulturalnych gospodarstwa domowego w kontekście możliwości finansowych i oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania w porównaniu z sytuacją sprzed roku (Dział 4).

Dział 1 kwestionariusza (7 pytań) odnosił się do cech społeczno-demograficznych gospodarstwa domowego. Poza danymi identyfikującymi gospodarstwa, znalazły się tam informacje

² Osobą odniesienia jest osoba, która ukończyła 16 lat i osiąga najwyższy dochód spośród wszystkich członków gospodarstwa domowego.

o głównym źródle utrzymania gospodarstwa domowego oraz jego składzie osobowym (liczba osób w wieku 15 lat lub więcej, w tym osób, z którymi przeprowadzono wywiad).

Pytania zawarte w Dziale 2 „Książki i czasopisma w gospodarstwie domowym” (6 pytań), dotyczyły liczby posiadanych przez gospodarstwo domowe książek i ich zakupu, zakupu gazet i czasopism oraz prenumeraty prasy, a także przyczyn ich niezakupienia. Pytania związane z zakupem wydawnictw nieperiodycznych dotyczyły okresu 12 miesięcy poprzedzających badanie, natomiast odnoszące się do gazet i czasopism – 3 miesięcy poprzedzających moment przeprowadzenia wywiadu.

Dział 3 „Media audiowizualne w gospodarstwie domowym” (7 pytań), dotyczył liczby posiadanych i zakupu (lub niezakupienia) nośników dźwięku i obrazu (płyty gramofonowe, płyty CD i DVD) oraz korzystania z wypożyczalni nośników w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie, a także innych form wypożyczenia filmu lub programu telewizyjnego (wideo na życzenie, pay-per-view itp.).

W Dziale 4 „Inne informacje o gospodarstwie domowym” (9 pytań), pytano o posiadanie i zakup dzieł sztuki, antyków i przedmiotów rękodziela artystycznego, o występowanie sytuacji, w których w gospodarstwie domowym musiano zrezygnować z zakupów artykułów użytku kulturalnego lub form uczestnictwa w kulturze ze względów finansowych – w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie. Pytania dotyczyły także zwyczajów związanych z różnymi uroczystościami (i okresem świątecznym) w gospodarstwie domowym oraz oceny możliwości finansowych zaspokojenia potrzeb kulturalnych gospodarstwa, możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania oraz oceny tej oferty w porównaniu z sytuacją sprzed roku.

Dział 5 (3 pytania) dotyczył realizacji wywiadu. W przypadku, gdy wywiad nie został przeprowadzony, odnotowywano przyczynę niezyskania odpowiedzi.

Narzędziem badania członków gospodarstwa domowego w wieku 15 lat lub więcej był kwestionariusz indywidualny o symbolu DS-58I „Uczestnictwo ludności w kulturze”, składający się z 10 działów. Działy: „Kultura” (3 pytania), „Telewizja, film, radio” (7 pytań), „Korzystanie z komputera” (6 pytań), „Czytelnictwo” (9 pytań), „Muzyka, teatr” (9 pytań), „Rozrywka, życie towarzyskie” (10 pytań), „Zwiedzanie” (4 pytania), „Domy kultury, inne lokalne instytucje kultury, działalność amatorska i hobbystyczna” (8 pytań) miały charakter merytoryczny. Podobnie jak w przypadku kwestionariusza dla gospodarstwa domowego dwa działy miały charakter techniczny: Dział 1. „Charakterystyka osoby” (5 pytań) i Dział 10. „Realizacja wywiadu” (3 pytania).

Dział 2. „Kultura” liczył 3 pytania i dotyczył skojarzeń ze słowem „kultura”, oceny ważności kultury i cech człowieka kulturalnego.

Dział 3 „Telewizja, film, radio” (7 pytań), odnosił się do korzystania z mediów audiowizualnych – telewizji i radia oraz uczęszczania do kina i oglądania filmów na DVD (wideo) oraz korzystania z wypożyczalni płyt DVD (wideokaset). Pytania dotyczyły częstotliwości oglądania programów telewizyjnych oraz słuchania audycji radiowych – według ich rodzajów, częstotliwości oglądania filmów na wideo lub DVD, korzystania z wypożyczalni kaset wideo oraz uczęszczania do kina, jak również zastępczej roli telewizji wobec innych form uczestnictwa w kulturze („Czy telewizja może zastąpić?” – czytelnictwo, uczęszczanie do kina, teatru, muzeum, na koncert, słuchanie radia itp.).

Dział 4 „Korzystanie z komputera” (6 pytań) dotyczył korzystania z komputera: częstotliwości używania, miejsca korzystania (w domu, w pracy lub w szkole) i celu, do jakiego komputer jest wykorzystywany, a także częstotliwości korzystania z różnych urządzeń multimedialnych. Pytano też

o korzystanie z Internetu: jak często i w jakim celu respondent korzysta z Internetu. Dodatkowe pytanie, podobnie jak w Dziale 3, dotyczyło opinii o zastępczej funkcji Internetu („Czy korzystanie z Internetu może zastąpić?...”).

W Dziale 5 „Czytelnictwo” (9 pytań) respondent był pytany o liczbę i rodzaj książek przeczytanych w ciągu ostatnich 12 miesięcy i ich dziedzinę, a także o to, jak często czyta gazety codzienne i czasopisma ilustrowane oraz korzysta z biblioteki lub czytelnicy. Dodatkowe pytanie dotyczyło bywania na spotkaniach autorskich.

Dział 6 „Muzyka, teatr” (9 pytań) dotyczył aktywności związanej z muzyką i teatrem w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie. Oprócz pytań o to, jak często uczęszcza do instytucji artystycznych (teatr dramatyczny, opera i operetka, filharmonia) oraz na przedstawienia taneczne lub baletowe i koncerty (inne niż filharmoniczne), respondent pytany był o rodzaj muzyki, której najchętniej słucha i rodzaj nośnika, z jakiego korzysta do jej słuchania.

W Dziale 7 „Rozrywka, życie towarzyskie” (10 pytań), osoby ankietowane odpowiadały na pytania o to, jak często uczęszczały na imprezy estradowe lub kabaretowe, do cyrku lub na rewię, do wesołego miasteczka, salonu gier lub kasyna, chodziły potańczyć do dyskoteki, klubu lub na dancing, na spotkania towarzyskie oraz imprezy sportowe, a także o udział w festiwalach muzycznych, filmowych, teatralnych itp. Dodatkowe pytanie dotyczyło utrzymywania kontaktów towarzyskich z różnymi osobami lub grupami osób (rodzina, koledzy, znajomi).

W Dziale 8 „Zwiedzanie” (4 pytania), pytania odnosiły się do częstości zwiedzania zabytków historycznych, muzeów lub galerii w kraju i za granicą, a także o chodzenie do ogrodu zoologicznego, botanicznego lub planetarium.

Dział 9 „Domy kultury, inne lokalne instytucje kultury, działalność amatorska i hobbystyczna” (8 pytań). odnosił się do korzystania z oferty instytucji, których głównym zadaniem jest upowszechnianie kultury oraz rozwijanie amatorskiej aktywności artystycznej i hobbystycznej – centrów, domów i ośrodków kultury oraz klubów i działalności kulturalnej prowadzonej przez instytucje przykościelne. Respondent pytany był o korzystanie z różnych form uczestnictwa w ofercie tych instytucji, a także o formy działalności hobbystycznej, jakim poświęca czas. Proszony był również o cenę posiadanej ilości czasu wolnego i sposobu jego wykorzystania. Pytano również o poziom wykształcenia rodziców respondenta.

Badanie modułowe jest zintegrowane z badaniem podstawowym budżetów gospodarstw domowych poprzez numer gospodarstwa domowego. Dzięki temu powiązaniu możliwe jest wykorzystanie niektórych informacji zebranych w badaniu budżetów gospodarstw domowych:

- o grupie społeczno-ekonomicznej (gospodarstwa pracowników, gospodarstwa rolników, gospodarstwa pracujących na własny rachunek, gospodarstwa emerytów i rencistów oraz gospodarstwa utrzymujące się z niezarobkowych źródeł – nie prezentowane w niniejszej publikacji),
- o miejscu zamieszkania (klasa wielkości miejscowości: wieś oraz miasta pogrupowane według liczby mieszkańców),
- o składzie osobowym gospodarstwa domowego,
- o cechach indywidualnych członków gospodarstwa domowego (wiek, płeć, wykształcenie),
- o wyposażeniu gospodarstwa domowego (np. w komputer z dostępem do Internetu, czy urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej),
- o wydatkach gospodarstwa domowego związanych z kulturą.

Spośród danych zbieranych w badaniu budżetów gospodarstw domowych wykorzystano dane dotyczące wydatków na kulturę oraz wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt audiowizualny i urządzenia multimedialne.

1.5. Metoda uogólniania wyników badania modułowego

Wyniki badania zrealizowanego na próbie gospodarstw uczestniczących w badaniu budżetów gospodarstw domowych zostały uogólnione na całą zbiorowość gospodarstw domowych.

Obliczanie wag dla gospodarstw domowych³

Jako $W1_i$ oznaczono wagę dla i -tego gospodarstwa wynikającą z prawdopodobieństwa wyboru gospodarstwa. Wagi te skorygowano następnie poprzez uwzględnienie struktury gospodarstw domowych ze względu na liczbę osób w gospodarstwie. Wykorzystując wagi $W1_i$ oszacowano, na podstawie zbadanej próby, wartość g_k tj. liczbę gospodarstw przynależących do k -tej grupy:

$$(1) g_k = \sum_i W1_{ik}$$

gdzie:

$W1_{ik}$ – waga $W1_i$ przypisana do gospodarstwa domowego należącego do k -tej kategorii ze względu na liczbę osób w gospodarstwie,

Następnie obliczono:

$$(2) W2_k = \frac{G_k}{g_k},$$

G_k – liczba gospodarstw domowych w k -tej grupie wg NSP 2011.

Ostateczna waga dla i -tego gospodarstwa przyjęła postać:

$$(3) W_i = W1_i * W2_k,$$

Obliczanie wag dla osób

Wyjściowymi wagami dla osób są wagi dla gospodarstw domowych W_j . Przez i oznaczono numer osoby. Następnie wagi te skorygowano poprzez uwzględnienie struktury płci i wieku osób w podziale na 12 grup wiekowych – razem 24 grupy. Wykorzystując wagi W_j oszacowano, na podstawie zbadanej próby, wartość x_k tj. liczbę osób przynależnych do k -tej grupy:

$$(1) x_k = \sum_j W_{jk}$$

gdzie:

W_{jk} – waga W_j przypisana do i -tej osoby należącej do k -tej grupy ze względu na płeć i grupę wieku,

Następnie obliczono:

$$(2) W3_k = \frac{X_k}{x_k},$$

X_k – liczba osób w k -tej grupie według BAEL, stan z 4. kwartału 2014 roku.

Ostateczna waga dla i -tej osoby otrzymała postać:

$$(3) W_{os_j} = W_j * W3_k$$

³ Autorem algorytmu uogólnienia wyników z próby losowej na całą zbiorowość gospodarstw domowych jest Jakub Tarczyński (Departament Metodologii, Standardów i Rejestrów w Głównym Urzędzie Statystycznym).

W publikacji przedstawia się wyniki badania reprezentatywnej próby 4542 gospodarstw domowych oraz 8213 osób w wieku 15 lat lub więcej, po ich uogólnieniu na całą zbiorowość gospodarstw domowych w Polsce.

1.6. Informacje uzupełniające, dotyczące prezentacji wyników badania

Dane dotyczące przeciętnych wydatków gospodarstw domowych, a także o ich wyposażeniu w przedmioty trwałego użytkowania, pochodzą z badania reprezentacyjnego budżetów gospodarstw domowych przeprowadzonego w 2014 r. Prezentowane dane oparte są o zasady przyjęte w obowiązującej od 2013 r. „Klasyfikacji przychodów i rozchodów do badania budżetów gospodarstw domowych opracowanej na postawie klasyfikacji spożycia indywidualnego według celu”.⁴ Wśród kilkunastu podstawowych grup rozchodów, wyodrębnia się grupę wydatków związanych z kulturą i rekreacją. W skład tej grupy wchodzi wydatki na aktywność typowo kulturalną, rekreacyjną oraz łącznie na aktywność kulturalno-rekreacyjną, z których nie można wydzielić dwóch rozłącznych podgrup obejmujących tylko jeden rodzaj aktywności. Z tego powodu wydatki „na kulturę ogółem” mogą być zawyżone, gdyż liczone są wraz z tymi wydatkami na rekreację, których nie można wyodrębnić.

Ujęte w niniejszej publikacji wydatki na aktywność uważaną za typowo kulturalną, określane dalej jako „wydatki na kulturę” (inne niż kulturalno-rekreacyjne), obejmują:

- zakup gazet i czasopism – gazety, tygodniki, miesięczniki, pozostałe wydawnictwa periodyczne i opłaty za prenumeratę, w tym prenumeratę internetową;
- zakup książek przeznaczonych do celów innych niż edukacyjne – atlasy, słowniki, encyklopedie, książki naukowe, beletrystyczne, wydawnictwa albumowe, Biblia, nuty (partytura) – także na nośnikach innych niż papierowy, książki do kolorowania dla dzieci, oprawa książek itp.;
- opłaty za wstęp do kina, teatru, opery, operetki, cyrku itp., na koncert, występy estradowe, pokazy światła, dźwięku; opłaty za wstęp do muzeum, ogrodu zoologicznego, ogrodu botanicznego, parku narodowego, do galerii sztuki, opłaty za zwiedzanie zabytków, opłaty w bibliotekach; opłaty za usługi świadczone przez muzyków, klaunów, innych wykonawców występujących na prywatnych imprezach;
- wydatki na zakup sprzętu do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku, tj. radia (odbiorniki radiowe, radia samochodowe, radiozegary, krótkofalówki, amatorskie nadajniki i odbiorniki radiowe), nieprzenośne odtwarzacze płyt CD, inne nieprzenośne odtwarzacze dźwięku (bez funkcji wideo), np. magnetofony, radiomagnetofony, adaptory, gramofony, samochodowe zestawy stereo, tunery, wzmacniacze, głośniki, mikrofony, dyktafony;
- wydatki na zakup sprzętu do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku i obrazu: odbiorniki telewizyjne, anteny telewizyjne dowolnego typu, magnetowidy i odtwarzacze DVD, odtwarzacze dźwięku i obrazu (z funkcją wideo), dekodery (przystawki) STB, kina domowe, rzutniki wideo, odtwarzacze Blu-ray, piloty do telewizorów i odtwarzacze, nagrywarki z twardym dyskiem;
- zakup przenośnych odtwarzaczy dźwięku i obrazu, takich jak odtwarzacze MP-3, MP-4, przenośne odbiorniki telewizyjne;

---

⁴ COICOP/HBS/HICP/PPP, Zeszyt 2” (GUS, Warszawa 2013).

- wydatki na zakup pozostałego sprzętu i akcesoriów do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku i obrazu, w tym słuchawki, ramki cyfrowe, czytniki książek elektronicznych oraz części i pozostałe akcesoria;
- opłaty za naprawę sprzętu audiowizualnego, optycznego, fotograficznego i do przetwarzania informacji, instalację sprzętu audiowizualnego, w tym telewizji kablowej, anteny satelitarnej, obejmujące koszt robocizny i materiałów;
- wydatki na zakup instrumentów muzycznych: klawiszowych (pianina, organy), strunowych (skrzypce, gitary), dętych (trąbki, klarnety, flety), drobnych instrumentów muzycznych (harmonijki ustne), bębny, itp., instrumentów elektronicznych, a także strun do instrumentów, kalafonii etc.;
- wydatki na zakup sprzętu fotograficznego i kinematograficznego – aparaty fotograficzne, kamery filmowe, kamery wideo, rzutniki filmowe i do slajdów, powiększalniki i sprzęt do obróbki filmów oraz akcesoria takie jak: ekrany, przeglądarki, obiektywy (w tym teleobiektywy), uchwyty do lamp błyskowych, filtry, światłomierze itp., etui do aparatów fotograficznych;
- wydatki na zakup nośników informacji – nagranych (płyty kompaktowe /CD/, wideo i DVD, kasety, kasety wideo, płyty gramofonowe, dyski Blu-ray, etui do nośników; pobieranie muzyki i filmów wideo, książek, usługi dostarczone przez witryny internetowe, które oferują szybki zapis muzyki i te, na które wymagana jest prenumerata) i nienagranych (dyski CD jedno- i wielokrotnego użytku /R i RW/, dyski zewnętrzne do komputerów, pendrive’y, wideo i DVD jedno- i wielokrotnego użytku /R i RW/, dyski Blu-ray, kasety, kasety wideo), a także karty pamięci, rolki filmowe, nienaświetlone filmy, kasety i płyty do celów fotograficznych i kinematograficznych, fotograficzne materiały eksploatacyjne (np. papier);
- opłaty radiowo-telewizyjne – opłaty za nadawanie audycji telewizyjnych i radiowych, łącznie z karą za zwłokę w opłatach, abonament za telewizję kablową, cyfrową, opłaty za telewizję na żądanie (w tym w szpitalach); dane nie obejmują opłat za dostęp do programu telewizyjnego w ramach pakietu telekomunikacyjnego (ujętych w dziale *Łączność*);
- opłaty za wypożyczenie sprzętu i akcesoriów związanych z kulturą – wypożyczenie: kaset DVD, kaset wideo, płyt CD i Blu-ray, odbiorników telewizyjnych, dekodatorów, odtwarzaczy DVD, wideo i płyt kompaktowych, sprzętu fotograficznego itp.

W omawianych tu wydatkach na kulturę nie uwzględniono wydatków gospodarstw domowych związanych z korzystaniem z Internetu, zaliczanych według klasyfikacji COICOP do działu „*Łączność*”.

Od 2005 r. w badaniu budżetów gospodarstw domowych klasyfikuje się gospodarstwa domowe według pięciu podstawowych grup społeczno-ekonomicznych ludności kraju. Są to:

– ***gospodarstwa pracowników***, których wyłącznym lub głównym (przeważającym) źródłem utrzymania jest dochód z pracy najemnej w sektorze publicznym lub prywatnym [*dotychczasowym źródłem utrzymania tych gospodarstw może być emerytura, renta lub inne niezarobkowe źródło, praca na własny rachunek, użytkowanie gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie, wykonywanie wolnego zawodu; oznacza to, że dochód uzyskiwany ze źródeł dodatkowych jest niższy od dochodów uzyskiwanych z pracy najemnej*]; prezentowane w publikacji także w podziale na gospodarstwa pracujących na stanowiskach robotniczych i na stanowiskach nierobotniczych);

– ***gospodarstwa rolników***, których wyłącznym lub głównym (przeważającym) źródłem utrzymania jest dochód z użytkowanego gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie [*dotychczasowym*

źródłem utrzymania tych gospodarstw może być emerytura, renta lub inne źródło niezarobkowe, praca najemna, praca na własny rachunek, bądź wykonywanie wolnego zawodu; oznacza to, że dochód uzyskiwany ze źródeł dodatkowych jest niższy od dochodów uzyskiwanych z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie];

– **gospodarstwa pracujących na własny rachunek**, których wyłącznym lub głównym (przeważającym) źródłem utrzymania jest praca na własny rachunek poza gospodarstwem indywidualnym w rolnictwie lub wykonywanie wolnego zawodu [*dodatkowym źródłem utrzymania może być: praca najemna, użytkowanie gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie, emerytura, renta lub inne niezarobkowe źródło; oznacza to, że dochód uzyskiwany z dodatkowych źródeł jest niższy od dochodów z pracy na własny rachunek poza gospodarstwem indywidualnym w rolnictwie];*

– **gospodarstwa emerytów i rencistów**, których wyłącznym lub głównym (przeważającym) źródłem utrzymania jest emerytura lub renta [*dodatkowym źródłem utrzymania może być: inne źródło niezarobkowe poza emeryturą lub rentą (np. dochód z własności, zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, dary), praca najemna, praca na własny rachunek lub wykonywanie wolnego zawodu; oznacza to, że dochód uzyskiwany ze źródeł dodatkowych jest niższy od dochodów uzyskiwanych z emerytur i rent], prezentowane w publikacji także w podziale na gospodarstwa emerytów i gospodarstwa rencistów;*

– **gospodarstwa utrzymujące się z niezarobkowych źródeł**, których wyłącznym lub głównym (przeważającym) źródłem utrzymania są źródła niezarobkowe inne niż emerytura lub renta, np. zasiłki dla bezrobotnych, świadczenia pieniężne i niepieniężne udzielone na podstawie ustawy o pomocy społecznej, dodatki mieszkaniowe, zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, alimenty, darowizny, dochody z tytułu własności i z wynajmu nieruchomości [*dodatkowym źródłem utrzymania tych gospodarstw może być: praca najemna, emerytura lub renta, praca na własny rachunek, wykonywanie wolnego zawodu lub użytkowanie gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie; oznacza to, że dochód uzyskiwany ze źródeł dodatkowych jest niższy od dochodów uzyskiwanych ze źródeł niezarobkowych innych niż emerytura i renta]; dane o gospodarstwach utrzymujących się z niezarobkowych źródeł nie są publikowane w niniejszej publikacji.*

Prezentowane wyniki badania budżetów gospodarstw domowych nie obejmują gospodarstw domowych zamieszkujących obiekty zbiorowego zakwaterowania, tj. domów studenckich, domów opieki społecznej i innych oraz gospodarstw członków korpusu dyplomatycznego państw obcych. Gospodarstwa domowe obywateli obcego państwa zamieszkujące w Polsce stale lub przez dłuższy czas i posługujące się językiem polskim biorą udział w badaniu.

W badaniu uczestnictwa ludności w kulturze w 2014 r. osoby ankietowane (zgodnie z nazewnictwem i podziałem zastosowanym w badaniu podstawowym budżetów gospodarstw domowych) pogrupowano według następujących poziomów uzyskanego przez nie wykształcenia: wyższe, policealne, średnie ogólnokształcące, średnie zawodowe, zasadnicze zawodowe, gimnazjalne, podstawowe, bez wykształcenia. W niniejszej publikacji przyjęto podział na cztery grupy poziomów wykształcenia:

- wykształcenie wyższe,
- wykształcenie średnie, na które – zgodnie z ustawą o systemie oświaty – składają się ujęty w badaniu poziom policealny, średni ogólnokształcący i średni zawodowy,
- wykształcenie zasadnicze zawodowe,

- wykształcenie pozostałe, do którego zaliczono osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe oraz osoby bez wykształcenia.

Wyniki badania opracowano dla następujących grup wieku respondentów: 15–18 lat, 19–24 lata, 25–29 lat, 30–34 lata, 35–39 lat, 40–44 lata, 45–49 lat, 50–54 lata, 55–59 lat, 60–64 lata, 65 lat lub więcej. Jednak ze względu na obszerność podziału, w tablicach publikacyjnych zastosowano podział na grupy wieku: 15–24 lata, 25–34 lata, 35–49 lat, 50–64 lata oraz 65 lat lub więcej.

W podziale według klas wielkości miejscowości przyjęto ogólnie stosowany podział na miasto i wieś, przy czym miasta podzielono na następujące klasy według liczby mieszkańców: miasta do 20 tys. mieszkańców, miasta liczące 20–99 tys. ludności, miasta liczące 100–199 tys. mieszkańców, miasta liczące 200–499 tys. ludności oraz miasta liczące ponad 500 tys. mieszkańców.

Pochodzące z corocznych badań dane o wydatkach gospodarstw domowych na kulturę w 2014 r. zestawiono w części opisowej z danymi za 2013 r. Natomiast dane pochodzące z realizowanego w cyklu 5-letnim badania modułowego uczestnictwa ludności w kulturze w 2014 r. porównano, tam gdzie to możliwe, z wynikami poprzedniego badania z 2009 r.

Dane w ujęciu procentowym przedstawiono w tablicach z dwoma znakami po przecinku. W przypadku, gdy suma przekracza 100% (o więcej niż 0,02%), oznacza to, że respondent miał możliwość udzielenia kilku odpowiedzi. W niektórych przypadkach (również w tablicach zamieszczonych w poniższym tekście) dane nie sumują się ze względu na zaokrąglenia. W tablicach podano odsetki dla wszystkich prezentowanych kategorii, jednak dane poniżej 1,0% dla kategorii ogólnych (ogółem, kobiety, mężczyźni, miasto, wieś) i poniżej 3,0% dla kategorii pozostałych należy – ze względu na wielkość próby – traktować jako mało wiarygodne.

I. METHODOLOGICAL NOTES

Publication "Participation in culture in 2014" was elaborated on the results of a survey conducted as a module of the representative household budget survey in January of 2015.

The overall results of the household budget survey were presented in the publication "Household budgets in 2014" published by the Central Statistical Office (Warsaw, 2015).

1.1. The survey objective

The aim of the survey was to obtain information on the forms of cultural activities of the population, the frequency of participation in cultural life, the use of the offer of the cultural institutions, development of artistic interests and hobbies in the field of culture and the use of modern communication devices. In addition to quantitative data, it was important to obtain information on the assessment of the possibilities of using cultural offer by the surveyed and the achievement of their own interests based on cultural institutions, as well as to define the relationship between cultural activities of the surveyed and the socio-economic conditions of the households and their members.

To achieve this objective the data collected on the forms and the frequency of cultural activities of the surveyed were linked with the features of the surveyed households (socio-economic type of household, biological type of household, income group, households' equipment with cultural products and devices) and the individuals (age, sex, place of residence and educational level).

1.2. Characteristics of the survey method and implementation of the survey

The module survey "Participation in culture" was based on the representative method, on the subsample of the households participating in the household budget survey in the fourth quarter of 2014.

According to the rules of module survey, this survey was conducted immediately after the quarterly interview with households (form BR-04 in the basic survey) at the turn of December 2014 and January 2015, by interviewers employed in statistical offices. Such method allows to make use of certain information obtained from respondents in the household budget survey, without re-asking the same questions (among others, income or household composition).

In the sample surveys on household budgets, they apply a method of monthly rotation, which means that within a year, each month, different households take the survey.

The adopted sampling scheme⁵, was a geographically stratified and two-stage one with different selection probability at the first stage. The sampling units for the first stage were the area survey points (783 asp) and those for the second stage were dwellings.

The first stage sampling frame was based on the records of statistical areas (sets of areas) designed for the National Census purposes and updated annually by the changes resulting from the administrative division of the country as well as construction of new and dismantle of old houses. The sampling frame keeps in record information about every statistical area concerning address characteristics as well as the estimated numbers of inhabitants and dwellings.

---

⁵ A detailed description of the methodology (including sampling) for the Household budget survey is published annually as part of the CSO publication, entitled "Household Budgets..."

The representative survey on "The participation of the population in culture 2014" was conducted through direct interview in January 2015 as a module survey on a sample of households. The sample concerned households participating in the survey of household budgets in the fourth quarter of 2014, belonging to the subsample of "2", which participated in the survey of household budgets for the second time in 2014 (the so-called subsample "coming out" of the study).

The module survey is integrated with the basic household budget survey through the statistical number of the household. It is also linked with data collected in the questionnaire BR-01a – known as "Household's Statistical Sheet", the questionnaire BR-04 – "Supplementary information about household", as well as with expenditure based on "Budget Diary" – BR-01.

1.3. Characteristics of the surveyed

1.3.1. Characteristics of the surveyed households

In the fourth quarter of 2014 to the household budget survey randomly selected 4,665 households, of which 4,542 households (97.4%) participated in the module survey "Participation in culture in 2014".

2,628 of the surveyed households were located in towns and cities and 1,914 in the rural areas. Among remaining 123 households not-participating in the survey 96 (78.0%) refused to take part in the survey and 27 (22,0%) did not participate for another reason

The average duration of the interview amounted approx. 20 minutes (19'42"; in cities 19'54", and in rural areas –19'30").

On average, 100 households counted 268 persons; 241 in the cities, and 305 – in rural areas.

Households of workers accounted for 47.2% of the tested sample (in manual positions – 25.1%, and in non-manual positions – 22.1%), households of farmers – 4.3%, households of the self-employed – 6.7%, households of retirees and pensioners – 36.8% (households of retirees – 29.6%, households of pensioners – 7.2%) and households living on non-earned sources (which are not considered further in this document) – 5.0%. Distribution of results in urban and rural areas is as follows:

Table 1. The structure of the surveyed households

Specification	Households				
	workers	farmers	self-employed	retirees and pensioners	living on unearned sources
Urban areas = 100	49,4	0,2	6,4	37,7	6,3
Rural areas = 100	44,3	9,8	7,2	35,6	3,1

Among the surveyed households 57.9% were located in cities and 42.1% – in rural areas. Differentiation between town and country by socio-economic groups looks as follows:

Table 2. Households surveyed in urban and rural areas

Specification	Households				
	workers	farmers	self-employed	retirees and pensioners	living on unearned sources
	in percentage				
Urban areas	60,5	3,1	55,1	59,2	73,9
Rural areas	39,5	96,9	44,9	40,8	26,1

1.3.2. Characteristics of household members

Households selected to the survey counted 12,512 people. The examined households counted 12,165 members, including 10,128 people aged 15 years or more. The interviews were carried out with 8,213 people (81.1% among the population planned to survey), of which 57.6% were women and 42.4% men. Urban areas were inhabited by 52.3% of surveyed group, and rural areas – 47.7% of the respondents.

The survey was not carried out with 1,915 people (673 women and 1,242 men). 562 people (180 women and 382 men) did not participate in the survey due to the lack of opportunity to establish contact with them, 1,104 people refused to participate in the survey (378 women and 726 men), 156 – were not able to participate in the survey due to disease (82 women and 74 men), and 93 persons (33 women and 60 men) – due to other causes.

The average duration of the interview amounted 25 minutes 18 seconds (25'00" in case of men and 25'30" – in case of women).

Among the examined population, in urban areas lived 50.3% of men and 53.7% women, and in rural areas – 49.7% of men and 46.3% women. Distribution of results in each class of locality by gender is as follows:

Table 3. The surveyed by class of locality (towns and cities by number of inhabitants and rural areas) and sex

Specification	Urban areas	Towns and cities by number of population					Rural areas
		below 20 thous.	20-99 thous.	100-199 thous.	200-499 thous.	500 thous. and more	
	in percentage						
Women	59,2	59,1	59,0	59,2	60,7	58,7	55,9
Men	40,8	40,9	41,0	4,08	39,3	41,3	44,1

The structure of the age of the surveyed is presented in the following table:

Table 4. The surveyed by age group

Specification	Age group						
	15-18 years	19-24 years	25-34 years	35-44 years	45-54 years	55-64 years	65 years or more
Total = 100	4,6	7,4	14,7	16,1	16,3	20,4	20,5
women = 100	4,0	6,6	14,0	16,4	16,2	20,7	22,1
men = 100	5,5	8,5	15,6	15,8	16,4	19,9	18,3

In the surveyed sample, the members of households of employees constitute 50.7% (households of manual workers – 28.3%, and non-manual workers – 22.4%), of farmers' households – 6.3%, of households of the self-employed – 6.9%, of households of retirees and pensioners – 32.1% (households of retirees – 26.0%, and households of pensioners – 6.1%) and of households living on unearned sources – 4.0%.

Among men and women the division is as follows:

Table 5. Sex of the surveyed by socio-economic group

Specification	Households				
	workers	farmers	self-employed	retirees and pensioners	living on unearned sources
Women = 100	48,9	5,6	6,7	34,3	4,5
Men = 100	53,1	7,3	7,1	29,1	3,4

In all types of households predominated women. Distribution by sex in the specific socio-economic groups is shown in the following table:

Table 6. The diversity of the surveyed in households by sex

Specification	Households				
	workers	farmers	self-employed	retirees and pensioners	living on unearned sources
	in percentage				
Women	55,6	51,2	56,3	61,6	64,4
Men	44,4	48,8	43,7	38,4	35,6

People with tertiary education accounted for 19.5% of the surveyed population, with secondary education – 32.7%, with basic vocational – 26.8%, and with a lower secondary, primary and less than primary – 21.0%.

Table 7. The diversity of the surveyed by level of education and sex

Specification	Education			
	tertiary	secondary	basic vocational	lower secondary, primary and less than primary
Women = 100	21,7	35,0	21,8	21,5
Men = 100	16,6	29,4	33,5	20,5

Both in urban and in rural areas the proportion of women with tertiary and secondary education was higher than among men. The percentage of women living in urban areas with higher education was almost twice as high as for women living in rural areas, while among men nearly tripled. In case of persons with basic vocational education both in urban and in rural areas the percentage of men was higher than the percentage of women on this level of education.

Table 8. The surveyed by level of education and sex in urban and rural areas

Specification	Education			
	tertiary	secondary	basic vocational	lower secondary, primary and less than primary
Urban areas = 100	26,6	37,8	22,5	13,1
women = 100	28,0	39,9	18,6	13,5
men = 100	24,6	34,8	28,3	12,3
Rural areas = 100	11,8	27,0	31,4	29,8
women = 100	14,3	29,4	25,6	30,7
men = 100	8,6	23,9	38,8	28,7

Employed represent 49.0% of the surveyed, pupils accounted for 5.3%, students – 2.5% of respondents, and the remaining non-employed persons – 43.2%.

Table 9. The diversity of the surveyed by occupation and sex, and in urban and rural areas

Specification	Employees	Pupils	Students	Other
Women = 100	42,9	4,5	2,5	50,1
Men = 100	57,4	6,4	2,3	33,9
Urban areas = 100	49,2	4,2	3,7	42,9
Rural areas = 100	48,8	6,6	1,1	43,5

Working persons and students predominated in urban areas, while the percentage of pupils and other non-employed persons was higher in rural than in urban areas. Distinctively higher was the percentage of employed persons among men (57.4%) than women (42.9%).

1.4. Survey tools

Two questionnaires were used as survey tools: "DS-58G Culture in households. Questionnaire for Household" and "DS-58i Participation in culture. Individual Questionnaire".

The questionnaire for household (DS-58G) consisted of five sections and was completed on the basis of available information on the tested household, provided by the so-called reference person⁶. It contained questions related primarily to the characteristics of the household (Section 1) and interview completion (Section 5), possession of publications and its purchase (Section 2), possession and use of audiovisual media (Section 3) and opinions on satisfying cultural needs of household in the context of the financial possibilities and cultural offer in the place of residence compared to a previous year (Section 4).

Section 1 of the questionnaire (7 questions) relates to the socio-demographic characteristics of the household. In addition to the identification data of the household, there was information on the main source of household maintenance and on its composition (number of persons aged 15 years or more, including number of the surveyed).

The questions contained in Section 2. "Books and magazines in the household" (6 questions) related to the number of books held by the household and their purchase, purchase of newspapers and magazines and press subscription, and the reasons for the lack of purchase. Questions related to the purchase of non-periodical publications covered 12 months preceding the survey, while referring to newspapers and magazines – three months.

Section 3. "Audiovisual media in the household" (7 questions), related to the number of audio and video devices (gramophone records, CDs and DVDs) possessed and purchased (or the lack of purchase) by household and the use of rental mediums in the 12 months preceding the survey, as well as other forms of borrowing a movie or TV (video on demand, pay-per-view, etc.).

In Section 4. "Other information about the household" (9 questions) one asked about possession and purchase of works of art, antiques and handicrafts, as well as about situations in which a household must refrain from purchasing "cultural articles" or forms of participation in culture for financial reasons – in the 12 months preceding the survey. Questions were also related to customs associated with various celebrations (eg. the Christmas season) in the household and the assessment of the financial capacity to meet the cultural needs of the household, ability to use the offer of cultural institutions in the place of residence and evaluation of the cultural offer compared to a previous year.

Section 5 (3 questions) concerned on the completion of the interview. In case of non-response, the reasons for not participating in the survey was recorded.

The survey tool for household members aged 15 years or more was an individual questionnaire "The participation in culture" (symbol DS-58I), consisting of 10 sections. Sections: "Culture" (3 questions), "TV, Film, Radio" (7 questions), "Using a computer" (6 questions), "Reading" (9 questions), "Music, Theatre" (9 questions), "Entertainment, social life" (10 questions), "Visiting"

---

⁶ Reference person – a person at the age of 16 and over who gains the highest permanent in the longer time income of all the household members

(4 questions), "Cultural centres and other local cultural institutions, amateur activities and hobbies" (8 questions) these sections had a factual character. Similar to the questionnaire for households, two units had a technical nature: Section 1. "Characteristics of the persons" (5 questions) and Section 10. "Completion of the interview" (3 questions).

Section 2. "Culture" involved 3 questions and related to the associations with the word "culture", assessment of the importance of culture and features of "cultured man".

Section 3. "TV, Film, Radio" (7 questions), referred to the use of audio-visual media – television and radio, going to the cinema and watching movies on DVD (video) and the use of rental DVDs (videotapes). The questions concerned the frequency of watching TV or listening to the radio – according to their kinds, frequency, watching movies on video or DVD, going to the cinema, as well as the ability to replace other forms of participation in culture by television ("Can TV replace...?" – reading, going to the cinema, theater, museums, concerts, listening to the radio, etc.)

Section 4. "Using a computer" (6 questions) concerned the use of a computer: frequency of use, place of use (at home, at work or at school) and the purpose for which the computer is used as well as the frequency of use of various multimedia devices. There were also questions about the use of the Internet: how often and for what purpose the respondent uses the Internet as well as (similar to Section 3) about the ability to replace other forms of participation in culture by Internet ("Can the Internet replace...?").

In Section 5. "Reading" (9 questions) respondent was asked about the number and type of books (field of literature) read in the past 12 months, as well as how often he reads the daily newspapers and illustrated magazines, and uses library or reading room. Additional questions concerned the participation in meetings with authors.

Section 6. "Music, Theatre" (9 questions) concerned the activity associated with music and theater in the 12 months preceding the survey. In addition to questions about the frequency of attending artistic institutions (dramatic theater, opera and operetta, philharmonic hall), ballet or dance presentations as well as concerts (other than philharmonic), respondent was asked about the preferred kind of music and type of medium used to listening to the music.

In Section 7. "Entertainment, social life" (10 questions), the respondents answered the question about the frequency of attending stage events or cabaret, circus or revue, the amusement park, an amusement arcade or casino, going to dance to disco or club, taking part in social gatherings and sports events, as well as participation in festivals of music, film, theater, etc. An additional question was related to contacts with different people or groups of people (family, colleagues, friends).

In Section 8. "Visiting" (4 questions), questions related to the frequency of visiting historical sites, museums or galleries in the country and abroad, as well as going to the zoo, botanical garden or planetarium.

Section 9. "Cultural centres, other local cultural institutions, the amateur artistic activities and hobbies" (8 questions) referred to the use of the offer of institutions whose main task is promoting and developing amateur artistic activities and hobbies – cultural centers and clubs and cultural activities carried out by the church organizations. The respondents were asked about the participation in different forms of cultural practices, offered by these institutions, as well as about forms of the hobbies, taken in free time. They were asked about the evaluation of the free time possession and manner of its use. They were also asked about the level of education attained by their parents.

The module survey is integrated with the basic household budget survey through the statistical number of the household. Thanks to this connection, it is possible to use some information collected in the survey of household budgets:

- about socio-economic group (households of employees, households of farmers, the self-employed, pensioners and retirees and households living on unearned sources – not presented in this publication),
- about the place of residence (class size of the locality: rural areas and the towns and cities grouped according to the number of inhabitants)
- about the composition of the household,
- about characteristics of individual household members (age, sex, education),
- about household's equipment with "cultural products and devices" (e.g. computer with access to the Internet, or device to receive satellite or cable TV),
- about household expenditures on culture.

Among the data collected in the Household Budget Survey, data on expenditure on culture and data on audiovisual and multimedia devices in households were used in this publication.

1.5. The method of generalizing the results of the module survey

The results of a survey conducted on a sample of households participating in the survey of household budgets have been generalized to the whole population of households.

Calculation of weights for households⁷

By W_{1i} marked the weight for the i -th household, resulting from probability of household selection. These weights are corrected by taking into account household structure due to the number of household members. Using the weight W_{1i} , were estimated, on the basis of the examined sample, the value g_k , i.e. the number of households which belong to the k -th group:

$$(1) g_k = \sum_i W_{1ik}$$

where:

W_{1ik} – the weight W_{1i} assigned to the household, belonging to k -th category, due to the number of household members.

Then calculated:

$$(2) W_{2k} = \frac{G_k}{g_k},$$

G_k – the number of households in the k -th group, according to Census 2011.

The final weight for the i -th household takes the form:

$$(3) W_i = W_{1i} * W_{2k},$$

---

⁷ The author of the algorithm of the generalization of the results from a random sample to the overall population of households is Jakub Tarczyński (Department of Methodology, Standards and Registers in Central Statistical Office).

Calculation of weights for persons

Weights W_j for households are the output weights for persons. By j marked the number for person. Then, these weights are corrected by taking into account gender and age structure of people divided into 12 age groups – total 24 groups. Using the weights W_j , estimated, based on the surveyed sample, the value of x_k , ie. the number of persons belonging to the k -th group:

$$(1) x_k = \sum_j W_{jk},$$

where:

W_{ik} – the weight of the W_i assigned to the j -th person, belonging to the k -th group by gender and age group,

Then calculated:

$$(2) W3_k = \frac{X_k}{x_k},$$

X_k – the number of people in the k -th group, according to the LFS, the state of the 4th quarter of 2014. The final weight for the j -th person takes the form:

$$(3) WOS_j = W_j * W3_k$$

This publication presents the results of a survey conducted on a representative sample of 4542 households and 8213 people aged 15 years or more after the generalization of the results to the whole population of households in Poland.

1.6. Supplementary information concerning the presentation of survey results

The data on average household expenses, as well as on household's durable goods, have been derived from sample surveys on household budgets, conducted in 2014. These surveys have also served as the source of information on income, expenses, and household equipment with durable goods, and have been employed in the analyses of the structure, diversity and development tendencies related to income, expenses, and consumption in households. The data presented are based on the principles adopted in the Classification of revenues and expenditures for the household budget surveys developed on the basis of the Classification of Individual Consumption by Purpose⁸ which in force since 2013.

A group of expenses related to culture and recreation is recognised as one of the basic groups of expenditures in the surveys on family budgets. It comprises expenses on typically cultural activities, expenses on recreational activities, and expenses on activities which are both cultural and recreational, from which two separate sub-groups covering only one type of activity may not be distinguished. Given the above, total expenses on culture, calculated together with such expenses on recreation which may not be separated, are overstated.

Expenditure considered as a typical "cultural", called here as **expenditure on culture** (other than on cultural and recreational activities), presented in this publications, covers:

- purchase of newspapers and magazines – newspapers and magazines published weekly or monthly, and other periodic publications involving subscription fees, including Internet subscription;

---

⁸ COICOP/HBS/HICP/PPP, Issue 2" (CSO, Warsaw 2013).

- purchase of books for non-educational purposes – atlases, dictionaries, encyclopaedias, scientific books, fiction books, album publications, the Bible, notes (scores) – not only in paper form but also recorded on other types of data carriers, as well as children's painting books, book covers, and the like;
- charges for admission tickets to cinemas, theatres, operas, musical comedies, circuses, etc.; tickets for concerts, concert-hall performances, light or sound shows; admission tickets to museums, zoological gardens, botanical gardens, national parks, and art galleries; charges for monument sightseeing, and library charges; charges for services of musicians, clowns, performers for private entertainments;
- purchase of sound receivers, recorders and players – such as – radio sets, car radios, radio clocks, two-way radios, amateur radio receivers and transmitters, gramophones, tape players and recorders, cassette players and recorders, CD-players, personal stereos, stereo systems and their constituent units (turntables, tuners, amplifiers, speakers, etc.), microphones and earphones;
- purchase of equipment for the reception, recording and reproduction of sound and vision: television sets, including television aerials of all types, video recorders and DVD recorders and players, "digiboxes", home theatre systems, video projectors, satellite receivers, Blu-ray players, sound and vision players (with video function), hard disc recorders;
- purchase of portable sound and vision devices such as: portable sound and vision players, – portable TV receivers;
- purchase of other equipment and accessories for the reception, recording and reproduction of sound and picture such as earphones, digital photo frames, E-book readers, and other accessories;
- charges for repair of audio-visual, photographic and information processing equipment, installation of audiovisual equipment, including installation of cable television, satellite dish, car radios, etc. including total value of the service – both the cost of labour and the cost of materials ;
- purchase of musical instruments – traditional instruments such as pianos, organs, violins, guitars, drums, trumpets, clarinets, flutes, recorders, harmonicas, etc. and electronic instruments;
- purchase of photographic and film equipment including still cameras, movie cameras and sound-recording cameras, film and slide projectors, enlargers and film processing equipment, video cameras, including cam-corders and accessories such as screens, viewers, lenses (including zoom lenses), flash attachments, filters, exposure meters;
- purchase of data carriers – pre-recorded recording media (CDs, gramophone records, Blu-ray discs, videos and DVDs, cassettes, video cassettes), music downloads and video/film downloads, services provided by websites who offer streaming of music and for which customers need a subscription and have to pay a monthly fee), unrecorded recording media (CDs /R and RW/, videos and DVDs /R and RW/, Blu-ray discs, cassettes, video cassettes) as well as memory cards, memory sticks, film rolls, unexposed films, cartridges and discs for photographic and cinematographic use, photographic supplies such as paper;
- charges for television and radio licence fees, subscriptions – television and radio broadcasting fee, subscription to cable TV and Pay-TV and television on demand (of which in hospitals); data do not include fees for access to a television programme in the framework of the bundled telecommunication services (included in the Communication section)

- charges for hiring of equipment and accessories for culture – hire of DVDs, video cassettes, CDs, Blu-ray, hire of equipment and accessories for culture, such as television sets, decoders, DVD, video and CD players, photographic equipment, etc.

Presented here expenditure on culture not take account of household spending related to the use of the Internet, classified according to COICOP to the “Communication” section.

Since 2005 households in household budget survey have been classified according to five basic socio-economic groups of the population. There are:

- **employees' households** – households whose exclusive or main (prevailing) source of maintenance is income from hired work in either the public or private sector [Additional sources of income for this group of households may include old age pension, other types of pension or any unearned income, self-employment, a private farm in agriculture or free profession. The income gained from the additional sources is lower than the income from hired work]; presented herein also in the division into households of employees on manual labour positions and households of employees on non-manual labour positions (or households of manual workers and white-collars);

- **farmers' households** – households whose exclusive or main (prevailing) source of maintenance is income from the use of private farm in agriculture. [Additional sources of maintenance for this group of households may include old age pension, other types of pension or any other unearned income, hired work, self-employment or free profession. The income gained from additional sources is lower than that from the private farm in agriculture];

- **households of the self-employed** – households whose exclusive or main (prevailing) source of maintenance is self-employment (other than private farm in agriculture) or free profession. [Additional sources of maintenance may include hired work, a private farm in agriculture, old age pension, another type of pension or any other unearned income. The income gained from additional sources is lower than that obtained from self-employment other than private farm in agriculture];

- **household of pensioners and retirees** – households whose exclusive or main (prevailing) source of maintenance is old age pension or any other type of pension. [Additional sources of maintenance may include other than pension unearned income (e.g. income from property, family benefits with supplements, gifts), hired work, a private farm in agriculture, self-employment other than private farm in agriculture or free profession. The income gained from additional sources is lower than that from old age pensions and other types of pension]; presented herein also in the division into households of pensioners and households of retirees;

- **households living on unearned sources** – households, whose exclusive or main (prevailing) source of maintenance is provided by unearned income other than old age pension or another type of pension, such as unemployment benefits, monetary and non-monetary assistance provided on the basis of the Law on Social Welfare, housing subsidies, family benefits with supplements to them, alimonies, donations, income from property or income from hiring (leasing) houses and buildings not related to own business activity. [Additional sources of maintenance can be provided by hired work, old age pension or another type of pension, self-employment, free profession or a private farm in agriculture. The income gained from additional sources is lower than that from unearned sources other than old age pensions and another type of pensions]. Data on households living on unearned sources are not covered by the other data presented in this publication.

Presented results do not contain any figures referring to households who live in collective homes, like students' hostels, social welfare homes (the so called collective households) as well as

households of the diplomatic corps of foreign countries. The households of foreign citizens with permanent or long-lasting residence in Poland and using Polish language participate in the survey.

In the survey "Participation in culture in 2014", the surveyed (according to the nomenclature and division applied in the basic survey – Household Budget Survey) were grouped according to the following levels of attained education: tertiary education, post-secondary, general upper secondary, vocational upper secondary, basic vocational, lower secondary, primary and less than primary education. In this publication, we accepted the division into four levels of attained education:

- tertiary education,
- secondary education, which – according to the Education System Act – consists of post-secondary, general upper secondary and vocational upper secondary,
- basic vocational education,
- other education, which includes persons with lower secondary education, primary education and less than primary education.

The results of the survey were developed for the following age groups of respondents: aged 15-18 years, 19-24 years, 25-29 years, 30-34 years, 35-39 years, 40-44 years, 45-49 years, 50-54 years, 55-59 years, 60-64 years, 65 years or more. However, because of the detail of division, in the published tables the following division for the age groups were used: 15-24 years, 25-34 years, 35-49 years, 50-64 years and 65 years or more.

Distribution of results by class of locality, adopted generally used distinction between urban and rural areas. The urban areas is also divided into the following classes according to the number of inhabitants: the town to 20 thous. inhabitants, the town with 20-99 thous. population, the city with 100-199 thous. residents, the city with 200-499 thous. population and city with 500 thous. or more inhabitants.

Derived from the annual survey, data on household expenditures on culture in 2014, were compared – in the descriptive part – with data for 2013. Data from the survey on participation in culture conducted in the 5-year cycle as a module survey, were compared, where possible, with the results of the previous survey from 2009.

Data in percentage terms are presented in the tables with two characters after the decimal point. If the sum exceeds 100% (more than 0.02%), it means that the respondent could give more than one answer. Due to the rounding of data, in some cases (also in the tables included in the text below) sums of components can differ from the amount given in the item "total". The tables present the percentage for all the categories but in case where numbers are lower than 1.0% for general categories (total, men, women, urban and rural areas) and lower than 3.0% for more detailed divisions it is important to be careful about using the data in view of the size of the sample.

II. KULTURA W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

2.1. Wydatki gospodarstw domowych na kulturę

2.1.1. Udział wydatków na kulturę w budżetach gospodarstw domowych

W 2014 r. udział wydatków na kulturę w łącznych wydatkach gospodarstw domowych wyniósł 2,7% (w roku poprzednim – 2,8%). Nieznacznie wzrosła rozpiętość odsetka tych wydatków w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych (z 0,7 p. proc. w 2013 r. do 0,8 p. proc.). Odsetek tych wydatków w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych wahał się między 2,1% (rolnicy) a 2,9% (pracujący na własny rachunek).

Tabl. 10. Wydatki na kulturę i ich udział w przeciętnych wydatkach na 1 osobę w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych w latach 2013-2014

Lata	Ogółem	W tym gospodarstwa domowe							
		pracowników			rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów		
		razem	robotniczych	nierobotniczych			razem	emerytów	rencistów
Wydatki na kulturę w złotych									
2013	359,16	358,20	232,44	515,04	212,52	457,80	399,24	423,00	310,80
2014	345,96	341,64	230,76	479,04	196,80	448,44	382,08	404,76	289,20
Odsetek wydatków na kulturę w wydatkach ogółem gospodarstw domowych									
2013	2,82	2,84	2,38	3,19	2,26	2,96	2,91	2,94	2,74
2014	2,67	2,68	2,33	2,94	2,05	2,87	2,75	2,80	2,49

Przeciętne roczne wydatki na zakup artykułów i usług kulturalnych w 2014 r. osiągnęły 345,96 zł na 1 osobę w gospodarstwie domowym. Ich wartość nominalna w porównaniu z rokiem poprzednim była zmniejszona się o 13,20 zł, tj. o 3,7% i była niższa we wszystkich typach gospodarstw domowych: o 2,0% w gospodarstwach pracujących na rachunek własny, o 4,3% w gospodarstwach emerytów i rencistów, o 4,6% w gospodarstwach pracowników i o 7,4% w gospodarstwach rolników.

2.1.2. Wydatki gospodarstw domowych na zakup książek

W 2014 r. książki inne niż podręczniki szkolne kupiło, otrzymało w prezencie lub uzyskało inną drogą 60,1% gospodarstw domowych; w miastach – 64,1% gospodarstw, a na wsi – 51,9% gospodarstw domowych. Książki przybyły w 84,5% gospodarstw domowych, w których osoba odniesienia posiada wykształcenie wyższe, 63,6% gospodarstw, w których osoba odniesienia zdobyła wykształcenie średnie, 51,1% – zasadnicze zawodowe i 31,0% gospodarstw, w których osoba odniesienia posiadała wykształcenie gimnazjalne lub niższe. Najwyższy odsetek gospodarstw, w których w 2014 r. przybyły książki odnotowano w grupie gospodarstw pracujących na własny rachunek – 80,7% i w gospodarstwach pracowników – 67,5% (wśród gospodarstw pracowników na stanowiskach nierobotniczych – 79,4%, a na stanowiskach robotniczych – 56,8%). W gospodarstwach rolników odsetek ten wyniósł 62,3%, a w gospodarstwach emerytów i rencistów – 45,9%. Wśród książkowych nabytków 5,9% było w wersji cyfrowej.

Na 1000 książek zakupionych przez gospodarstwa domowe – 378 to literatura beletrystyczna, 88 – wydawnictwa poradnikowe, 83 – książki naukowe oraz w tej samej liczbie książki fachowe i zawodowe, 82 – to literatura popularno-naukowa, a 76 – wydawnictwa słownikowe

i encyklopedyczne; pozostałe 393 stanowiły inne książki. Najczęściej kupowanymi lub uzyskanymi inną drogą książkami w 2014 r., zarówno w miastach jak i na wsi, były książki beletrystyczne, wydawnictwa słownikowe i encyklopedyczne oraz wydawnictwa poradnikowe.

Tabl. 11 Książki, które przybyły w 2014 r. w gospodarstwach domowych według rodzaju literatury i grup społeczno-ekonomicznych

Wyszczególnienie	W tym gospodarstwa domowe							
	pracowników			rolników	pracujących na rachunek własny	emerytów i rencistów		
	razem	na stanowiskach				razem	emerytów	rencistów
		robotniczych	nierobotniczych					
na 1000 zakupionych egzemplarzy								
Książki beletrystyczne	383	304	413	237	349	425	432	366
Książki naukowe	82	63	90	48	120	66	68	54
Książki fachowe, zawodowe	90	70	97	72	116	61	64	33
Książki popularno-naukowe	75	58	82	92	83	96	102	47
Słowniki, encyklopedie, leksykony, atlasy	72	110	57	179	76	74	70	109
Wydawnictwa poradnikowe	84	103	78	164	73	99	98	104
Inne książki	214	292	183	208	183	179	166	287

Przeciętnie w 1 gospodarstwie domowym (spośród wszystkich badanych gospodarstw) przybyło 8 książek. Natomiast w tych gospodarstwach, w których faktycznie przybyły książki, przybyło ich przeciętnie 14 (w miastach – 15, a na wsi – 10 książek).

Na książki i inne wydawnictwa nie będące podręcznikami do nauki gospodarstwa domowe wydały w 2014 r. przeciętnie na 1 osobę w gospodarstwie 20,88 zł, co stanowiło 6,0% wydatków gospodarstw domowych na kulturę. W poszczególnych typach gospodarstw wydatki te były najniższe w gospodarstwach rolników – 5,64 zł, a w pozostałych grupach społeczno-ekonomicznych wyniosły: 16,68 zł w gospodarstwach emerytów i rencistów, 22,68 zł w gospodarstwach pracowników, a w gospodarstwach pracujących na własny rachunek – 35,28 zł. Podobnie kształtował się udział wydatków na wydawnictwa nieperiodyczne – odpowiednio: 2,9%, 4,4%, 6,6%, i 7,9% wydatków gospodarstw domowych na kulturę. W miastach na książki wydano przeciętnie 28,56 zł (tj. 7,0% wydatków na kulturę gospodarstw miejskich), a na wsi – 9,00 zł (tj. 3,5%).

Warto zauważyć, że ponadto – na podręczniki szkolne i inne książki przeznaczone do celów edukacyjnych – gospodarstwa domowe wydały w 2014 r. przeciętnie na 1 osobę w gospodarstwie 42,84 zł (od 10,80 zł w gospodarstwach emerytów i rencistów, 49,44 zł w gospodarstwach pracowników i 66,84 zł w gospodarstwach osób pracujących na rachunek własny, do 68,52 zł w gospodarstwach rolników). W miastach wydano przeciętnie na ten cel 37,44 zł (o 11,1% mniej niż w 2013 r.), a w gospodarstwach mieszkających na wsi – 51,24 zł (o 8,4% mniej niż w roku poprzednim).⁹

2.1.3. Wydatki gospodarstw domowych na zakup i prenumeratę prasy

W strukturze wydatków gospodarstw domowych na kulturę poczesne miejsce zajmują zakupy prasy. Wśród rozchodów na różne grupy artykułów i usług kulturalnych udział wydatków na zakup

⁹ Przeciętnie na 100 gospodarstw przypadało 33 dzieci w miastach, a na wsi – 56 dzieci w wieku 6-19 lat.

wydawnictw periodycznych w wydatkach na kulturę gospodarstw domowych jest niższy jedynie od udziału opłat za abonament radiowo-telewizyjny i telewizję kablową oraz udziału wydatków na sprzęt do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku i obrazu. W 2014 r. gospodarstwa domowe wydały na gazety i czasopisma przeciętnie na 1 osobę w gospodarstwie w ciągu roku 31,68 zł (o 5,0% mniej niż w roku poprzednim), co stanowiło 9,5% wydatków na kulturę. W miastach gospodarstwa wydały na gazety i czasopisma 38,52 zł (tj. 9,5% ogólnych wydatków na kulturę gospodarstw miejskich), a gospodarstwa wiejskie – 21,00 zł (tj. 8,3% wydatków na kulturę tej grupy gospodarstw domowych). W poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych wydatki te były bardzo zróżnicowane: od 16,68 zł w gospodarstwach rolników i 23,04 zł w gospodarstwach pracowników, poprzez 30,60 zł w gospodarstwach pracujących na rachunek własny do 60,60 zł w gospodarstwach emerytów i rencistów. W strukturze wydatków różnice te nie były tak duże i w poszczególnych grupach gospodarstw wyniosły odpowiednio: 8,5%, 6,7%, 6,8% i 15,9% ogólnych wydatków gospodarstw domowych na kulturę. Warto zauważyć, że najwyższe roczne wydatki na gazety i czasopisma na 1 osobę poniosły gospodarstwa emerytów – 66,24 zł, co stanowiło 16,7% wydatków tych gospodarstw na kulturę.

Tabl. 12. Gospodarstwa domowe kupujące gazety i czasopisma w IV kwartale 2014 r.

Wyszczególnienie	Lata	W tym gospodarstwa domowe							
		pracowników			rolników	pracujących na rachunek własny	emerytów i rencistów		
		razem	na stanowiskach				razem	emerytów	rencistów
			robotniczych	nirobotniczych					
w odsetkach									
Ogółem	2009	96,0	95,2	97,1	96,6	97,2	91,2	91,5	90,0
	2014	89,7	89,3	90,3	92,9	92,0	89,1	90,0	87,5
w tym: gazety codzienne	2009	79,6	76,0	83,8	74,6	80,0	78,9	80,1	73,8
	2014	67,7	66,0	69,6	65,8	72,7	72,3	74,1	71,5
w tym częściej niż 3 razy w tygodniu	2009	25,5	20,1	31,9	18,6	33,0	30,1	32,8	19,0
	2014	19,3	17,7	21,2	14,9	20,3	26,2	28,4	19,7
czasopisma społeczno-kulturalne lub polityczne	2009	28,6	17,3	41,8	22,7	38,8	23,0	25,4	13,4
	2014	31,0	20,4	42,7	31,9	41,2	26,2	29,0	14,4
czasopisma naukowe lub popularno-naukowe	2009	16,7	8,7	26,1	8,7	23,9	7,3	8,3	3,2
	2014	13,9	5,8	22,9	10,2	24,7	7,3	8,5	2,0
czasopisma fachowe, zawodowe	2009	18,2	11,2	26,5	28,5	33,1	6,8	7,7	3,2
	2014	15,2	7,0	24,3	25,2	34,3	5,3	5,8	3,0
czasopisma hobbystyczne	2009	23,4	17,6	30,2	8,6	26,4	11,6	13,1	5,7
	2014	19,4	13,8	25,5	13,0	25,3	9,6	10,6	5,5
czasopisma dla kobiet	2009	78,3	75,5	81,7	70,4	77,6	62,3	62,3	62,5
	2014	75,7	75,1	76,4	71,9	74,6	67,0	67,0	67,1
czasopisma z programem telewizyjnym	2009	77,9	79,6	75,8	76,4	73,5	77,8	78,7	74,3
	2014	59,3	63,3	55,0	65,1	54,9	69,3	69,7	67,6

W ostatnim kwartale 2014 r.¹⁰ gazety lub czasopisma były kupowane w 89,1% gospodarstw domowych, w 88,8% gospodarstw mieszkających w miastach i w 89,7% gospodarstw wiejskich (tj. odpowiednio mniej o 4,7, 5,9 i 2,3 p. proc. w porównaniu z tym samym okresem 2009 r.). W poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych odsetek ten wahał się od 89,1% w gospodarstwach emerytów i rencistów do 92,9% w gospodarstwach rolników.

¹⁰ Gospodarstwa domowe pytano o zakupy prasy w okresie 3 miesięcy poprzedzających badanie.

W IV kwartale 2014 r. gazety codzienne kupowało 69,2% gospodarstw domowych (o 9,6 p. proc. mniej niż w 2009 r.), w tym 26,8% (w porównaniu z 2009 r. – o 5,5 p. proc. mniej) częściej niż 3 razy w tygodniu (w miastach i na wsi odpowiednio: 69,4% i 22,9% oraz 68,7% i 18,0%).

Spośród czasopism najczęściej w IV kwartale 2014 r. kupowane były przez gospodarstwa domowe periodyki przeznaczone dla kobiet, które kupowało 72,1% gospodarstw (72,0% w miastach i 72,3% na wsi) i czasopisma z programem telewizyjnym, kupowane przez 62,3% gospodarstw domowych (60,3% w miastach i 66,4% na wsi). Ponadto przynajmniej raz w okresie kwartału poprzedzającego badanie 29,8% gospodarstw (31,8% w miastach i 25,9% na wsi) zakupiło czasopisma społeczno-kulturalne lub polityczne, czasopisma hobbystyczne kupowało 15,8% gospodarstw, fachowe lub zawodowe – 13,1%, a czasopisma naukowe lub popularno-naukowe – 12,3% gospodarstw.

Prenumerata gazet i czasopism nie jest obecnie tak popularna, jak ok. 30 lat temu, gdy w każdym prawie kiosku odkładano prasę do kilku lub kilkadziesiątu teczek abonenckich. Rozwinięta była też forma prenumeraty pocztowej. W latach 70-tych i 80-tych z tej formy zakupu prasy korzystało ok. ¼ gospodarstw domowych (w 1985 r. – 24,9% gospodarstw; 19,2% w miastach i 34,0% na wsi). Od upadku tej formy dystrybucji prasy w początkach zmian ustrojowych w kraju na początku lat 90-tych (w 1990 r. gazety i czasopisma prenumerowało 9,8% gospodarstw domowych), sytuacja zmieniała się w niewielkim stopniu i w 2004 r. prasę subskrybowało 11,8% gospodarstw, a w 2009 r. – 10,2%. Jednak w ostatnich 5 latach nastąpił istotny wzrost gospodarstw domowych prenumerujących prasę.

Warto tu zwrócić uwagę na znacznie zwiększony dostęp do wydawnictw periodycznych w porównaniu z okresem sprzed 20 lat, podkreślając zarówno wzrost liczby tytułów prasowych, w tym licznych gazet bezpłatnych, jak też obecność prasy we wszystkich niemal sklepach samoobsługowych i wielu innych placówkach handlowych. Odsetek gospodarstw prenumerujących prasę w 2014 r. wyniósł 20,7%, tj. o 10,5 p. proc. więcej niż w 2009 r. (w miastach – 21,4%, a na wsi – 19,2%) i wzrósł w porównaniu z 2009 r. we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych. Najwyższy odsetek abonentów wydawnictw periodycznych odnotowano w gospodarstwach rolników – 25,5% (wzrost o 1,5 p. proc. w porównaniu z 2009 r.), w gospodarstwach emerytów i rencistów – 22,5% (wzrost o 13,4 p. proc.), w gospodarstwach osób pracujących na własny rachunek – 21,6% (wzrost o 8,7 p. proc.), a w gospodarstwach pracowników – 19,4% (wzrost o 9,4 p. proc. w porównaniu do 2009 r.). W prenumeracie przeważają periodyki drukowane. Spośród gospodarstw prenumerujących prasę 59,1% gospodarstw domowych prenumeruje gazety codzienne w wersji papierowej, a 63,8% – czasopisma w tej samej formie (w miastach i na wsi odpowiednio: 59,4% i 63,0% oraz 58,4% i 65,6%). Prenumeratę prasy w wersji cyfrowej – gazet codziennych i czasopism wybrało odpowiednio 19,1% i 19,7% gospodarstw prenumerujących periodyki. W tej formie prenumeraty również nieznacznie przeważają gospodarstwa wiejskie, zarówno w odniesieniu do gazet codziennych (17,7% wobec 17,4% gospodarstw w miastach), jak i czasopism (24,3% wobec 22,8%).

2.1.4. Wydatki gospodarstw domowych na zakup sprzętu audiowizualnego i nośników dźwięku i obrazu

Zakupy odbiorników radiowych i telewizyjnych, magnetofonów, radiomagnetofonów i gramofonów oraz magnetowidów, odtwarzaczy DVD i Blu-ray, dekodery, kina domowego, rzutników wideo, a także zestawów sprzętu audiowizualnego stanowią istotną pozycję w wydatkach

gospodarstw domowych na kulturę. Jednakże wydatki na zakup sprzętu do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku i obrazu w porównaniu z 2013 r. obniżyły się o 30,3%, a ich udział w wydatkach gospodarstw domowych na kulturę – o 3,8 p. proc. Zarówno wydatki na ten rodzaj sprzętu jak i ich udział w wydatkach na kulturę był niższy w stosunku do 2013 r. we wszystkich typach gospodarstw domowych. Obniżka wydatków jest prawdopodobnie efektem dokonanej w latach poprzednich wymiany odbiorników telewizyjnych na nowsze modele, związanej ze zmianą nadawania sygnału telewizyjnego z analogowego na cyfrowy, jak również zakupu dekoderek. W 2014 r. na sprzęt audiowizualny gospodarstwa domowe wydały łącznie (przeciętnie na 1 osobę w gospodarstwie) – 33,72 zł, co stanowiło 9,7% wydatków gospodarstw domowych na kulturę (w miastach i na wsi odpowiednio: 38,88 zł i 9,6% oraz 26,04 zł i 10,3%). W poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych wydatki te rozkładały się następująco: 25,08 zł w gospodarstwach pracujących na własny rachunek, 27,12 zł w gospodarstwach rolników, 31,80 zł w gospodarstwach emerytów i rencistów i 38,04 zł w gospodarstwach pracowników. Podobnie jak nominalna wartość wydatków na sprzęt audiowizualny, zróżnicowany był także ich udział w wydatkach ogólnych na kulturę z tym, że najwyższy był w gospodarstwach rolników – 13,8%. W pozostałych grupach społeczno-ekonomicznych wyniósł: 5,6% w gospodarstwach pracujących na własny rachunek, 8,3% w gospodarstwach emerytów i rencistów, a 11,1% w gospodarstwach pracowników.

Na zakup nośników dźwięku i obrazu – nagranych i nienagranych płyt: gramofonowych, CD i DVD – gospodarstwa domowe wydały przeciętnie 7,68 zł, co stanowiło 2,2% ich wydatków ogółem na kulturę (w 2013 r. – odpowiednio 8,16 zł i 2,3%); w miastach i na wsi odpowiednio: 10,92 zł i 2,7% oraz 2,52 zł i 1,0%). Według typów gospodarstw domowych wydatki te w ujęciu wartościowym kształtowały się następująco: od 1,56 zł w gospodarstwach rolników do 14,76 zł w gospodarstwach pracujących na własny rachunek; podobnie w strukturze wydatków na kulturę: od 0,8% w gospodarstwach rolników do 3,3% w gospodarstwach pracujących na własny rachunek.

W 2014 r. nośniki z nagraniami muzycznymi zakupiło 24,7% (w 2009 r. – 38,6%) gospodarstw domowych (26,7% gospodarstw w miastach i 20,7% na wsi; w 2009 r. odpowiednio: 40,8% i 34,1%). Były to przede wszystkim płyty kompaktowe – zakupiło je 98,2% spośród gospodarstw kupujących nagrania muzyczne. Zakupy nośników z nagraniami muzycznymi dotyczyły 40,8% (w 2009 r. – 58,3%) gospodarstw pracujących na własny rachunek, 31,2% (51,2%) gospodarstw pracowników, 25,2% (40,9%) gospodarstw rolników i 12,4% gospodarstw emerytów i rencistów (w 2009 r. – 18,4%). Znaczący spadek wydatków na zakup płyt, jak również odsetków gospodarstw domowych, które zakupiły płyty można tłumaczyć zarówno wzrostem cen wydawnictw płytowych, jak i rosnącą łatwością ściągnięcia z Internetu – w sposób legalny lub nielegalny – darmowych nagrań muzycznych. Odsetek gospodarstw, które kupowały nośniki z nagraniami muzycznymi w 2014 r. zwiększał się wraz ze wzrostem wielkości miasta – od 20,5% w miastach do 20 tys. mieszkańców do 35,0% w miastach liczących 500 tys. lub więcej mieszkańców.

Nośniki z filmami fabularnymi zakupiło, otrzymało w prezencie lub otrzymało inną drogą 26,3% gospodarstw domowych; 28,1% mieszkających w miastach i 22,5% na wsi. Odsetek tych gospodarstw domowych był mocno zróżnicowany w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych: od 10,6% w gospodarstwach emerytów i rencistów i 26,3% w gospodarstwach rolników do 35,5% w gospodarstwach pracowników i 39,2% w gospodarstwach pracujących na własny rachunek. We wszystkich typach gospodarstw domowych odsetek gospodarstw, które zgromadziły nośniki z filmami fabularnymi, był wyższy w miastach niż na wsi.

2.1.5. Wydatki gospodarstw domowych na zakup usług kulturalnych

Na opłaty za wstęp do instytucji kultury, prowadzących głównie działalność o charakterze prezentacyjnym, gospodarstwa domowe wydały w 2014 r. przeciętnie na 1 osobę w gospodarstwie w ciągu roku 24,60 zł (mieszkające w miastach – 33,48 zł, a na wsi – 10,92 zł), co stanowiło 7,1% wydatków gospodarstw domowych na kulturę ogółem (w miastach – 8,3%, a na wsi – 4,3%). W poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych udział wydatków na opłaty za wstęp do instytucji scenicznych i prowadzących działalność wystawienniczą wahał się od 3,8% w gospodarstwach rolników do 9,0% w gospodarstwach pracujących na rachunek własny. Podkreślić trzeba, że zasadniczą część tych wydatków stanowiły opłaty za wstęp do kina, teatru, opery, operetki, cyrku, na koncerty i występy estradowe czy pokazy światła i dźwięku, które wyniosły 20,88 zł (tj. 84,9% łącznych wydatków na opłaty za wstęp do instytucji kultury). Wydatki na wstęp do muzeów, galerii sztuki, ogrodów zoologicznych i botanicznych, parków narodowych, na zwiedzanie zabytków, a także opłaty za korzystanie z bibliotek – 3,72 zł (tj. 15,1% wydatków na opłaty za wstęp do instytucji kultury) były nieznaczne we wszystkich typach gospodarstw domowych mieszkających zarówno w miastach, jak i na wsi, nie przekraczając 1,5% łącznych wydatków gospodarstw domowych na kulturę.

Tabl. 13. Wydatki gospodarstw domowych na 1 osobę w gospodarstwie na niektóre usługi kulturalne według grup społeczno-ekonomicznych (w złotych)

Wyszczególnienie	Lata	W tym gospodarstwa domowe							
		pracowników			rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów		
		razem	robotniczych	nierobotniczych			razem	emerytów	rencistów
Wstęp do teatru, na koncert, do kina	2013	25,44	8,52	46,56	9,96	35,40	11,40	12,96	5,40
	2014	23,52	8,04	42,60	7,08	35,28	13,20	15,00	6,24
Wstęp do muzeów, zoo itp. instytucji	2013	4,56	1,68	8,28	0,48	6,12	1,80	2,04	0,96
	2014	4,80	2,16	8,16	0,48	5,04	1,80	2,04	0,84
Naprawa artykułów rtv	2013	2,64	2,04	3,48	0,84	2,40	4,20	4,68	2,64
	2014	3,00	1,92	4,32	1,56	5,40	4,20	4,80	2,16
Usługi fotograficzne	2013	5,28	3,48	7,56	3,36	4,44	3,12	3,60	0,96
	2014	5,64	3,48	8,28	2,64	6,48	3,12	3,36	2,04
Inne usługi w zakresie kultury	2013	28,80	23,64	35,16	42,12	33,24	51,24	54,84	38,16
	2014	29,16	24,48	34,92	43,92	35,28	57,96	62,52	38,88
Abonament rtv i za telewizję kablową	2013	109,20	102,96	116,88	85,44	130,92	171,48	175,68	156,00
	2014	105,60	104,64	106,80	77,28	120,48	173,64	178,08	155,52

Na inne usługi w zakresie kultury, zawierające opłaty za nagrywanie kaset wideo i magnetofonowych, wykonywanie zdjęć i inne usługi fotograficzne, wypożyczanie gazet, opłaty za korzystanie z usług oferowanych przez organizacje religijne, kluby i organizacje prowadzące działalność z zakresu kultury, opłaty w kawiarenkach internetowych, wynajem muzyków, artystów estradowych (np. na wesela), a także na imprezy o charakterze towarzyskim i podtrzymujące tradycje (imprezy choinkowe, andrzejkowe, opłata za dyskotekę w szkole, wigilia w pracy itp.) – gospodarstwa domowe wydały 36,94 zł (w 2013 r. – 34,56 zł); w miastach – 33,96 zł, na wsi – 41,40 zł, a w poszczególnych typach gospodarstw – od 29,16 zł w gospodarstwach pracowników do 57,96 zł w gospodarstwach emerytów i rencistów. Wydatki na inne usługi stanowiły 10,6% (w 2013 r. – 9,6%) wydatków gospodarstw domowych na kulturę (w miastach i na wsi odpowiednio: 8,4% i 16,3%). Były znacznie zróżnicowane w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych (rozpiętość

14,4 p. proc.), stanowiąc – od 7,9% w gospodarstwach pracujących na własny rachunek do 22,3% w gospodarstwach rolników – wydatków dokonanych przez gospodarstwa domowe na zakup artykułów i usług kulturalnych (w 2013 r.: rozpiętość – 12,3 p. proc., udział – od 7,3% w gospodarstwach pracujących na własny rachunek do 19,8% w gospodarstwach rolników).

Na opłaty radiowo-telewizyjne składają się opłaty za abonament radiowo-telewizyjny¹¹ i opłaty za usługi dostarczane przez operatorów telewizji kablowej.

W 2014 r. gospodarstwa domowe wydały przeciętnie na 1 osobę w gospodarstwie 120,00 zł (w 2013 r. – 122,88 zł) na opłaty za abonament radiowo-telewizyjny i telewizję kablową¹², w miastach 126,84 zł, a na wsi 109,32 zł (w 2013 r. odpowiednio 132,12 zł i 108,36 zł), a udział tych opłat w wydatkach gospodarstw domowych na kulturę ogółem wyniósł 34,7% (w 2013 r. – 34,2%), w miastach i na wsi odpowiednio 31,3% i 43,1% (w 2013 r. odpowiednio 31,4% i 41,2%). Operatorzy telewizji kablowej obsługują przede wszystkim duże miasta i osiedla podmiejskie. Dlatego też wydatki na opłaty radiowo-telewizyjne w gospodarstwach domowych mieszkających na wsi są mniejsze od wydatków gospodarstw miejskich. Również dlatego wydatki gospodarstw rolników są znacznie niższe niż w pozostałych grupach społeczno-ekonomicznych. W 2014 r. były one mniejsze o 26,8% niż w gospodarstwach pracowników, o 35,9% mniejsze niż w gospodarstwach pracujących na rachunek własny i o 55,5% niższe niż w gospodarstwach emerytów i rencistów. Podobnie jak w przypadku wielkości opłat za abonament radiowo-telewizyjny i telewizję kablową, również ich udział w wydatkach na kulturę, najwyższy był gospodarstw emerytów i rencistów – 45,4%, natomiast w gospodarstwach rolników udział ten wyniósł 39,3%, w gospodarstwach pracowników – 30,9%, a w gospodarstwach pracujących na rachunek własny – 26,9%.

W omawianych tu wydatkach na kulturę nie uwzględniono wydatków gospodarstw domowych związanych z korzystaniem z Internetu, zaliczanych według klasyfikacji COICOP do działu „Łączność”. Trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że w porównaniu z wydatkami na różne artykuły i usługi kulturalne, wydatki te stanowią znaczącą pozycję w budżetach gospodarstw domowych. W 2014 r. wydatki gospodarstw domowych związane z Internetem (pomniejszone o usługi internetowe ujęte w pakiecie telekomunikacyjnym) przeciętnie na 1 osobę w gospodarstwie domowym wyniosły 93,72 zł, a w poszczególnych grupach gospodarstw domowych: w gospodarstwach emerytów i rencistów – 60,72 zł, w gospodarstwach rolników – 77,64 zł, w gospodarstwach pracowników – 104,40 zł, a w gospodarstwach pracujących na własny rachunek – 118,92 zł. W gospodarstwach mieszkających w miastach opłaty te wyniosły 97,56 zł, a w gospodarstwach wiejskich – 87,72 zł przeciętnie w ciągu roku na 1 osobę w gospodarstwie.

2.1.6. Ocena zmiany możliwości finansowych zaspokojenia potrzeb gospodarstw domowych związanych z uczestnictwem w kulturze

Blisko 3/4 gospodarstw domowych, tj. 73,9% uznało, że ich możliwości finansowe zaspokojenia potrzeb związanych z uczestnictwem w kulturze w 2014 r. nie zmieniły się w porównaniu do sytuacji sprzed roku (w 2009 r. – 65,1%), a niespełna 1/5 oceniła negatywnie („pogorszyły się lub bardzo się pogorszyły”) możliwości zaspokojenia tych potrzeb – 17,1%

¹¹ Faktycznie opłaty abonamentowe są pobierane „za używanie odbiorników radiowych i telewizyjnych w celu umożliwienia realizacji misji publicznej przez jednostki publicznej radiofonii i telewizji”.

¹² Nie uwzględniono opłat abonamentowych za telewizję kablową ujętych w tzw. pakietach telekomunikacyjnych, zaliczanych do działu „Łączność”.

(w 2009 r. – 26,4%). Natomiast 5,6% (w 2009 r. – 6,1%) gospodarstw domowych uznało zmianę finansowych możliwości realizowania potrzeb kulturalnych za pozytywną („poprawiły się lub bardzo się poprawiły”). Odpowiedzi w tej kwestii nie potrafiło udzielić („nie mam zdania”) 3,5% badanych gospodarstw domowych. Możliwości finansowe nie zmieniły się zdaniem 72,8% gospodarstw domowych w miastach (w 2009 r. – 64,5%), negatywnie oceniło je 16,9% tych gospodarstw, zaś pozytywnie – 6,8% miejskich gospodarstw domowych (w 2009 r. odpowiednio: 26,8% i 6,7%). Na wsi odsetek gospodarstw uważających, że możliwości finansowe nie zmieniły się wyniósł 66,3%, negatywnie oceniło zmiany 25,5%, natomiast pozytywnie – 4,8% gospodarstw wiejskich. Trudności z oceną możliwości finansowych („nie mam zdania”) miało 3,5% gospodarstw miejskich i 3,4% gospodarstw mieszkających na wsi.

Natomiast w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych ocena możliwości finansowych zaspokojenia potrzeb kulturalnych w porównaniu do sytuacji przed rokiem, kształtowała się następująco (Tabl. 14):

Tabl. 14. Ocena możliwości finansowych zaspokojenia potrzeb kulturalnych w 2009 i 2014 r. w porównaniu do sytuacji w roku poprzednim według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie	Lata	W tym gospodarstwa domowe							
		pracowników na stanowiskach			rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów		
		razem	robotni- czych	nierobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów
Bardzo się poprawiły lub poprawiły	2009	8,5	6,4	11,0	4,5	9,5	2,7	2,4	3,7
	2014	7,9	6,2	9,7	2,4	9,3	2,1	1,7	3,4
Nie zmieniły się	2009	64,9	60,7	69,9	68,7	69,8	65,7	68,6	53,9
	2014	73,8	71,6	76,2	76,8	80,0	74,7	76,6	67,1
Pogorszyły się	2009	22,2	26,9	16,5	18,6	18,7	22,1	20,9	26,9
	2014	13,2	15,2	11,0	14,5	8,9	14,5	13,9	16,8
Bardzo się pogorszyły	2009	3,2	4,3	1,8	3,8	1,5	5,4	4,3	10,2
	2014	2,9	3,9	1,8	3,7	0,7	3,3	2,3	7,2

W 2014 r. z zakupu gazety codziennej lub czasopisma ze względów finansowych („bardzo często” lub „często”) musiało zrezygnować 20,1% gospodarstw domowych, w miastach – 18,8%, a na wsi – 22,7% (w 2009 r. odpowiednio: 20,8%, 20,3% i 21,9%). Z zakupu co najmniej 1 książki dla dzieci z przyczyn finansowych (z wyłączeniem podręczników szkolnych) zrezygnowało 10,8% gospodarstw domowych, w miastach – 10,0%, a na wsi – 12,4% (w 2009 r. odpowiednio: 11,9%, 11,6% i 12,7%). Bardzo częstą lub częstą konieczność rezygnacji z kupienia co najmniej 1 książki dla dorosłych deklarowało 22,7% gospodarstw domowych, w mieście – 21,6%, a na wsi – 25,1% (w 2009 r. odpowiednio: 25,1%, 24,3% i 26,7%). Z zakupu płyty z nagraniami muzycznymi musiało ze względów finansowych zrezygnować 17,5% gospodarstw domowych, w miastach – 16,8%, a na wsi – 18,8% (w 2009 r. odpowiednio: 20,7%, 19,9% i 22,3%). Sytuacja, w której zrezygnowano z pójścia do kina w 2014 r. zdarzała się często lub bardzo często w 23,2% gospodarstw, w miastach – w 23,0%, a na wsi – w 23,7% gospodarstw (w 2009 r. odpowiednio: 24,3%, 24,9% i 23,0%). Z wyjścia do teatru, opery lub na koncert w 2014 r. zrezygnowało z powodów finansowych 22,1% gospodarstw, 22,5% gospodarstw miejskich i 21,2% gospodarstw wiejskich (w 2009 r. odpowiednio: 22,9%, 24,2% i 20,1%).

Tabl. 15. Rezygnacja („często” lub „bardzo często”) gospodarstw domowych z zakupów lub wyjścia do instytucji kultury ze względów finansowych w 2009 i 2014 r. według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie	Lata	W tym gospodarstwa domowe							
		pracowników			rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów		
		razem	robotniczych	nierobotniczych			razem	emerytów	rencistów
Z zakupu książki dla dzieci	2009	13,4	18,3	7,4	12,7	8,5	8,8	7,2	15,3
	2014	13,1	17,9	7,7	10,3	4,8	7,3	6,1	12,0
Z zakupu książki dla dorosłych	2009	23,6	30,6	15,1	24,4	12,9	26,5	23,9	37,0
	2014	21,2	27,6	14,0	22,3	8,2	24,5	21,9	35,0
Z zakupu płyty z na nagraniem muzycznym	2009	22,7	29,1	15,1	24,4	13,4	16,0	13,4	26,4
	2014	19,9	25,9	13,2	15,7	9,0	13,1	11,1	21,0
Z wyjścia do kina	2009	26,1	33,3	17,5	22,9	14,3	21,2	18,1	33,4
	2014	24,6	32,3	16,1	20,1	10,9	21,0	19,3	27,4
Z wyjścia do teatru, opery, na koncert	2009	23,6	28,4	17,9	20,5	15,0	21,1	18,4	32,0
	2014	23,4	29,0	17,2	18,8	11,2	20,2	19,0	24,7

2.2. Opinie gospodarstw domowych dotyczące zmiany możliwości uczestnictwa w kulturze w miejscu zamieszkania

Na wstępie prezentujemy niektóre dane statystyczne, pochodzące głównie ze sprawozdawczości Głównego Urzędu Statystycznego, ukazujące ofertę instytucji kultury i jej wykorzystanie w 2014 r. w porównaniu z rokiem poprzednim. W 2014 r. liczba przedstawień teatralnych i koncertów prezentowanych przez profesjonalne instytucje sceniczne zwiększyła się o 1,2%, a liczba widzów i słuchaczy – o 805,8 tys. osób, tj. o 7,3% w porównaniu z 2013 r. Liczba zorganizowanych imprez estradowych wzrosła o 3,3%, ale zmniejszyła się znacznie liczba widzów – o 39,2%. W kinach zaprezentowano o 6,9% seansów więcej niż w roku poprzednim, a frekwencja wzrosła o 4,2 mln widzów, tj. o 11,5%. Zmniejszyła się (o 18, tj. o 0,2%) liczba bibliotek publicznych. Zmniejszyła się o 2,1% liczba zarejestrowanych w nich czytelników i zmalała o 3,5 mln wol., tj. o 3,0% liczba dokonanych przez nich wypożyczeń (na wsi – liczba czytelników spadła o 1,0%, a wypożyczeń o 2,5%, a w miastach – odpowiednio o 2,4% i 3,1%). Muzea zaprezentowały o 0,7% wystaw mniej niż w roku poprzednim, ale zwiedziło je o 5,4% osób więcej, natomiast wystawy w galeriach sztuki obejrzało o 0,6 mln osób (tj. o 12,3% więcej niż w roku poprzednim). O 1,1 tys. (tj. o 15,6%) zwiększyła się liczba wydanych tytułów literatury pięknej, ale zmniejszyła się liczba tytułów gazet codziennych (o 6) i czasopism (o 0,6 tys.) – tj. odpowiednio o 12,0% i 8,2% w stosunku do 2013 r.

Pytania o ocenę aktualnych możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty oraz jakość tej oferty w miejscu zamieszkania respondenta, podobnie jak w badaniu z 2009 r., dotyczyły porównania z sytuacją sprzed roku. Ocena zmiany możliwości uczestnictwa w kulturze instytucjonalnej przez gospodarstwa domowe oraz ocena oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania były znacznie bardziej zróżnicowane niż w przypadku możliwości finansowych gospodarstwa. Zaobserwowano znacznie wyższe, od ocen dotyczących możliwości finansowych, odsetki gospodarstw domowych oceniających, że możliwości uczestnictwa w kulturze w miejscu zamieszkania nie zmieniły się w porównaniu z rokiem poprzednim. Trzeba też zwrócić uwagę na wyższy odsetek ocen świadczących o poprawie możliwości korzystania z oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania i jej jakości. Z kolei znacznie niższy, w porównaniu z oceną zmiany możliwości

finansowych, był odsetek ankietowanych gospodarstw, stwierdzających pogorszenie się możliwości uczestnictwa w przedsięwzięciach oferowanych przez instytucje kultury i jakości tej oferty w porównaniu z rokiem poprzednim. Natomiast znacznie wyższy, niż w przypadku oceny zmiany finansowych możliwości uczestnictwa w kulturze w miejscu zamieszkania, był odsetek gospodarstw domowych, których reprezentanci nie potrafili ocenić („nie mam zdania”) zmiany możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania (12,7%) oraz jakości oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania (14,1%), w porównaniu z sytuacją sprzed roku (w 2009 r. odpowiednio 10,0% i 10,9%).

Ponad 2/3 gospodarstw domowych, tj. 69,6% (w 2009 r. – 71,0%) uznała, że ich możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania w 2014 r. nie zmieniły się w porównaniu do sytuacji sprzed roku, natomiast 7,4% oceniło zmiany negatywnie (w 2009 r. – 9,6%). Wyższy był odsetek gospodarstw domowych – 10,2% (w 2009 r. – 9,4%), które pozytywnie oceniły zmianę możliwości realizowania potrzeb kulturalnych w oparciu o ofertę instytucji kultury w miejscu zamieszkania. Zróżnicowane były też oceny możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania w porównaniu do sytuacji przed rokiem, podane przez poszczególne grupy społeczno-ekonomiczne (Tabl.16).

Tabl. 16. Ocena możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania w 2009 i 2014 r. w porównaniu do sytuacji w roku poprzednim według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

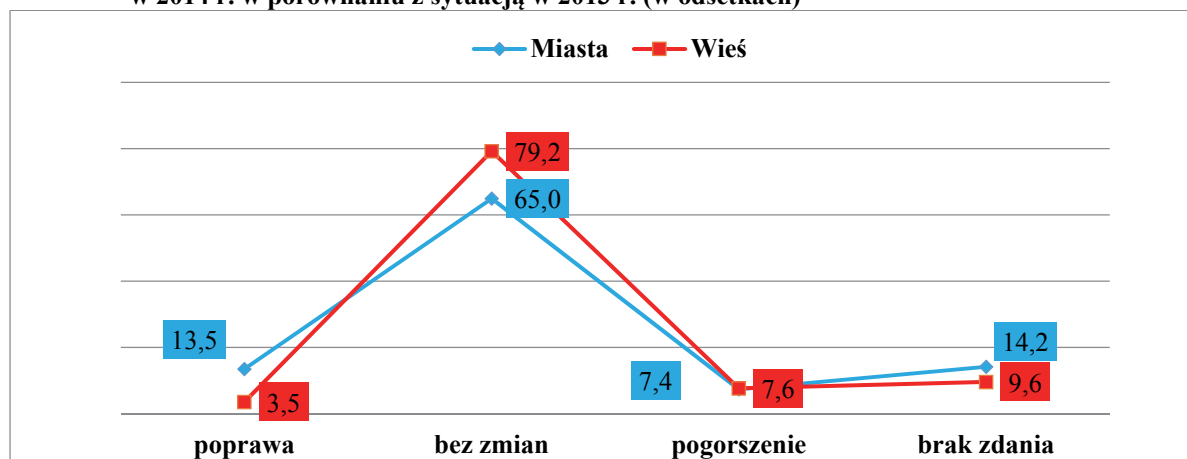
Wyszczególnienie	Lata	W tym gospodarstwa domowe							
		pracowników			rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów		
		razem	robotni- czych	nierobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów
Bardzo się popra- wiły lub poprawiły	2009	10,9	9,1	13,1	5,2	11,9	7,6	7,7	7,3
	2014	11,9	8,5	15,6	4,8	12,2	7,5	7,7	6,7
Nie zmieniły się	2009	73,4	71,3	75,8	78,7	73,8	66,7	67,3	64,5
	2014	70,1	71,2	68,9	77,2	75,2	68,3	68,9	65,7
Pogorszyły się	2009	8,1	10,0	5,8	8,4	8,0	7,8	7,3	9,9
	2014	5,9	6,6	5,2	6,7	5,2	5,7	5,5	6,7
Bardzo się pogorszyły	2009	1,5	1,6	1,3	1,5	0,4	2,1	1,7	3,6
	2014	1,7	2,2	1,2	1,9	1,3	1,2	1,0	2,0

Zdaniem 65,0% gospodarstw domowych mieszkających w miastach, możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania nie zmieniły się (w 2009 r. – 68,1%). Negatywnie oceniło je 7,4% tych gospodarstw (w 2009 r. – 9,1%), zaś pozytywnie – 13,5% miejskich gospodarstw domowych (wobec 11,8% w 2009 r.). Według 79,2% gospodarstw wiejskich możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania nie zmieniły się (w 2009 r. – 76,9%). Odsetek gospodarstw oceniających zmiany negatywnie wyniósł 7,6% (w 2009 r. – 10,8%), a pozytywną ocenę zadeklarowało 3,5% gospodarstw mieszkających na wsi (wobec 4,3% w 2009 r.).

Wśród gospodarstw miejskich, odsetek zadowolonych z poprawy możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania, tj. pozytywnie oceniających zmiany, zwiększał się wraz ze wzrostem klasy wielkości miasta, a oceniających je negatywnie – zmniejszał się. W miastach liczących 500 tys. lub więcej mieszkańców 15,8% gospodarstw oceniło pozytywnie zmiany możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty, a w miastach liczących poniżej 20 tys. mieszkańców odsetek gospodarstw, które wydały opinię pozytywną wyniósł 8,4%. Z kolei 6,4% gospodarstw w miastach liczących 500 tys. lub więcej mieszkańców oceniło negatywnie zmianę

możliwości korzystania z instytucji kultury w porównaniu do sytuacji sprzed roku, podczas gdy najwyższy odsetek ocen negatywnych (9,9%) wystąpił w gospodarstwach mieszkających w miastach liczących poniżej 20 tys. mieszkańców.

Wykres 1. Ocena możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania w 2014 r. w porównaniu z sytuacją w 2013 r. (w odsetkach)

Warto zauważyć, że odsetek gospodarstw miejskich nie mających zdania na ten temat – 14,2% był wyższy niż odsetek gospodarstw mieszkających na wsi – 9,6% (w 2009 r. odpowiednio 11,0% i 8,0%).

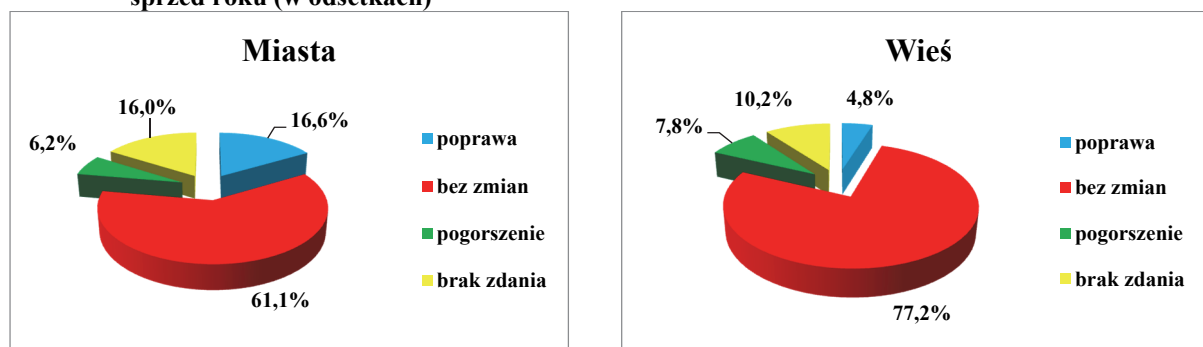
Znacznie zróżnicowany był także odsetek gospodarstw, które nie oceniły („nie mam zdania”) zmiany możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania w 2014 r. w porównaniu do sytuacji w 2013 r. w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych. O ile odsetek ten w gospodarstwach osób pracujących na własny rachunek wyniósł 6,2%, w gospodarstwach rolników – 9,5% i pracowników – 10,4%, to znacznie wyższy był w gospodarstwach emerytów i rencistów – 17,3%. W 2009 r. odsetek gospodarstw, które nie miały zdania na temat zmiany możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty był niższy we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych i wyniósł: w gospodarstwach osób pracujących na własny rachunek – 5,8%, rolników – 6,1%, pracowników – 6,2%, emerytów i rencistów – 15,8%.

Trudno jest mówić o wzroście liczby profesjonalnych instytucji kultury, może z wyjątkiem muzeów i multiplexów powstających w dużych miastach, wypierających jednak przy tym małe kina i przyczyniających się do ich likwidacji. Jednak szczególnie w większych ośrodkach zwiększa się różnorodność oferty kulturalnej proponowanej nie tylko przez instytucje kultury. W dużych miastach obserwuje się rozwój działalności kulturalnej m.in. w rozmaitych lokalach gastronomicznych i klubach, których ambicją są prezentacje różnorodnych dokonań artystycznych: wystaw plastycznych i instalacji, koncertów, przedstawień teatralnych i pokazów filmowych; rozwija się tzw. działalność offowa twórców teatru i kina niezależnego. Sytuacja ta znajduje także odzwierciedlenie w ocenach wyrażanych przez mieszkańców miast i wsi.

12,7% gospodarstw domowych pozytywnie oceniło zmianę jakości oferty kulturalnej w miejscu ich zamieszkania („poprawiła się lub bardzo się poprawiła”) – jej wielkość, różnorodność i poziom – w porównaniu do sytuacji w roku poprzednim (w 2009 r. – 11,4%). Według 66,4% gospodarstw domowych (wobec 68,7% w 2009 r.) jakość oferty kulturalnej nie zmieniła się. W 6,7% gospodarstw domowych zmianę jakości oferty kulturalnej oceniono negatywnie (w 2009 r. – 9,0%). Jakość oferty kulturalnej nie zmieniła się zdaniem 61,1% gospodarstw domowych w miastach

(w 2009 r. – 65,1%), negatywnie („pogorszyła się lub bardzo się pogorszyła”) zmianę oferty oceniło 6,2% tych gospodarstw, natomiast zmiany jakości oferty za pozytywne uznało 16,6% miejskich gospodarstw domowych (w 2009 r. odpowiednio 8,6% i 14,5%). W 2014 r. dla 77,2% gospodarstw mieszkających na wsi (w 2009 r. – 76,1%) jakość oferty kulturalnej nie zmieniła się w porównaniu z 2013 r. Negatywnie oceniło zmiany 7,8% gospodarstw, a pozytywnie oceniło je 4,8% gospodarstw wiejskich (w 2009 r. odpowiednio: 9,0% i 5,1%).

Wykres 2. Ocena jakości oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania w 2014 r. w porównaniu do sytuacji sprzed roku (w odsetkach)

Oceny jakości oferty kulturalnej przez gospodarstwa mieszkające w miastach kształtowały się podobnie jak w przypadku oceny możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania. Wśród gospodarstw miejskich zadowolenie ze zmian jakości oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania („poprawiła się lub bardzo się poprawiła”) w porównaniu do sytuacji sprzed roku wyraziło 18,2% gospodarstw w miastach liczących 500 tys. lub więcej mieszkańców. Najmniej ocen pozytywnych wystąpiło w gospodarstwach z miast o liczbie ludności do 20 tys. – 10,9%. Z kolei najmniej ocen negatywnych odnotowano w gospodarstwach mieszkających w miastach liczących 500 tys. lub więcej mieszkańców (5,0%), podczas gdy odsetek gospodarstw mieszkających w miastach poniżej 20 tys. ludności uważających, że jakość oferty kulturalnej była gorsza w porównaniu do sytuacji sprzed roku, był o przeszło połowę wyższy (10,4%).

Natomiast w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych ocena jakości oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania w porównaniu do sytuacji w roku poprzednim, kształtowała się następująco (Tabl. 17):

Tabl. 17. Ocena jakości oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania w 2009 i 2014 r. w porównaniu do sytuacji w roku poprzednim według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie	Lata	W tym gospodarstwa domowe							
		razem	pracowników		rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów		
			na stanowiskach				razem	emerytów	rencistów
			robotniczych	nirobotniczych					
Bardzo się poprawiły lub poprawiły	2009	12,9	11,5	14,6	5,8	14,2	9,8	10,0	9,1
	2014	13,3	10,3	16,6	4,2	17,6	11,1	11,4	9,6
Nie zmieniły się	2009	71,4	70,6	72,3	78,3	71,7	63,8	64,1	62,7
	2014	68,2	68,1	68,3	76,7	69,4	63,5	63,9	62,0
Pogorszyły się	2009	7,3	7,9	6,5	8,5	6,7	7,5	7,3	8,5
	2014	5,7	6,5	4,9	7,0	3,9	4,8	4,6	5,7
Bardzo się pogorszyły	2009	1,4	1,7	1,1	1,7	1,1	1,8	1,3	3,7
	2014	1,5	2,1	0,9	2,2	1,3	0,9	0,7	1,5

Odsetek gospodarstw domowych, które nie umiały dokonać oceny zmiany jakości oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania („nie mam zdania”) był wyższy w miastach – 16,0% wobec

10,2% na wsi (w 2009 r. – 11,8% wobec 9,0%). Być może trudniej jest porównać ofertę kulturalną tam, gdzie jest ona większa, a propozycje są bardziej zróżnicowane. Świadczyłyby o tym wzrastające odsetki gospodarstw nie mających zdania wraz ze wzrostem liczby mieszkańców miasta. Podobne, jak w przypadku braku oceny zmiany możliwości korzystania z instytucji kultury i ich oferty w miejscu zamieszkania, choć bardziej zróżnicowane, były także odsetki gospodarstw, które nie miały zdania o zmianie jakości oferty kulturalnej w odniesieniu do sytuacji z roku poprzedniego w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych. Odsetki te wyniosły: w gospodarstwach osób pracujących na własny rachunek – 7,7%, w gospodarstwach rolników – 9,9% i w gospodarstwach pracowników – 11,3%, a w gospodarstwach emerytów i rencistów – 19,7%. Natomiast w 2009 r. odsetki gospodarstw nie mających zdania na temat zmiany jakości oferty kulturalnej były niższe we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych: o 1,4 p. proc w gospodarstwach pracujących na własny rachunek, o 4,1 p. proc. w gospodarstwach rolników, o 4,3 p. proc. w gospodarstwach pracowników, a o 2,7 p. proc. – w gospodarstwach emerytów i rencistów.

2.3. Wyposażenie gospodarstw domowych w artykuły użytku kulturalnego

O uczestnictwie w kulturze świadczy oczywiście nie tylko uczęszczanie do instytucji kultury i korzystanie z ich oferty, ale również realizowane w domu praktyki kulturalne, zakupy dóbr i pozostałych usług kulturalnych oraz wyposażenie gospodarstw domowych w tzw. artykuły użytku kulturalnego.

2.3.1. Książki

Książki inne niż podręczniki szkolne i akademickie posiadało 88,3% gospodarstw domowych (w 2009 r. – 87,3%), w miastach – 90,1%, a na wsi – 84,5% (w 2009 r. odpowiednio 90,1% i 81,6%). Spośród tych gospodarstw 81,1% dysponowało pozycjami literatury beletrystycznej, 85,4% posiadało encyklopedie, słowniki lub leksykony, a 63,8% – wydawnictwa poradnikowe (w miastach odpowiednio: 84,4%, 86,2% i 64,8% oraz na wsi odpowiednio: 73,9%, 83,6% i 61,5%).

Tabl. 18. Gospodarstwa domowe posiadające książki (w odsetkach)

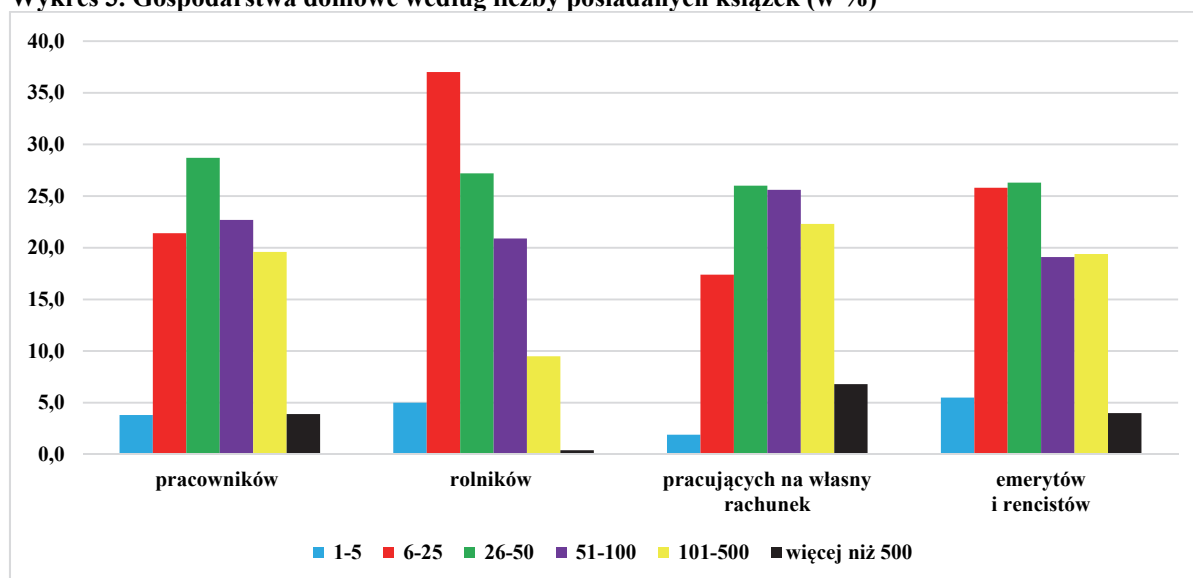
Wyszczególnienie	Lata	W tym gospodarstwa domowe							
		pracowników			rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów		
		razem	na stanowiskach				razem	eme- rytów	ren- cistów
			robotni- czych	nierobot- niczych					
Ogółem	2009	92,8	88,7	97,6	85,0	96,9	79,2	80,5	74,0
	2014	92,4	88,6	96,6	91,0	97,9	81,4	82,1	79,0
Ogółem = 100									
książki beletrystyczne	2009	74,9	68,4	82,0	68,3	83,5	75,5	76,6	70,5
	2014	81,4	74,9	87,9	67,5	85,4	83,2	85,2	74,8
słowniki, encyklo- pedie, leksykony	2009	92,5	90,4	94,8	93,2	94,6	80,2	80,3	79,9
	2014	88,5	85,6	91,4	80,5	92,8	80,7	82,1	75,1
wydawnictwa poradnikowe	2009	72,7	67,1	78,7	72,2	84,6	67,7	67,8	67,3
	2014	66,0	58,9	73,2	56,8	72,6	61,8	63,8	53,6

Warto zwrócić uwagę na wzrost w porównaniu z 2009 r. odsetków gospodarstw posiadających literaturę piękną i znaczny spadek odsetków gospodarstw będących w posiadaniu wydawnictw encyklopedycznych i poradnikowych (z wyjątkiem gospodarstw domowych emerytów). Spadek ten może być efektem zarówno licznych portali internetowych o charakterze encyklopedycznym (np.

Wikipedia), jak też dużej liczby programów telewizyjnych popularyzujących wiedzę i mających charakter poradnikowy (programy kulinarne, dla gospodyń domowych, audycje ogrodnicze itp.).

Biblioteki gospodarstw domowych były znacznie zróżnicowane pod względem liczebności księgozbioru. Wśród gospodarstw pracowników najwyższy był odsetek gospodarstw posiadających od 26 do 50 książek (28,7%) i 51-100 egz. (22,7%), w gospodarstwach rolników – 6-25 książek (37,0%) i 26-50 książek (27,2%). Wśród gospodarstw emerytów i rencistów przeważały gospodarstwa posiadające od 6 do 25 książek i 25-50 książek (odpowiednio 25,8% i 26,3% tych gospodarstw), a wśród gospodarstw pracujących na rachunek własny – posiadające 26-50 i od 51 do 100 książek (odpowiednio 26,0% i 25,6%).

Wykres 3. Gospodarstwa domowe według liczby posiadanych książek (w %)

W miastach przeważały gospodarstwa posiadające zbiory książek wielkości 26-100 egz. (łącznie 49,6% gospodarstw miejskich), a na wsi – 6-50 egz. (60,5%). Ponad 100 książek posiadało 29,1% gospodarstw pracujących na własny rachunek (35,3% w miastach i 17,7% na wsi), 23,4% gospodarstw pracowników (27,2% w miastach i 14,5% na wsi), 23,4% gospodarstw emerytów i rencistów (26,7% w miastach i 14,8% na wsi) oraz 9,9% gospodarstw rolników.

Przyrost księgozbioru domowego w 2014 r. w efekcie zakupu, otrzymania książki w prezencie lub w inny sposób deklarowało 60,1% gospodarstw domowych (64,1% w miastach i 51,9% na wsi). Najwyższy odsetek gospodarstw, w których zwiększył się księgozbiór, odnotowano w grupie gospodarstw pracujących na własny rachunek – 80,7%. Wśród gospodarstw pracowników wyniósł on 67,5%, rolników – 62,3%, a emerytów i rencistów – 45,9%.

Tabl. 19. Gospodarstwa domowe posiadające książki według rodzaju literatury i wykształcenia osoby odniesienia

Wyszczególnienie	Lata	Ogółem	Wykształcenie			
			wyższe	średnie	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne, podstawowe i bez wykształcenia
			w odsetkach			
Ogółem	2009	87,3	98,2	93,9	86,0	64,1
	2014	88,3	98,1	92,1	86,0	68,0
z wiersza „Ogółem”:						
książki beletrystyczne	2009	75,1	85,9	81,9	60,3	62,1
	2014	81,1	90,7	82,3	76,6	66,6

Wprawdzie o stanie posiadania książek i o ich zakupach świadczą przede wszystkim dochody gospodarstwa domowego i możliwość dokonywania zakupu, to istotne znaczenie zdaje się mieć w tym przypadku również wykształcenie osoby odniesienia w gospodarstwie domowym.

Najwyższy odsetek gospodarstw z powiększonym w 2014 r. księgozbiorem był w grupie gospodarstw, w których osoba odniesienia posiadała wykształcenie wyższe – 84,5%. Wzrost liczby książek deklarowało 63,6% gospodarstw, w których osoba odniesienia miała wykształcenie średnie, 51,1% – zasadnicze zawodowe i 31,0% – gimnazjalne, podstawowe lub była bez wykształcenia. Podobne relacje odnotowano w odniesieniu do uzupełniających księgozbiór książek beletrystycznych, jak również książek w wersji cyfrowej.

Spśród gospodarstw domowych, które posiadały książki, 13,3% (w 2009 r. – 8,2%) deklarowało posiadanie książek w wersji cyfrowej; w miastach 15,4%, a na wsi – 8,7% (w 2009 r. odpowiednio 8,5% i 7,3%). W miastach liczących 500 tys. mieszkańców lub więcej odsetek ten wyniósł 27,8%, a 8,8% w miastach liczących poniżej 20 tys. mieszkańców. Wśród grup społeczno-ekonomicznych najwyższe odsetki gospodarstw domowych posiadających takie książki odnotowano w gospodarstwach pracujących na własny rachunek – 17,2% i w gospodarstwach pracowników – 16,3%.

Czytnikiem e-booków dysponowało 5,8% gospodarstw domowych (8,2% w miastach i 4,7% na wsi). W poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych odsetki gospodarstw posiadających czytniki wyglądały następująco: 10,0% w gospodarstwach pracujących na rachunek własny, 8,0% w gospodarstwach pracowników (3,4% na stanowiskach robotniczych a 13,2% na stanowiskach nierobotniczych), 1,9% w gospodarstwach rolników i 1,8% w gospodarstwach emerytów i rencistów.

2.3.2. Sprzęt audiowizualny i komputerowy oraz nośniki dźwięku i obrazu

Najbardziej powszechną formą aktywności kulturalnej realizowanej w domu jest korzystanie z przekazów kultury przy pomocy sprzętu audiowizualnego i urządzeń multimedialnych.

Wśród sprzętu audiowizualnego, w który wyposażone były gospodarstwa domowe, najbardziej powszechny był odbiornik telewizyjny, który posiadało 96,7% gospodarstw domowych, a blisko 2/3 gospodarstw (65,9%) dysponowało urządzeniem do odbioru telewizji satelitarnej lub korzystało z usług operatora sieci telewizji kablowej (w 2013 r. odpowiednio: 97,1% i 66,3%). Obniżyły się znacznie, o czym już wspomniano, o 30,3% w porównaniu z 2013 r., wydatki na zakup sprzętu do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku i obrazu we wszystkich typach gospodarstw domowych (od 14,4% w gospodarstwach rolników i 24,9% w gospodarstwach pracowników do 40,8% w gospodarstwach pracujących na własny rachunek i 43,5% w gospodarstwach emerytów i rencistów). Odnotowano jednocześnie nieznaczny spadek liczby osób opłacających abonament za posiadanie radiowo-telewizyjnych urządzeń odbiorczych (o 14,1 tys. abonentów, tj. o 0,2% w porównaniu z 2013 r.). Rozwój nowych technologii sprawia, że odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w urządzenia audiowizualne nieco starszego typu (odtwarzacz mp3, odtwarzacz DVD, tzw. wieża itd.) stale zmniejsza się w ostatnich latach. W 2014 r. przynajmniej jeden telefon komórkowy posiadało 94,4% gospodarstw domowych (w tym 32,9% smartfon); 95,4% w miastach i 92,3% na wsi (w 2013 r. – 93,5%; w miastach – 94,5%, a na wsi – 91,3%). Warto też zauważyć obniżający się odsetek gospodarstw domowych posiadających zestawy kina domowego w porównaniu z 2013 r. (spadek z 14,2% do 13,6%) czy kamerę wideo (z 9,2% do 8,8%), a także aparatów fotograficznych (z 56,8% do 55,5%). Dotyczy to zarówno gospodarstw domowych mieszkających w miastach, jak i na wsi.

Podobnie jak udział wydatków na kulturę, tak też stopień wyposażenia w tzw. artykuły użytku kulturalnego (przede wszystkim w sprzęt audiowizualny) najwyższy był w grupie gospodarstw osób pracujących na własny rachunek. Urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej posiadało 72,7% gospodarstw pracujących na własny rachunek, podczas gdy gospodarstw pracowników – 71,0%, gospodarstw emerytów i rencistów – 61,1%, a 55,2% – gospodarstw rolników. W tej ostatniej grupie najwyższy był z kolei odsetek gospodarstw posiadających odbiornik telewizyjny (98,9%). Wśród rolników najwyższy był też odsetek gospodarstw posiadających radio lub magnetofon z odtwarzaczem płyt kompaktowych – 74,6%. W zdecydowanej większości przypadków, zwłaszcza w odniesieniu do artykułów wykorzystujących nowe technologie, kolejność gospodarstw domowych według odsetka wyposażonych w taki sprzęt wyglądała podobnie: gospodarstwa pracujących na własny rachunek, gospodarstwa pracowników, rolników oraz emerytów i rencistów. Odsetki gospodarstw domowych wyposażonych w tradycyjny sprzęt audiowizualny obniżają się, wzrasta natomiast odsetek gospodarstw domowych posiadających komputery z dostępem do Internetu oraz telefony komórkowe. Wzrasta również ich liczba w gospodarstwach domowych. W 2014 r. na 1000 gospodarstw przypadało 965 komputerów z dostępem do Internetu i 510 smartfonów (wobec odpowiednio 899 i 307 w 2013 r.). Te urządzenia pozwalają obecnie na tyle form odbioru i przetwarzania obrazu i dźwięku, że gospodarstwa domowe często rezygnują z posiadania innego sprzętu audiowizualnego zajmującego wiele miejsca i powielającego funkcje komputera lub smartfona.

Multimedia to przekaz opierający się na wykorzystaniu wielu zintegrowanych nośników informacji: tekstu, grafiki, animacji, dźwięku, muzyki, wideo, itp., a więc powiązanie wielu różnorodnych mediów (telewizji, technik audio i wideo, informatyki, teletransmisji) na pewnej wspólnej bazie, którą może stanowić np. komputer, specjalny odtwarzacz płyt kompaktowych lub przystawka dołączana do odbiornika telewizyjnego, telefon komórkowy. Podstawowym urządzeniem multimedialnym jest komputer przeznaczony do użytku indywidualnego.

W 2014 r. komputer osobisty posiadało 73,1% gospodarstw domowych, w tym 71,2% z dostępem do Internetu, wobec – odpowiednio 71,5% i 68,8% w 2013 r. Zauważyć można różnicę w wyposażeniu w sprzęt komputerowy gospodarstw mieszkających w miastach i na wsi. W miastach 75,3% gospodarstw domowych posiadało komputer osobisty, w tym 73,7% z dostępem do Internetu, podczas gdy na wsi – odpowiednio: 68,6% i 65,8%. Ponadto ponad połowa gospodarstw domowych (54,8%) dysponowała w 2014 r. coraz bardziej popularnym laptopem. Na 1000 gospodarstw w miastach przypadało 745 laptopów, podczas gdy na wsi – 557 (w 2013 r. – odpowiednio 651 i 472).

Tabl. 20. Wyposażenie gospodarstw domowych w wybrany sprzęt audiowizualny w miastach i na wsi

Wyszczególnienie	Ogółem		Miasta		Wieś	
	na 1000 gospodarstw w sztukach					
	2009	2014	2009	2014	2009	2014
Telewizor	1300	1273	1300	1245	1300	1331
Urządzenie do odbioru tv sat. lub kablowej	613	701	675	749	486	604
Odtwarzacz DVD	528	413	537	415	509	408
Wieża	437	329	452	336	408	313
Odtwarzacz MP3/MP4	343	309	375	336	278	253
Zestaw kina domowego	164	137	177	149	137	113
Komputer	668	1005	713	1050	576	913
Cyfrowy aparat fotograficzny	484	543	522	569	407	489
Kamera wideo	95	89	111	101	63	64

Warto też zwrócić uwagę na znaczne zróżnicowanie odsetka gospodarstw według grup społeczno-ekonomicznych posiadających komputery, w tym z dostępem do Internetu. Spośród gospodarstw pracujących na własny rachunek – 94,4% posiadało komputery osobiste, w tym 78,8% z szerokopasmowym dostępem do Internetu, a w pozostałych grupach – odpowiednio: w gospodarstwach pracowników – 91,4% i 74,4%, w gospodarstwach rolników – 82,7% i 63,5%, a w gospodarstwach emerytów i rencistów – 41,7% i 32,4%.

Nagrywarke DVD lub Blu-Ray posiadało 27,4% gospodarstw domowych (29,1% w miastach i 23,8% na wsi), natomiast według grup społeczno-ekonomicznych: 14,3% gospodarstw emerytów i rencistów, 30,8% gospodarstw rolników, 35,2% gospodarstw pracowników i 41,9% gospodarstw pracujących na własny rachunek.

Do korzystania z różnorodnych odtwarzaczy dźwięku i obrazu, takich jak magnetowid, magnetofon czy komputer, niezbędne są ich nośniki – różnego typu płyty lub kasyety.

Obniżył się znacznie w porównaniu z 2009 r. odsetek gospodarstw domowych deklarujących gromadzenie nośników z nagraniami muzycznymi. Nagrania muzyczne na kasetach magnetofonowych, płytach gramofonowych lub kompaktowych czy zapisane na dyskach komputerowych lub w innej formie w 2014 r. gromadziło 50,9% gospodarstw domowych (o 8,8 p. proc. mniej niż w 2009 r.); 53,6% gospodarstw miejskich i 45,4% mieszkających na wsi (w 2009 r. odpowiednio: 62,7% i 53,6%), a w poszczególnych typach gospodarstw domowych: 31,1% gospodarstw emerytów i rencistów, 56,5% gospodarstw rolników, 61,9% gospodarstw pracowników i 67,2% gospodarstw pracujących na własny rachunek. Spadek odsetka gospodarstw gromadzących nośniki z nagraniami muzycznymi wiąże się m.in. z faktem zaprzestania produkcji (a zatem i podaży) nagranych i nienagranych kaset magnetofonowych oraz sprzętu do ich odtwarzania. Jednocześnie zwiększyły się znacznie możliwości odtworzenia w dowolnym momencie wybranego nagrania przy pomocy urządzeń stacjonarnych i przenośnych.

Nośniki z nagrałymi filmami fabularnymi znajdowały się w posiadaniu 50,6% gospodarstw domowych (w 2009 r. – 45,9%). W 21,2% tych gospodarstw było przeciętnie od 1 do 5 nośników z filmami fabularnymi, 65,7% gospodarstw posiadało od 6 do 50 płyt lub kaset, a 13,1% było wyposażonych w więcej niż 50 nośników z filmami fabularnymi. W miastach płyty DVD lub kasyety wideo z filmami fabularnymi posiadało 52,8% gospodarstw domowych, a na wsi – 46,2% (w 2009 r. odpowiednio: 48,5% i 40,5%). Odsetki gospodarstw posiadających nośniki z nagrałymi filmami fabularnymi według grup społeczno-ekonomicznych kształtowały się następująco: 28,6% gospodarstw emerytów i rencistów, 50,5% gospodarstw rolników, 64,1% gospodarstw pracowników i 68,6% gospodarstw pracujących na własny rachunek.

W ostatnich kilku latach niemal zniknęły, szeroko rozpowszechnione przez ponad dekadę – szczególnie w dużych miastach – wypożyczalne filmów. Z kolei wzrosła podaż płyt z filmami, powstały „filmowe” kanały telewizyjne. Zwiększyła się wprawdzie liczba nadawców programów telewizyjnych oferujących odpłatne udostępnianie filmów i programów, ale jednocześnie można skorzystać z oferty tych samych nadawców, zapewniających dostęp do obszernych zestawów darmowych programów, filmów fabularnych i dokumentalnych oraz seriali telewizyjnych.

W 2014 r. z odpłatnego wypożyczenia filmów lub programów telewizyjnych korzystało 6,4% gospodarstw domowych (7,7% w miastach i 3,7% na wsi), a wśród nich 58,9% wypożyczyło 1-5, a 26,3% – 6-12 filmów lub programów. W 2009 r. z różnych form odpłatnego wypożyczenia filmów skorzystało 14,1% gospodarstw domowych (16,6% gospodarstw w miastach i 8,8% na wsi).

2.4. Zwyczaje w gospodarstwie domowym

Częste (w ocenie osób ankietowanych) kontakty z bliską rodziną¹³ deklarowało 78,0% respondentów w wieku 15 lub więcej lat (75,6% mężczyzn i 80,0% kobiet). Odsetek osób mających częste kontakty z bliską rodziną był podobny w miastach (78,8%) i na wsi (76,6%). Okazjonalnie kontaktowało się z członkami bliskiej rodziny 21,0% respondentów (23,2% mężczyzn i 19,4% kobiet). Odsetek osób mających okazjonalne kontakty z bliską rodziną był zbliżony w miastach i na wsi (odpowiednio 20,2% i 22,3%). Ok.1% respondentów (zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet, w miastach i na wsi) nie miało kontaktów z bliską rodziną. W kontaktach z dalszą rodziną odnotowano niemal odwrotnie proporcje. Często z członkami dalszej rodziny kontaktowało się 13,3% osób w wieku 15 lub więcej lat (12,4% mężczyzn i 14,0% kobiet), a okazjonalnie – 74,8% respondentów (75,5% mężczyzn i 74,2% kobiet). W tym przypadku odsetek osób kontaktujących się z dalszą rodziną zarówno często, jak i okazjonalnie również był podobny na wsi (odpowiednio 13,7% i 77,1%) i w miastach (odpowiednio o 13,1% i 73,3%). Kontaktów z dalszą rodziną nie utrzymywało 11,6% respondentów (11,9% mężczyzn i 11,4% kobiet); więcej w miastach (13,4%) niż na wsi (8,9%). Najwyższy odsetek osób często kontaktujących się z bliską rodziną odnotowano w grupie osób w wieku 25-34 lata – 83,3% z tej grupy respondentów, zarówno w miastach, jak i na wsi (odpowiednio 84,0% i 88,1%). Najniższe natomiast odsetki osób mających częste kontakty z bliską rodziną odnotowano w najstarszej grupie wieku – 65 lat lub więcej (74,9%), zarówno w miastach, jak i na wsi (odpowiednio 75,8% i 73,1%). W tej samej grupie wiekowej najwyższe były odsetki osób deklarujących częste kontakty z dalszą rodziną.

Tabl. 21. Kontakty z rodziną według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie	W tym gospodarstwa domowe							
	pracowników na stanowiskach			rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów		
	razem	robot- niczych	nierobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów
Kontakty z bliską rodziną: częste	78,8	75,4	83,0	77,2	82,4	75,2	75,2	75,0
okazjonalne	20,5	23,7	16,6	21,3	17,1	23,4	23,2	24,2
Kontakty z dalszą rodziną: częste	12,7	12,4	13,0	16,6	15,1	13,3	14,1	9,9
okazjonalne	76,5	74,5	79,0	74,8	76,2	72,4	72,2	73,1

Odsetek osób deklarujących częste kontakty z bliską rodziną był najwyższy w grupie osób z wykształceniem wyższym – 85,0% i obniżał się wraz z poziomem wykształcenia respondentów do 73,1% w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym, a w ramach kontaktów okazjonalnych malał wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia od 24,9% do 14,2%. Natomiast odsetek osób deklarujących kontakty z dalszą rodziną obniżał się wraz z poziomem wykształcenia respondentów zarówno w sferze kontaktów częstych (z 15,5% do 12,2%) jak i okazjonalnych (z 77,3% do 72,2%). Te same prawidłowości dotyczyły mężczyzn i kobiet.

W większości gospodarstw domowych (87,9%) przyjęty jest zwyczaj świętowania uroczystości domowników, takich jak imieniny, urodziny, rocznica ślubu itp. (w miastach – w 88,8%, a na wsi – w 86,2% gospodarstw). Zwyczaj ten jest w różnym stopniu kultywowany w poszczególnych regionach kraju (zróżnicowanie wynosi 5,0 p. proc.) od 84,9% w regionie centralnym (woj. mazowieckie i łódzkie) do 89,9% w regionie południowym (woj. małopolskie

¹³ Za bliską rodzinę uważani byli rodzice, dzieci i rodzeństwo, natomiast za dalszą – powinowaci i pozostali krewni.

i śląskie). Im niższy poziom wykształcenia osoby odniesienia w gospodarstwie domowym, tym niższy odsetek gospodarstw obchodzących uroczystości domowników – od 93,0% w gospodarstwach, w których osoba odniesienia ma wykształcenie wyższe do 78,4% w gospodarstwach, w których osoba odniesienia ma wykształcenie gimnazjalne lub niższe.

Tabl. 22. Zwyczaje w gospodarstwie domowym według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie	W tym gospodarstwa domowe							
	pracowników			rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów		
	razem	na stanowiskach				razem	eme- rytów	ren- cistów
		robot- niczych	nierobot- niczych					
Świętowanie uroczystości domowników	91,2	89,4	92,2	86,6	93,6	82,9	84,0	78,8
Uroczyste obchodzenie świąt	97,0	96,8	97,1	97,3	97,9	94,7	95,3	92,4
Gromadzenie zdjęć i dokumentów	90,9	89,8	92,0	87,8	92,6	87,7	88,6	84,2

Wyższe odsetki niż dla świętowania uroczystości domowników odnotowano w przypadku gospodarstw domowych uroczyste obchodzących święta (tradycyjne potrawy, dekoracje, rodzinny obiad itp.) – 95,9% gospodarstw deklorowało podtrzymywanie tradycji świątecznych (95,6% w miastach i 96,4% na wsi). Mniejsza była też różnica między odsetkami gospodarstw domowych w poszczególnych regionach kraju (2,4 p. proc.) obchodzących uroczyste święta – od 94,3% w regionie centralnym do 96,7% w regionie południowym). Podobnie jak w przypadku obchodzenia uroczystości domowników, im niższy poziom wykształcenia osoby odniesienia w gospodarstwie domowym, tym niższy odsetek gospodarstw obchodzących uroczystości domowników – od 96,7% w gospodarstwach, w których osoba odniesienia ma wykształcenie wyższe do 93,8% w gospodarstwach, w których osoba odniesienia ma wykształcenie gimnazjalne lub niższe.

W 89,3% gospodarstw domowych (w 90,1% gospodarstw miejskich i 87,5% wiejskich) jest zwyczaj gromadzenia zdjęć i dokumentów, mających charakter domowego archiwum. Zbieranie i opracowywanie rodzinnej dokumentacji w różnym stopniu jest prowadzone w poszczególnych regionach kraju (zróżnicowanie między regionami – 4,6 p. proc.) od 87,8% w regionie centralnym do 92,4% w regionie północnym (woj. kujawsko-pomorskie, pomorskie i warmińsko-mazurskie). Istotne zróżnicowanie można również odnotować biorąc pod uwagę wykształcenie osoby odniesienia. Im niższy poziom wykształcenia, tym niższy odsetek gospodarstw gromadzących zdjęcia i dokumenty rodzinne – od 93,4% w gospodarstwach, w których osoba odniesienia ma wykształcenie wyższe do 81,8% w gospodarstwach, w których osoba odniesienia ma wykształcenie gimnazjalne lub niższe.

2.5. Kultura w odbiorze społecznym

Najtrudniej jest określić zakres pojęcia „kultura”. Mimo, że w literaturze naukowej istnieje około 200 definicji kultury, nie udało się stworzyć ogólnie akceptowanego, zamkniętego zakresowo pojęcia kultury. Już w XVIII wieku niemiecki filozof Johann Helder w „*Myślach o filozofii dziejów*” stwierdził, że „nie ma nic bardziej nieokreślonego niż słowo kultura”.

Kultura jest ściśle powiązana z innym dziedzinami życia. W potocznym rozumieniu „kulturą” lub jej brakiem może być wszystko. Pojęć „kultura”, „kulturalny” czy „kulturowy” – używa się we wszystkich aspektach rzeczywistości. Mamy więc np. kulturalne zachowanie i zachowania kulturowe, instytucje kultury i przemysły kultury, turystykę kulturalną i kulturę rolną itd. Najczęściej utożsamia się kulturę z czasem wolnym, wypoczynkiem i rekreacją. I chociaż rozdziela się kulturę i rekreację, nie sprecyzowano, gdzie kończy się jedna, a zaczyna druga.

2.5.1. Z czym kojarzy się słowo „kultura”?

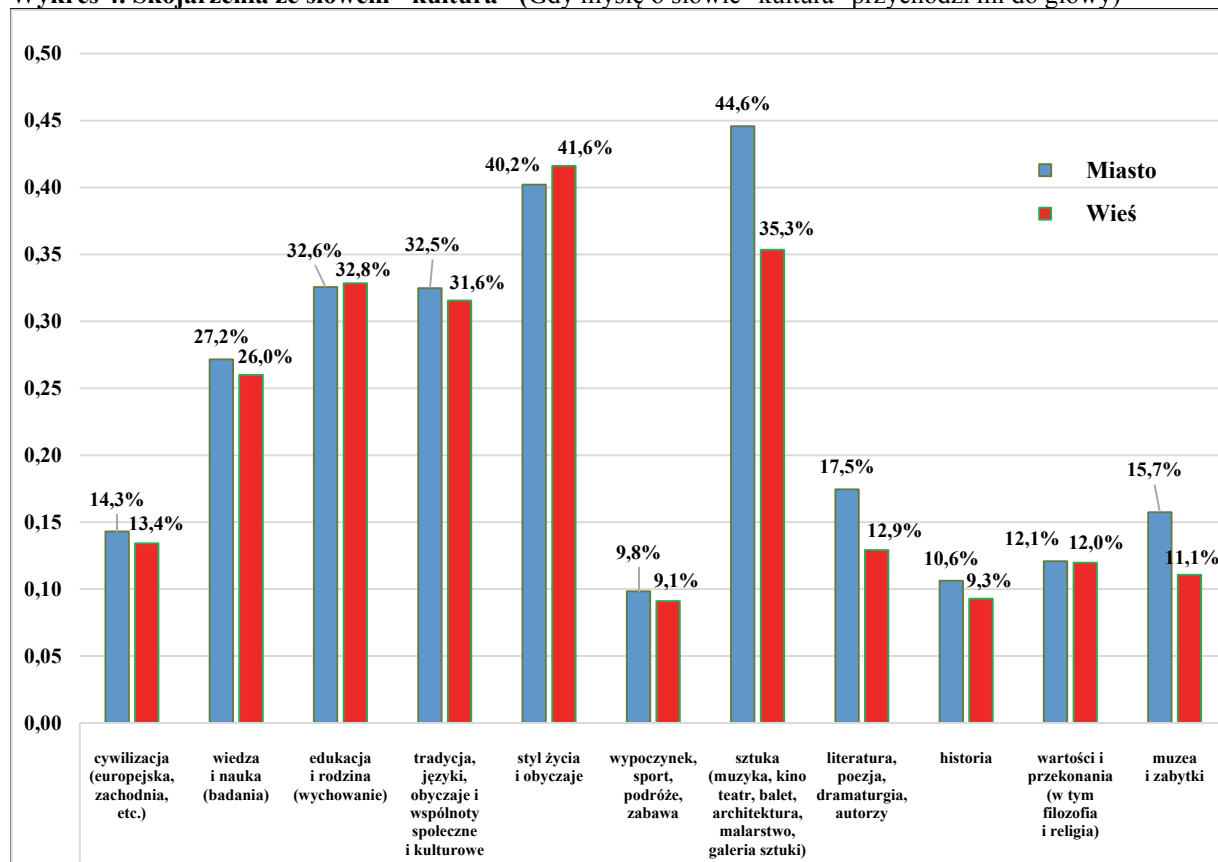
Kultura kojarzy się przede wszystkim¹⁴ ze sztuką (muzyka, teatr, kino, balet, opera, architektura, malarstwo itp.) oraz stylem życia i obyczajami – tak uważa odpowiednio 41,0% i 40,8% respondentów w wieku 15 lub więcej lat, a także z edukacją i rodziną (wychowanie) – 32,7% oraz tradycją, zwyczajami oraz wspólnotami społecznymi i kulturowymi – 32,1% osób, a także z wiedzą i nauką (badania) – 26,7% osób ankietowanych.

Tabl. 23. Skojarzenia ze słowem „kultura” według grup wieku (w odsetkach)

Grupy wieku	Sztuka	Styl życia i obyczaje	Tradycja, języki, obyczaje i wspólnoty społeczne i kulturowe	Edukacja i rodzina (wychowanie)	Wiedza i nauka (badania)
15-24 lata	43,7	43,1	36,1	26,9	28,8
25-34 lata	46,6	39,9	33,9	33,4	27,4
35-49 lat	43,8	41,5	31,8	34,4	24,7
50-64 lata	38,7	41,9	30,1	33,4	26,7
65 lub więcej lat	33,9	37,1	31,1	32,8	27,2

U większości badanych osób odnotowano podobną hierarchię skojarzeń ze słowem „kultura” – na pierwszym miejscu sztuka, a na drugim styl życia i obyczaje. Tak było wśród kobiet (42,3% wobec 41,4%) i mieszkańców miast (44,6% wobec 40,2%), gospodarstw pracowników (44,3% wobec 41,5%) oraz osób z wykształceniem wyższym (53,1% wobec 40,6%) i średnim (44,2% wobec 41,9%), a także osób w wieku 15-49 lat.

Wykres 4. Skojarzenia ze słowem "kultura" (Gdy myślę o słowie "kultura" przychodzi mi do głowy)

¹⁴ Respondenci mogli podać jedno, dwa lub trzy najważniejsze skojarzenia ze słowem „kultura”.

Odwrotną sytuację odnotowano wśród mężczyzn (styl życia – 39,8%, a sztuka – 39,2%), mieszkańców wsi (41,6% wobec 35,3%), w gospodarstwach rolników (42,8% wobec 35,0%) oraz emerytów i rencistów (40,7% wobec 35,4%), a także wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (40,8% wobec 35,5%), gimnazjalnym, podstawowym i bez wykształcenia (38,9% wobec 30,9%) oraz osób w wieku 50 lub więcej lat. Wyjątek stanowili członkowie gospodarstw pracujących na własny rachunek, którym kultura kojarzy się przede wszystkim ze sztuką (47,0%) i tradycją (36,7%) oraz mieszkańcy regionu wschodniego (woj. lubelskie, podkarpackie, podlaskie i świętokrzyskie) i południowo-zachodniego (woj. dolnośląskie i opolskie), którym kultura kojarzy się głównie ze stylem życia (odpowiednio 45,0% i 44,9% oraz na drugim miejscu odpowiednio z tradycją (33,%) i edukacją i rodziną (36,7%).

Na pytanie o skojarzenia ze słowem „kultura” nie udzieliło odpowiedzi 1,7% osób ankietowanych: 1,9% mężczyzn i 1,5% kobiet; 1,4% mieszkańców miast i 2,2% osób mieszkających na wsi.

2.5.2. Cechy człowieka kulturalnego

Według osób ankietowanych najważniejszymi cechami człowieka kulturalnego¹⁵ były umiejętność zachowania się w każdej sytuacji – tak uważa 64,0% osób w wieku 15 lat lub więcej oraz dbałość o sposób wypowiedzi i nieużywanie wulgaryzmów – 56,5%. Podobnie uważały kobiety (odpowiednio 65,5% i 58,5%) i mężczyźni (odpowiednio 61,9% i 53,9%) oraz w nieco większym stopniu mieszkańcy miast (odpowiednio 65,3% i 61,8%) i wsi (odpowiednio 58,7% i 53,0%). Wbrew obiegowym opiniom dopiero na trzeciej pozycji wśród cech człowieka kulturalnego respondenci wymieniali wykształcenie (25,7% osób ankietowanych). Wykształcenie było ważniejsze dla kobiet (26,3%) niż dla mężczyzn (24,9%) oraz dla mieszkańców wsi (28,1%) niż miast (24,2%). Ważne jest też dla osób w wieku 15-24 lata (29,4%) i osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub bez wykształcenia (29,2%), które wśród cech człowieka kulturalnego umieściły je na trzeciej pozycji.

Tabl. 24. Cechy człowieka kulturalnego według grup wieku (w odsetkach)

Grupy wieku	Umiejętność zachowania się w każdej sytuacji	Dbłość o sposób wypowiedzi, nieużywanie wulgaryzmów	Wykształcenie	Tolerancja wobec innych przekonań, rasy, religii	Czystość i schludny ubiór	Czytanie książek, bywanie w bibliotece
15-24 lata	62,2	54,7	29,4	21,2	19,7	15,5
25-34 lata	63,6	57,5	26,3	27,6	19,9	19,6
35-49 lat	65,0	56,9	24,3	25,5	21,5	20,0
50-64 lata	65,0	55,3	24,9	23,6	20,7	21,2
65 lub więcej lat	62,7	58,2	25,5	19,7	23,8	21,9

Według 23,7% respondentów (24,8% kobiet i 22,1% mężczyzn) człowieka kulturalnego powinna charakteryzować tolerancja wobec innych przekonań, rasy i religii. Tolerancja była ważna przede wszystkim dla osób w wieku 25-34 lata (27,6%), osób z wykształceniem wyższym (33,4%) oraz dla członków gospodarstw pracujących na rachunek własny (29,3%) i gospodarstw pracowników (25,3%), którzy umieścili ją na trzecim miejscu wśród cech człowieka kulturalnego. Zachowania tolerancyjne miały większą wagę dla mieszkańców miast (26,8%) niż wsi (18,7%). Odsetek osób

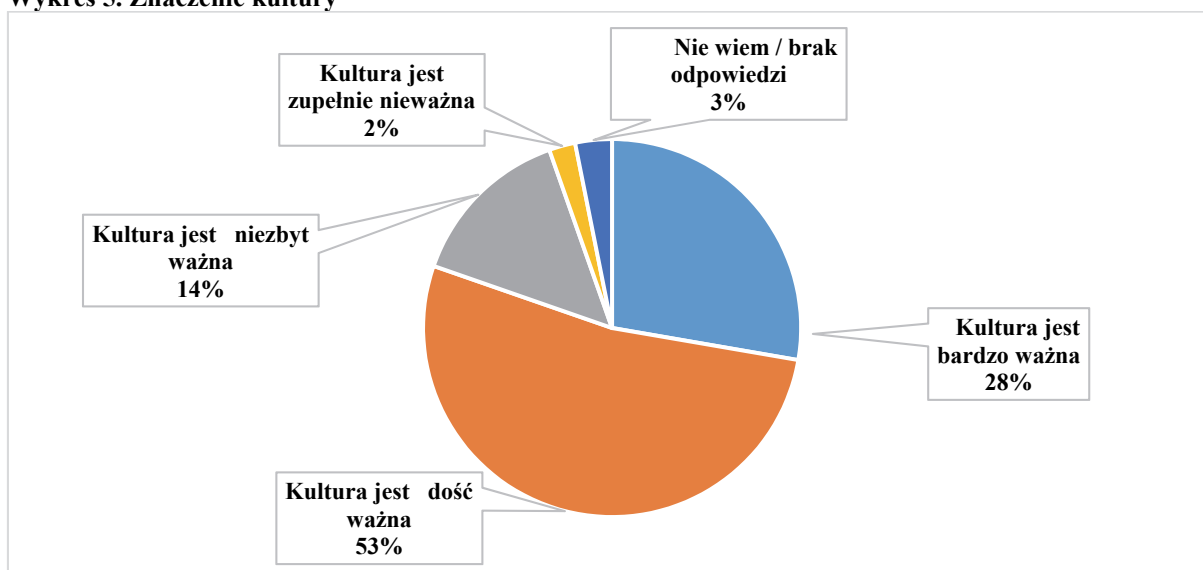
¹⁵ Respondenci byli proszeni o podanie trzech najważniejszych cech, jakimi powinien odznaczać się człowiek kulturalny.

uwzględniających tolerancję za cechę ważną zmniejszał się wraz z obniżającym się poziomem wykształcenia: 25,1% u osób z wykształceniem średnim, 19,7% u osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym aż do 16,5% u osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub bez wykształcenia. Wśród ważniejszych cech człowieka kulturalnego osoby ankietowane wymieniały także czystość i schludny ubiór (21,2% osób) oraz czytanie książek i bywanie w bibliotece (20,0% respondentów).

2.5.3. Czy kultura jest ważna?

W 2014 r. 80,3% Polaków w wieku 15 lat lub więcej uważało, że kultura jest ważna („bardzo ważna” lub „dość ważna”), a nieważna dla 16,5% respondentów („niezbyt ważna” lub „zupełnie nieważna”). Kultura była ważna dla 84,1% kobiet i 75,1% mężczyzn, a przeciwnego zdania było 13,2% kobiet i 21,2% mężczyzn. Kultura była też ważniejsza dla mieszkańców miast niż dla osób mieszkających na wsi – za ważną lub bardzo ważną uznało ją odpowiednio 84,7% i 73,4% osób ankietowanych. Natomiast 12,8% mieszkańców miast i 22,5% mieszkańców wsi uważało, że kultura jest nieważna. Znaczenia kultury nie potrafiło ocenić („nie wiem” lub brak odpowiedzi) 3,1% osób ankietowanych (2,7% kobiet i 3,7% mężczyzn), 2,3% mieszkańców miast i 3,5% osób mieszkających na wsi.

Wykres 5. Znaczenie kultury

Wśród grup wiekowych odsetek uznających kulturę za ważną był najwyższy wśród ludzi młodych – osób w wieku 25-34 lata (84,0%) i 15-24 lata (81,8%). Najniższy odsetek osób uważających kulturę za ważną odnotowano w najstarszej grupie osób w wieku 65 lub więcej lat (77,3%). Jeśli jednak weźmiemy pod uwagę jedynie osoby, które uznały kulturę za bardzo ważną, to okaże się, że odsetek osób tak uważających wzrastał wraz z wiekiem od 24,3% w grupie wieku 15-24 lata do 31,9% w grupie wiekowej 65 lub więcej lat.

Odsetek osób uważających kulturę za ważną zmniejszał się wraz z poziomem wykształcenia – od 93,8% osób z wykształceniem wyższym do 66,4% osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub bez wykształcenia. Z kolei odsetek osób, które uznały kulturę za nieważną najwyższy był w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (26,4%), a najniższy w grupie osób z wykształceniem wyższym (5,4%). Warto też zauważyć, że odsetek osób nie mających

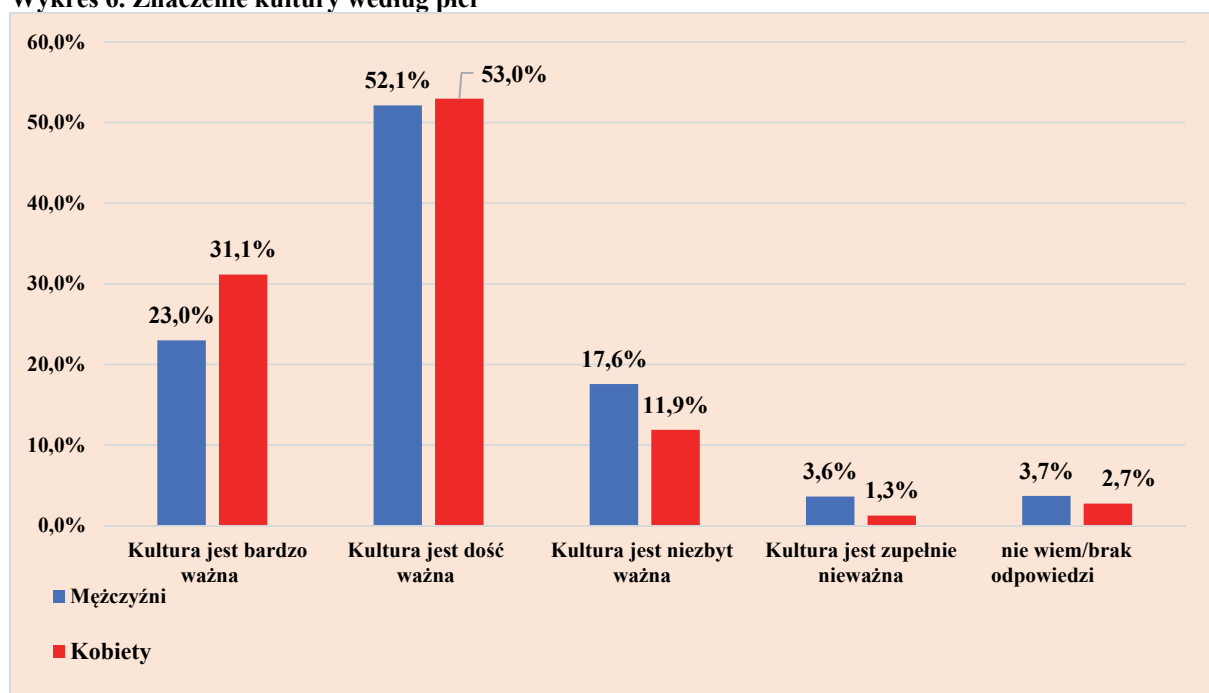
zdania na temat znaczenia kultury („nie wiem” lub brak odpowiedzi) w grupie respondentów z wykształceniem wyższym wyniósł 0,8%, podczas gdy wśród osób z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym – 7,2%.

Tabl. 25. Znaczenie kultury według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie	W tym gospodarstwa domowe							
	pracowników			rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów		
	razem	na stanowiskach				razem	eme- rytów	ren- cistów
		robot- niczych	nierobot- niczych					
Kultura jest:								
bardzo ważna	26,6	20,8	33,8	18,1	33,0	29,9	31,8	22,2
dość ważna	55,0	55,3	54,5	53,0	52,6	48,7	47,6	53,5
niezbyt ważna	13,9	17,7	9,0	22,7	11,9	14,3	13,4	18,1
zupełnie nieważna	1,9	2,7	1,0	2,7	1,5	2,7	2,8	1,9
Nie wiem/brak odpowiedzi	2,6	3,5	1,6	3,5	1,0	4,4	4,4	4,3

Kultura jest ważna lub bardzo ważna dla 85,6% członków gospodarstw pracujących na własny rachunek, dla 81,5% gospodarstw pracowników, dla 78,7% gospodarstw emerytów i rencistów i dla 71,1% gospodarstw rolników.

Wykres 6. Znaczenie kultury według płci

Odnotowano także zróżnicowanie w ocenie znaczenia kultury między mieszkańcami poszczególnych regionów kraju. Najwyższy odsetek osób uważających, że kultura jest ważna („bardzo ważna” lub „dość ważna”) był w regionie południowo-zachodnim (woj. dolnośląskie i opolskie), a najniższy w regionie wschodnim (woj. lubelskie, podkarpackie, podlaskie i świętokrzyskie). Natomiast odwrotną sytuację zarejestrowano w przypadku osób uznających kulturę za nieważną („niezbyt ważną” lub „zupełnie nieważną”). Najwyższy odsetek odnotowano wśród respondentów z regionu wschodniego (18,5%), a najniższy w regionie południowo-zachodnim (11,4%).

2.6. Uczestnictwo w formach aktywności kulturalnej

Uczestnictwo (praktyki) kulturalne obejmuje sztuki oraz codzienne zajęcia skojarzone z rozrywką. Odnosi się do „sposobów, w jakie naznaczone etnicznie różnice w upodobaniach, wartościach i zachowaniach kulturowych nie tylko przenikają do upodobań artystycznych i medialnych, lecz zakorzeniają się w różnych stylach życia; oraz do sposobów, w jakich dotyczą one pozostałych cech społecznych – np. warstwy społecznej i płci”.¹⁶

W Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 13/2005¹⁷ uczestnictwo w kulturze uproszczono do „uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, co oznacza: wyjścia do kina, uczestnictwo w wydarzeniach ‘na żywo’, odwiedzanie miejsc związanych z kulturą lub uczestnictwo w imprezach sportowych na żywo, bez względu na miejsce oraz amatorski lub profesjonalny charakter wydarzenia. Uczestnictwo w imprezach sportowych i innych wydarzeniach ‘na żywo’ oznacza bycie widzem.”

Na jednej ze stron internetowych Rady Europy¹⁸ znajdujemy stwierdzenie, że „szerszy udział w życiu kulturalnym jest głównym problemem krajowych polityk kulturalnych w różnych krajach na całym świecie. Uczestnictwo w kulturze jest związane z bardziej aktywnym trybem życia; ci, którzy są wykluczeni z udziału w działalności kulturalnej mają również niższy poziom spójności społecznej.” I dalej, próbuje się zdefiniować uczestnictwo w kulturze, powołując się na *Ramy dla statystyki kultury*¹⁹, które określają uczestnictwo w kulturze jako "praktyki kulturowe, które mogą wiązać konsumpcję, i działania, które są podejmowane w ramach wspólnoty, odzwierciedlające jakość życia, tradycje i przekonania. To obejmuje uczestnictwo w formalnych i płatnych wydarzeniach, takich jak pójście do kina lub na koncert, jak również nieformalnych działaniach kulturalnych, takich jak udział w społecznych wydarzeniach kulturalnych i amatorskich produkcjach artystycznych lub codzienne czynności, jak czytanie książki. Ponadto, uczestnictwo w kulturze obejmuje zarówno zachowania czynne jak i bierne. Dotyczy osoby, która słucha koncertu i osoby, która praktykuje muzykę. Celem badań uczestnictwa w kulturze powinna być ocena ogólnego poziomu uczestnictwa, choć mogą być trudne do odróżnienia zachowania aktywne od biernych. Na przykład, w czasie niektórych festiwali człowiek może być wykonawcą w jednym momencie (aktywnym, twórczym i inspirującym innych) i być publicznością w innym czasie (biernym i poszukującym inspiracji). Uczestnictwo w kulturze nie dotyczy działań realizowanych w ramach zatrudnienia; na przykład uczestnictwo w kulturze obejmowałoby odwiedzających muzeum, ale nie płatnych przewodników".

Trudno jest znaleźć domknietą zakresowo definicję uczestnictwa w kulturze. W praktyce więc przez uczestnictwo ludności w kulturze rozumie się aktywność w dziedzinach i formach, jakie zostały zakreślone w kwestionariuszu do jego badania.

O poziomie uczestnictwa w kulturze świadczy wielkość odsetka ludności uprawiającej różne formy aktywności kulturalnej. Wyniki badania „Uczestnictwo ludności w kulturze” informują o opiniach respondentów odnoszących się do kontaktów z różnymi typami instytucji kultury i ich ofertą oraz deklaracjami osób ankietowanych dotyczącymi korzystania z dóbr kulturalnych i usług

---

¹⁶ Bennett Tony. *Differing Diversity: Cultural Policy and Cultural Diversity*. Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2001.

¹⁷ Rozporządzenie Komisji (WE) NR 13/2005 z dnia 6 stycznia 2005 r. wdrażające rozporządzenie (WE) nr 1177/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące statystyk Wspólnoty w zakresie dochodów i warunków życia (EU-SILC) w odniesieniu do wykazu dodatkowych zmiennych obowiązkowych odnoszących się do „uczestnictwa społecznego”.

¹⁸ <http://www.culturalpolicies.net/web/cultural-participation.php>.

¹⁹ The 2009 UNESCO Framework for Cultural Statistics.

w dziedzinie kultury. Świadczą o częstotliwości uczestnictwa w życiu kulturalnym, rozwijaniu zainteresowań artystycznych i hobbystycznych w dziedzinie kultury i o realizacji własnych zainteresowań w oparciu o instytucje kultury oraz korzystaniu z przekazów i form kultury pozainstytucjonalnej.

2.6.1. Ocena oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania

Chcąc w sposób aktywny i bierny²⁰ brać udział w różnorodnych formach uczestnictwa w kulturze, niezbędne jest m.in. dysponowanie odpowiednią ilością czasu wolnego i dostęp do kultury – do instytucji prowadzących działalność kulturalną i ich oferty oraz sieci punktów sprzedaży oferujących tzw. artykuły użytku kulturalnego: książki, gazety i czasopisma, nośniki z nagraniami muzycznymi i filmami, a także sprzęt audiowizualny i multimedialny.

W 2014 r. z sieci punktów prowadzących handel artykułami użytku kulturalnego²¹ w miejscu zamieszkania było bardzo zadowolonych lub zadowolonych 36,7% osób w wieku 15 lat lub więcej, natomiast 20,9% osób ankietowanych było niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych. Przewagę ocen pozytywnych odnotowano zarówno wśród kobiet (37,9% wobec 21,1%), jak i mężczyzn (34,9% wobec 21,9%). Dotyczyło to jednak tylko mieszkańców miast (50,3% wobec 9,4%), zarówno kobiet (51,4% wobec 9,1%), jak i mężczyzn (48,8% wobec 9,8%). Oceny negatywne przeważały natomiast zdecydowanie na wsi. 39,0% respondentów mieszkających na wsi było niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych z sieci punktów prowadzących handel artykułami użytku kulturalnego wobec 15,1% osób zadowolonych lub bardzo zadowolonych. Przeważające opinie negatywne odnotowano zarówno wśród mieszkanek wsi (38,6% wobec 15,4%), jak i mieszkających na wsi mężczyzn (39,4% niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych wobec 14,7% zadowolonych lub bardzo zadowolonych).

Trzeba pamiętać, że w wielu wsiach nie ma nawet kiosku, w którym można by nabyć bieżącą prasę, nie mówiąc o książkach czy płytach z nagraniami muzycznymi lub filmami. Około 2/5 osób ankietowanych, zarówno w miastach jak i na wsi oraz wśród mężczyzn i kobiet nie miało sprecyzowanej oceny na temat sieci punktów sprzedaży artykułów użytku kulturalnego („ani zadowoleni ani niezadowoleni”).

Tabl. 26. Zadowolenie z sieci punktów prowadzących handel artykułami użytku kulturalnego według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Gospodarstwa domowe	Bardzo zadowoleni	Zadowoleni	Ani zadowoleni ani niezadowoleni	Niezadowoleni	Bardzo niezadowoleni
Pracowników	1,6	35,1	42,1	16,4	4,7
na stanowiskach: robotniczych	1,2	29,0	44,9	19,7	5,3
nierobotniczych	2,2	42,9	38,7	12,3	3,9
Rolników	0,2	12,7	44,3	31,7	11,2
Pracujących na własny rachunek	3,1	39,7	35,8	16,7	4,7
Emerytów i rencistów	2,1	36,7	44,5	12,7	4,1
emerytów	2,4	39,1	43,5	11,5	3,5
rencistów	2,7	26,9	48,2	17,4	6,7

²⁰ Przez uczestnictwo aktywne rozumie się np. bycie członkiem amatorskiego zespołu artystycznego, przez uczestnictwo w sposób bierny – np. oglądanie programu telewizyjnego.

²¹ Dotyczy zarówno kiosków z gazetami i innych punktów sprzedaży prasy, jak i sklepów wyspecjalizowanych, np. księgarni, sklepów muzycznych (płyty, instrumenty).

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej oceny nie można się dziwić, że wśród przedstawicieli grup społeczno-ekonomicznych najwięcej ocen negatywnych, dotyczących sieci punktów prowadzących handel artykułami użytku kulturalnego w miejscu zamieszkania respondenta, odnotowano w gospodarstwach rolników (42,9% osób niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych wobec 12,9% osób zadowolonych lub bardzo zadowolonych). Najwyższy odsetek ocen pozytywnych był w grupie przedstawicieli gospodarstw pracujących na rachunek własny (42,8%) wobec o połowę mniejszego odsetka osób niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych (21,4%).

Pozytywnie („zadowoleni” i „bardzo zadowoleni”) oceniło sieć instytucji prowadzących działalność kulturalną²² w miejscu zamieszkania 22,6% respondentów, a opinię przeciwną („niezadowoleni” i „bardzo niezadowoleni”) wyraziło 24,6% osób (wśród kobiet 23,6% wobec 24,0%, u mężczyzn – 20,7% wobec 25,7%). Podobnie jak w przypadku oceny sieci punktów prowadzących handel artykułami użytku kulturalnego, pozytywne oceny sieci instytucji prowadzących działalność kulturalną były wyższe wśród mieszkańców miast (30,2%) niż wsi (14,5%), a oceny negatywne – wyższe wśród osób mieszkających na wsi (40,6%) niż w miastach (10,8%).

Tabl. 27. Zadowolenie z sieci instytucji prowadzących działalność kulturalną według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Gospodarstwa domowe	Bardzo zadowoleni	Zadowoleni	Ani zadowoleni ani niezadowoleni	Niezadowoleni	Bardzo niezadowoleni
Pracowników	1,3	21,3	51,5	20,8	5,1
na stanowiskach: robotniczych	0,6	17,4	52,9	24,0	5,1
nierobotniczych	2,1	26,3	49,7	16,8	5,1
Rolników	0,4	9,0	48,6	29,9	12,1
Pracujących na własny rachunek	3,7	25,9	43,9	19,8	6,6
Emerytów i rencistów	1,7	20,9	58,5	14,6	4,3
emerytów	1,7	27,8	58,6	13,1	3,7
rencistów	1,6	12,9	58,1	20,5	6,9

Odsetki ocen negatywnych na wsi zarówno wśród kobiet (40,0%), jak i mężczyzn (41,5%) różniły się znacznie od odsetków osób pozytywnie oceniających sieć instytucji prowadzących działalność kulturalną (odpowiednio 11,2% i 9,0%). W miastach natomiast przeważały oceny pozytywne zarówno wśród kobiet (30,9% wobec 14,4% ocen negatywnych), jak i wśród mężczyzn (29,6% wobec 14,8%). Różnice między ocenami pozytywnymi a negatywnymi były znacznie większe na wsi niż w miastach, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn.

W grupach społeczno-ekonomicznych, oprócz przeważającego znacznie odsetka osób niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych z sieci instytucji prowadzących działalność kulturalną w miejscu ich zamieszkania wśród gospodarstw rolników (42,0% wobec 9,4%), zwraca uwagę również duża różnica ocen osób z gospodarstw pracowników na stanowiskach robotniczych i nierobotniczych, a także między ocenami osób z gospodarstw emerytów i gospodarstw rencistów. Wśród osób z gospodarstw pracowników na stanowiskach robotniczych przeważały oceny negatywne (29,1% wobec 18,0%), a w grupie osób z gospodarstw pracowników na stanowiskach nierobotniczych odsetek ocen negatywnych był niższy niż pozytywnych (21,9% wobec 28,4%). Podobnie w przypadku respondentów z gospodarstw rencistów, wśród których odsetek osób negatywnie oceniających sieć instytucji prowadzących działalność kulturalną był wyższy niż ocen pozytywnych (27,4% wobec

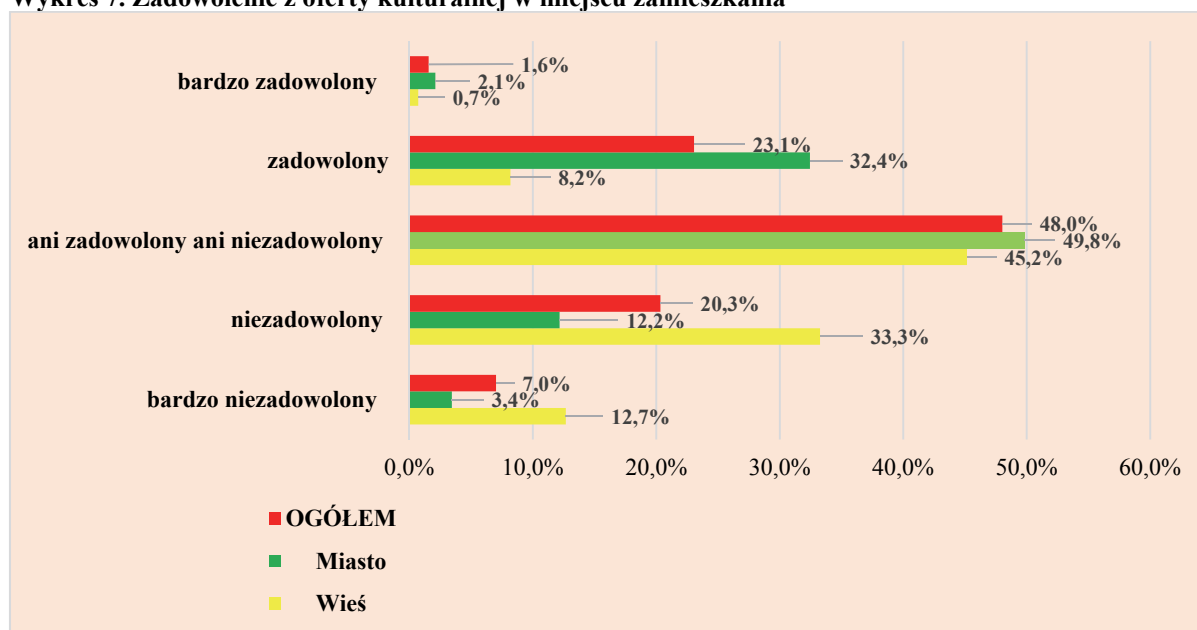
²² Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice, biblioteki, muzea, kina oraz profesjonalne instytucje prowadzące działalność sceniczną.

14,5%), podczas gdy w gospodarstwach emerytów niższy był odsetek ocen negatywnych niż pozytywnych (16,8% wobec 29,5%).

Zwraca uwagę wysoki, przeważający w miastach (49,8% wobec 45,2% na wsi), odsetek osób nie mających *de facto* zdania na temat funkcjonowania instytucji kultury w miejscu ich zamieszkania („ani zadowoleni ani niezadowoleni”).

Tylko ok. ¼ respondentów (24,7%) była zadowolona lub bardzo zadowolona z oferty kulturalnej w miejscu swojego zamieszkania (25,6% kobiet i 23,3% mężczyzn). Wyższy były odsetki osób z tej oferty niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych (ogółem – 27,3%, kobiety – 26,9%, mężczyźni – 28,1%).

Wykres 7. Zadowolenie z oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania

Znaczne różnice w ocenie oferty kulturalnej wystąpiły w miastach i na wsi. O ile wśród mieszkańców miast 34,5% wyrażało się pozytywnie o ofercie kierowanej przez miejscowe instytucje kultury, a negatywnie – 15,6%, o tyle mieszkańcy wsi byli zdecydowanie niezadowoleni z propozycji instytucji kultury działających w miejscu ich zamieszkania (46,0% niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych wobec 8,9% zadowolonych i bardzo zadowolonych).

Ma to niewątpliwie związek z siecią instytucji kultury funkcjonujących na wsi, gdzie oprócz bibliotek publicznych i domów lub ośrodków kultury, nie ma praktycznie żadnych profesjonalnych instytucji prowadzących działalność sceniczną, a kino lub muzeum są również rzadkością.

Tabl. 28. Zadowolenie z oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Gospodarstwa domowe	Bardzo zadowoleni	Zadowoleni	Ani zadowoleni ani niezadowoleni	Niezadowoleni	Bardzo niezadowoleni
Pracowników	1,3	23,3	46,4	21,7	7,2
na stanowiskach: robotniczych	0,8	18,4	48,6	24,2	8,0
nierobotniczych	1,9	29,5	43,7	18,6	6,3
Rolników	0,3	7,9	43,5	34,8	13,6
Pracujących na własny rachunek	3,4	26,8	42,2	19,8	7,8
Emerytów i rencistów	1,9	23,3	53,5	16,1	5,2
emerytów	2,1	25,1	53,6	14,5	4,6
rencistów	1,0	15,7	53,0	22,5	7,8

Podobnie jak w przy ocenie stopnia zadowolenia z sieci instytucji prowadzących działalność kulturalną, również w przypadku oceny oferty kulturalnej w miejscu zamieszkania, odnotowano wśród gospodarstw rolników przeważający znacznie odsetek opinii negatywnych nad ocenami pozytywnymi (48,4% wobec 8,2%). Istotne różnice ocen zarejestrowano również u osób z gospodarstw pracowników na stanowiskach robotniczych i nierobotniczych, a także między wśród osób z gospodarstw emerytów i gospodarstw rencistów. Wśród osób z gospodarstw pracowników na stanowiskach robotniczych przeważały oceny negatywne (32,2% wobec 19,2%), a w grupie osób z gospodarstw pracowników na stanowiskach nierobotniczych odsetek ocen negatywnych był niższy niż pozytywnych (24,9% wobec 31,4%). Podobnie w przypadku respondentów z gospodarstw rencistów, wśród których odsetek osób negatywnie oceniających ofertę kulturalną w miejscu zamieszkania był wyższy niż odsetek ocen pozytywnych (30,3% wobec 16,7%), podczas gdy w gospodarstwach emerytów niższy był odsetek ocen negatywnych niż pozytywnych (19,1% wobec 27,2%).

Opinie dotyczące dostępu do kultury w miejscu zamieszkania respondenta najkrócej można scharakteryzować mówiąc, że w miastach przeważały oceny pozytywne, a negatywne – na wsi. Podkreślenia wymaga jednak fakt, że w przypadku pytań dotyczących ocen, około połowa osób ankietowanych nie potrafiła sprecyzować swoich opinii dotyczących zadowolenia lub niezadowolenia zarówno w odniesieniu do sieci punktów prowadzących handel artykułami użytku kulturalnego, jak i sieci instytucji prowadzących działalność kulturalną i ich oferty.

2.6.2. Czytelnictwo

Jedną z najstarszych i podstawowych form aktywności kulturalnej jest czytelnictwo. Można je uprawiać w domu, w podróży – praktycznie w każdych warunkach. Czytelnictwo w znacznym stopniu uwarunkowane jest dostępem do książek i prasy – wielkością produkcji wydawniczej, nasyceniem rynku księgarniami i punktami sprzedaży prasy, zasobami bibliotecznymi i oczywiście wielkością bibliotek domowych. Warto zwrócić uwagę na fakt, że coraz więcej książek i tytułów prasowych jest dostępnych w Internecie, a stoiska z książkami są obecne w większości supermarketów, a w centrach handlowych funkcjonują księgarnie z rozległą ofertą książkową.

W 2014 r. księgozbiorem domowym dysponowało 88,3% gospodarstw, a spośród nich 22,7% całkiem pokaźnym, bo liczącym ponad 100 pozycji. Czytelnictwo jest również rozpowszechnioną formą uczestnictwa w kulturze instytucjonalnej poprzez korzystanie z sieci bibliotek i czytelni, przede wszystkim bibliotek publicznych.

W 2014 r. wydano 32,7 tys. tytułów książek, a na rynku w formie drukowanej ukazywały się 44 tytuły gazet i 6,8 tys. tytułów czasopism. Działo 9,8 tys. bibliotek publicznych, naukowych i innych o charakterze specjalistycznym, dysponujących ponad 220 mln wol. księgozbioru. W bibliotekach tych zarejestrowanych było ok. 7,9 mln czytelników, tj. osób, które dokonały co najmniej jednego wypożyczenia na zewnątrz. Trzeba też dodać, że w większości szkół funkcjonują biblioteki szkolne, działają także biblioteki w parafiach, jednostkach wojskowych, zakładach zamkniętych i wiele innych. Nawet biorąc pod uwagę, że ta sama osoba może się zarejestrować w kilku bibliotekach, liczba czytelników korzystających z bibliotek wydaje się być pokaźna. Oczywiście, książki i prasa czytane są także, a może przede wszystkim, we własnym domu.

Czytelnictwo pozostało na poziomie zbliżonym do 2009 r., zarówno książek jak i gazet oraz czasopism, podobnie – korzystanie z biblioteki lub czytelni. Nieznaczny wzrost czytelnictwa

można przypisywać rozwojowi przenośnych urządzeń nośników cyfrowych oraz informacji rozpowszechnianych przez Internet.

Na wielkość odsetka osób czytających książki wpływał zarówno poziom wykształcenia i wiek, jak i miejsce zamieszkania, a także dochód gospodarstwa domowego, co ma związek m.in. z zasobami biblioteki domowej i możliwościami zakupu nowości wydawniczych.

Co najmniej jedną książkę w ciągu roku przeczytało (w wersji papierowej, cyfrowej lub odsłuchało z płyty/kasety) 54,1% osób ankietowanych (61,7% kobiet i 43,7% mężczyzn) – o 3,0 p. proc. więcej niż w 2009 r. Czytanie gazet zadeklarowało 71,0% osób w wieku 15 lat lub więcej (72,0% kobiet i 69,8% mężczyzn), a czytanie czasopism – 74,8% (81,6% kobiet i 65,5% mężczyzn) – odpowiednio o 2,5 p. proc. mniej i 0,6 p. proc. więcej w porównaniu z 2009 r.

Z biblioteki lub czytelnicy skorzystało 24,4% respondentów (w 2009 r. – 25,6%), a co najmniej 1 książkę wypożyczyło (z biblioteki, w pracy lub szkole, od rodziny lub znajomych itp.) 31,0% osób w wieku 15 lat lub więcej (36,5% kobiet i 23,5% mężczyzn).

Znacznie wyższe odsetki czytelników odnotowano w miastach niż na wsi. Co najmniej 1 książkę w 2014 r. przeczytało 62,5% mieszkańców miast i 40,9% mieszkańców wsi (odpowiednio o 4,7 p. proc. i o 1,1 p. proc. więcej w porównaniu z 2009 r.), a wśród wypożyczających było 35,8% mieszkańców miast i 23,4% mieszkańców wsi.

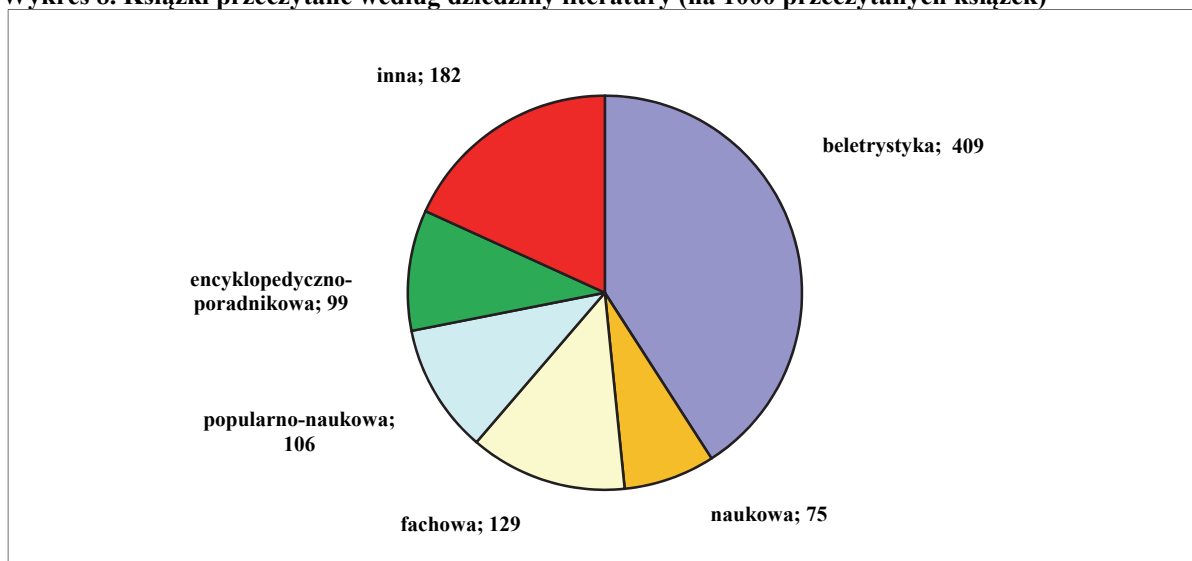
Odsetek osób, które przeczytały co najmniej jedną książkę, zmniejszał się wraz z poziomem uzyskanego wykształcenia (wyższe – 83,1%, średnie – 60,3%, zasadnicze zawodowe – 32,6%) zarówno w grupie kobiet (z wykształceniem wyższym – 86,8%, średnim – 66,9%, a zasadniczym zawodowym – 42,3%), jak i mężczyzn (odpowiednio: 76,4%, 49,4% i 24,0%). Należy jednak podkreślić, że odsetek osób czytających książki w zbiorowości z wykształceniem gimnazjalnym (razem – 81,7%), był bliski odsetka osób czytających książki z wykształceniem wyższym – wśród mężczyzn (74,9%), a nawet przewyższającym go – wśród kobiet (89,6%). Ma to niewątpliwie związek z faktem, że większość osób z wykształceniem gimnazjalnym nadal się uczy i czytanie, choćby lektur, jest ich obowiązkiem. Odsetek osób z wykształceniem podstawowym lub bez wykształcenia szkolnego, które przeczytały co najmniej jedną książkę w 2014 r. wyniósł 28,9%.

Istnieje potoczny pogląd, że najczęściej czytają ludzie młodzi – uczniowie i studenci – bo muszą czytać, przygotowując się do zajęć w szkole i na uczelni oraz ludzie starsi, ponieważ mają dużo czasu. Rzeczywiście, najwyższy odsetek osób, które przeczytały co najmniej jedną książkę był w grupie wiekowej 15-24 lata – 74,9% (w miastach – 79,5%, na wsi – 69,1%) zarówno wśród kobiet – 82,8%, jak i mężczyzn – 66,8%. Odsetek ten zmniejszał się generalnie w kolejnych grupach wieku i – wbrew powyższemu przypuszczeniu dotyczącemu osób starszych – najniższy był w grupie wiekowej 65 lub więcej lat – 48,2% (w miastach – 57,2%, a na wsi 30,9%). Odpowiada to także odsetkom osób czytających książki pogrupowanych według podstawowego zajęcia (nie grup społeczno-ekonomicznych) jakie respondenci wykonują. Wśród studentów było to 86,3% osób, które w 2014 r. przeczytały co najmniej jedną książkę, wśród uczniów – 79,9%, osób pracujących²³ – 40,6%, a wśród pozostałych osób (niepracujących) odsetek czytających książki wyniósł 38,4%.

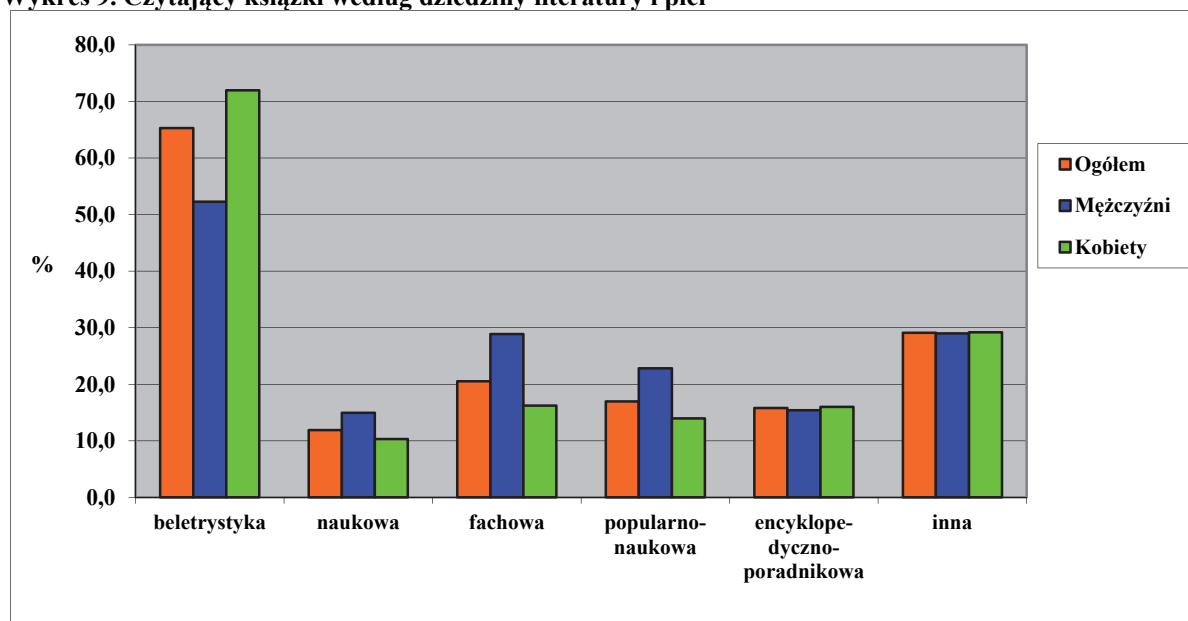
²³ Zgodnie z Klasyfikacją Zawodów i Specjalności (Obwieszczenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 lutego 2014 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania, Dz. U. 2014 poz. 760).

Wykres 8. Książki przeczytane według dziedziny literatury (na 1000 przeczytanych książek)

W strukturze przeczytanych książek według dziedziny przeważała beletrystyka: 409 pozycji na 1000 przeczytanych książek (w miastach i na wsi podobnie, odpowiednio – 404 i 425 pozycji). Książki beletrystyczne stanowiły najistotniejszą część lektury zarówno dla mężczyzn jak i kobiet.

Wykres 9. Czytający książki według dziedziny literatury i płci

Spśród osób czytających, niezależnie od płci, wieku, wykształcenia, typu gospodarstwa domowego i miejsca zamieszkania respondentów, odsetek osób deklarujących przeczytanie w 2014 r. przynajmniej jednej pozycji beletrystycznej był najwyższy. Najwięcej mieszkańców miast – 67,6% jak i wsi – 59,7% – czytało książki beletrystyczne, także wśród kobiet i mężczyzn najwyższy odsetek czytelników deklaruował lekturę literatury pięknej – odpowiednio 72,0% i 52,3%. Więcej mężczyzn niż kobiet czytało wydawnictwa naukowe (14,9% wobec 10,3%), literaturę fachową i zawodową (28,9% wobec 16,2%) i popularno-naukową (odpowiednio 22,8% i 14,0%), natomiast nieco więcej kobiet niż mężczyzn czytało wydawnictwa encyklopedyczno-poradnikowe (16,0% wobec 15,4%). Podobny rozkład czytelnictwa według dziedziny literatury występował w miastach i na wsi, a także w poszczególnych typach gospodarstw domowych.

Tabl. 29. Czytający książki według dziedziny literatury i grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe								
	pracowników			rolników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów			
	razem	na stanowiskach robotni- czych	nierobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów	
Osoby w danej grupie, które przeczytały co najmniej jedną książkę = 100									
Beletrystyka	A	60,7	59,4	61,7	50,8	60,2	68,2	69,0	64,3
	B	65,0	60,3	68,5	53,6	63,1	69,6	70,9	63,5
Literatura naukowa	A	14,2	9,6	17,8	10,2	12,9	9,0	8,4	11,7
	B	13,0	7,6	17,0	15,9	16,1	6,1	6,3	5,4
Literatura fachowa, zawodowa	A	23,9	11,7	33,6	21,5	33,3	10,7	11,4	7,2
	B	25,0	12,3	34,4	18,9	30,2	9,2	9,5	8,0
Literatura popularno- naukowa	A	18,1	12,7	22,4	13,1	19,7	16,4	17,4	11,4
	B	17,7	10,3	23,2	13,1	17,1	15,7	16,3	13,0
Wydawnictwa ency- klopedyczno-poradni- kowe	A	17,9	15,8	19,5	15,7	16,6	16,5	17,2	13,4
	B	16,4	14,3	17,9	8,8	18,0	15,2	15,5	13,6

Ze zbiorowości osób, które zadeklarowały przeczytanie przynajmniej jednej książki w 2014 r., 23,9% respondentów (29,8% wśród mężczyzn i 20,8% wśród kobiet) przeczytało książki ze względu na potrzeby zawodowe. Najwyższy odsetek czytających książki z powodów zawodowych był wśród osób z wykształceniem wyższym (44,4%), zarówno wśród kobiet (41,3%), jak i mężczyzn (50,5%).

Najwyższe odsetki czytających książki ze względów zawodowych odnotowano w aktywnych zawodowo grupach wiekowych pracowników – 25-34 lata i 35-49 lat: wśród mężczyzn – odpowiednio 43,8% i 44,7% a wśród kobiet – odpowiednio 28,9% i 32,1%.

Oczywiste jest także, że książki związane z nauką (lektury obowiązkowe) czytali przede wszystkim ludzie młodzi, w wieku 15-24 lata, a więc w wieku typowym dla osób kończących gimnazjum i kształcących się w szkołach ponadgimnazjalnych oraz na studiach wyższych. Według poziomu wykształcenia – najwięcej lektur obowiązkowych, w grupie osób, które deklarowały przeczytanie w 2014 r. co najmniej 1 książki, czytały osoby z wykształceniem gimnazjalnym – 87,1% osób w tej grupie respondentów, a według podstawowego zajęcia – uczniowie (91,0%) i studenci (61,1%). Spośród osób, które przeczytały co najmniej jedną książkę, lektury obowiązkowe przeczytało łącznie 23,5% respondentów (w miastach 21,8%, a na wsi – 27,2%), wśród kobiet – 20,0%, a wśród mężczyzn – 30,2%. Spośród osób, które przeczytały lektury obowiązkowe, najwyższy odsetek odnotowano w grupie wieku 15-18 lat (91,0%) i 19-24 lata (55,5%), zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet, tak w miastach, jak i na wsi – i obniżał się w kolejnych grupach wiekowych.

Tabl. 30. Czytający według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe								
	pracowników			rolników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów			
	razem	na stanowiskach robotni- czych	nierobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów	
Książki	A	54,6	42,2	71,3	36,6	59,0	45,6	46,5	42,1
	B	55,8	42,7	72,2	34,1	63,3	51,5	52,4	47,8
Gazety	A	74,8	70,4	80,6	72,0	74,7	73,6	74,9	68,2
	B	71,1	67,1	76,2	58,9	79,2	72,1	74,0	64,2
Czasopisma	A	76,5	72,2	82,3	69,7	77,5	71,9	72,7	68,7
	B	74,7	70,7	79,8	72,6	78,8	75,8	77,8	67,5

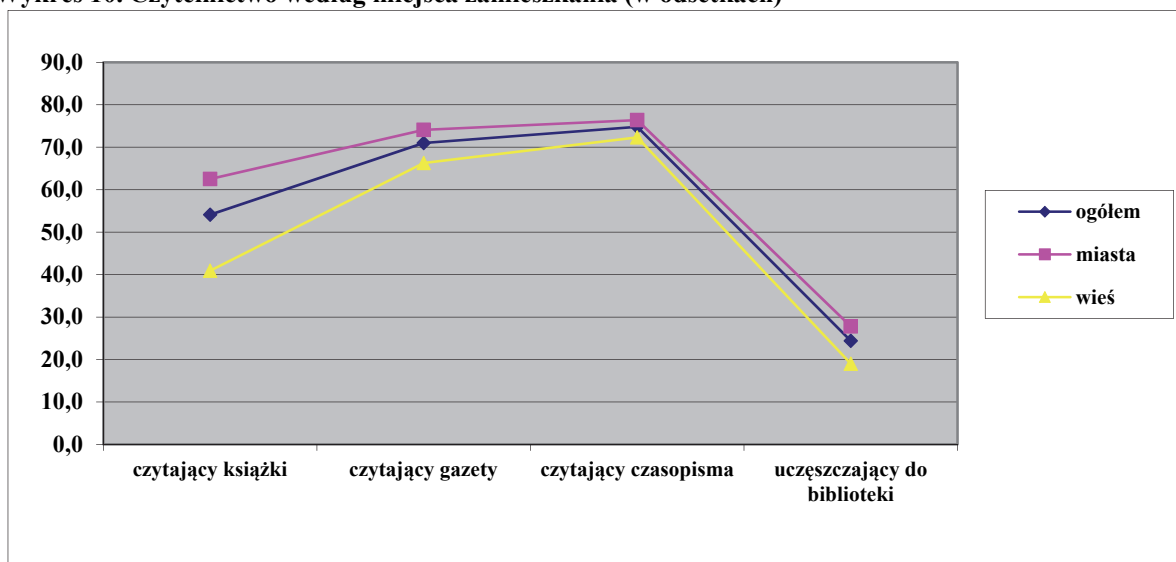
W 2014 r. gazety czytało 71,0% osób (mężczyźni – 69,8%, kobiety – 72,0%), w miastach 74,1% respondentów, a na wsi – 66,3%. Należy przy tym zwrócić uwagę na nieco ograniczony dostęp do prasy na wsi w porównaniu z sytuacją w mieście, jak również na fakt, że odsetek czytających gazety zmniejszał się wraz ze zmniejszającą się liczbą mieszkańców miast. Wpływ na czytelnictwo gazet ma także wykształcenie. Im wyższy poziom wykształcenia, tym wyższy był odsetek respondentów czytających gazety. Odsetek osób z wyższym wykształceniem czytających gazety wyniósł 80,2%, z wykształceniem średnim – 75,4%, wśród posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe – 69,8%, a u osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym – 56,3%. Prawidłowość tę zarejestrowano zarówno w odniesieniu do mężczyzn, jak i kobiet. Gazety czytało ponad 70% osób w wieku 25 lub więcej lat, natomiast w najmłodszej grupie wiekowej (15-24 lata) – 55,7% osób.

Znacznie bardziej niż w przypadku czytelnictwa gazet, zróżnicowany jest odsetek osób czytających czasopisma ilustrowane, począwszy od wyższego o 16 p. proc. odsetka kobiet niż mężczyzn czytających te periodyki.

Czasopisma czytało 74,8% osób (wzrost o 0,6 p. proc. w porównaniu z 2009 r.), 81,6% kobiet (mniej o 1,1 p. proc.) i 65,5% mężczyzn (wzrost o 2,3 p. proc. w stosunku do 2009 r.).

Więcej czytelników czasopism było w miastach niż na wsi (odpowiednio 76,4% i 72,3%). W miastach czasopisma czytało 82,2% kobiet i 68,0% mężczyzn, a na wsi – odpowiednio 80,5% i 61,9%. O ile odsetek osób czytających czasopisma w poszczególnych regionach wahał się od 70,8% w regionie południowo-zachodnim (woj. dolnośląskie i opolskie) do 77,0% w regionie północno-zachodnim (woj. lubuskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie), o tyle w grupie mężczyzn nie przekroczył on w żadnym z regionów 70% (wahając się od 61,1% w regionie północnym do 68,5% w regionie północno-zachodnim), natomiast w grupie kobiet jedynie regionie południowo-zachodnim był niższy od 80%.

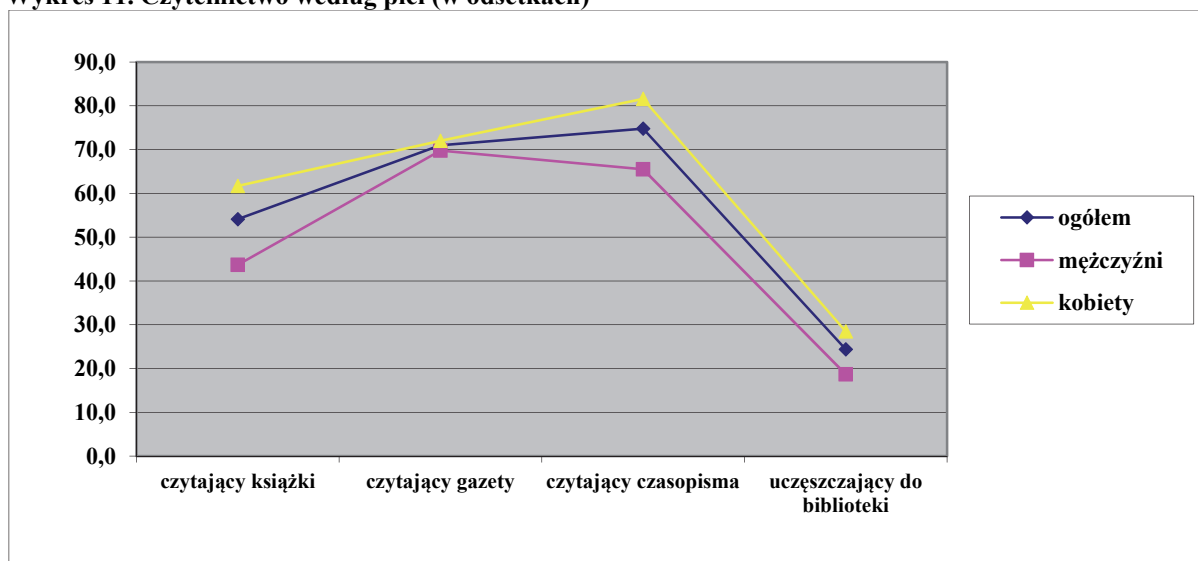
Wykres 10. Czytelnictwo według miejsca zamieszkania (w odsetkach)

Wielkość odsetka osób czytających czasopisma – zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn – była ściśle powiązana z ich poziomem wykształcenia. Odsetek osób czytających czasopisma wzrastał wraz ze wzrostem poziomu ich wykształcenia: od 63,1% u osób bez wykształcenia oraz z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym, do 85,0% w grupie osób z wykształceniem

wyższym. U kobiet te odsetki zmieniały się odpowiednio od 71,0% do 88,5%, natomiast u mężczyzn – odpowiednio od 51,6% do 78,7%.

Wykres 11. Czytelnictwo według płci (w odsetkach)

Odsetek osób czytających czasopisma był najniższy w najmłodszej grupie wiekowej – 15-24 lata – wśród mieszkańców miast zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn, natomiast wśród mieszkających na wsi – wśród kobiet był najniższy w najstarszej grupie wiekowej 65 lub więcej lat, a wśród mężczyzn w grupach 25-34 lata i 35-49 lat.

Z biblioteki lub czytelnicy w 2014 r. skorzystało 24,4% osób w wieku 15 lub więcej lat (o 1,2 p. proc. mniej niż w 2009 r.), 28,5% kobiet i 18,7% mężczyzn (w obu przypadkach o 1,3 p. proc. mniej niż w 2009 r.).

Kobiety korzystały także częściej niż mężczyźni z zasobów bibliotecznych. Spośród chodzących do biblioteki lub czytelnicy 22,2% kobiet uczeźszczało 7-12 razy w roku, a 21,6% – częściej niż raz w miesiącu (mężczyźni – odpowiednio 21,3% i 14,5%).

Wyższy odsetek uczeźszczających do biblioteki lub czytelnicy był wśród mieszkańców miast niż wsi (27,8% w stosunku do 19,0%). Wyższy był także odsetek najczęściej korzystających z księgozbiorów bibliotek wśród mieszkańców miast niż wsi, tj. częściej niż raz w miesiącu (20,8% w miastach wobec 16,0% na wsi). Dotyczy to zarówno kobiet (22,8% wobec 19,0%), jak i mężczyzn (16,5% wobec 10,0%).

Tabl. 31. Korzystający z biblioteki lub czytelnicy według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe								
	pracowników			rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów			
	razem	na stanowiskach				razem	emerytów	rencistów	
		robotniczych	nierobotniczych						
Ogółem	A	29,7	22,9	38,8	18,7	27,2	17,2	16,4	20,5
	B	26,8	20,7	34,4	19,3	24,2	18,2	17,7	20,1
		Ogółem = 100							
1-3 razy w roku	A	32,5	32,7	32,3	36,0	28,7	29,4	27,7	35,3
	B	34,7	36,1	33,7	37,1	34,3	32,0	32,8	28,8
Częściej niż raz w miesiącu	A	18,7	16,1	20,6	8,1	13,7	22,7	23,5	19,9
	B	17,2	15,7	18,4	10,3	14,8	23,7	24,0	22,6

Zdecydowanie najwyższy odsetek korzystających z biblioteki i czytelnicy był w grupie wiekowej 15-24 lata – 63,8% (wśród kobiet – 69,9%, a wśród mężczyzn – 57,5%) i obniżając się wraz z wiekiem respondentów w grupie osób w wieku 65 lat lub więcej wyniósł 14,3% (wśród kobiet – 16,8%, a wśród mężczyzn – 9,7%). Według podobnej prawidłowości odsetki te kształtują się w miastach (w grupie wieku 15-24 lata – 68,1%, a w grupie wiekowej 65 lat lub więcej – 18,3%) oraz na wsi (odpowiednio – 58,3% i 6,9%). Nic więc dziwnego, że najwyższe odsetki osób korzystających z biblioteki lub czytelnicy odnotowano wśród osób uczących się lub studiujących. Z biblioteki lub czytelnicy korzystało 82,1% uczniów (77,0% wśród mężczyzn, a 87,5% wśród kobiet), 81,9% w miastach i 82,3% na wsi. Jeszcze wyższe były odsetki studentów. Z usług bibliotecznych korzystało 83,5% uczęszczających do szkół wyższych (80,7% studentów i 85,4% studentek), w miastach – 86,1%, a na wsi – 70,6%.

2.6.3. Korzystanie z mediów i uczęszczanie do kina

Oglądanie telewizji jest najczęstszym sposobem kontaktu z kulturą, a główną przyczyną popularności tej formy aktywności jest możliwość realizowania jej w domu. Nie bez powodu w odbiorniki telewizyjne było wyposażonych 96,7% gospodarstw domowych (niewiele mniej, niż posiadających lodówkę czy pralkę, a więcej – niż odkurzacz), a na 100 gospodarstw we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych przypadało znacząco ponad 100 telewizorów (od 122 w gospodarstwach emerytów i rencistów do 146 odbiorników w gospodarstwach pracujących na własny rachunek). Oglądanie telewizji deklarowało 97,6% osób w wieku 15 lat lub więcej (97,4% mężczyzn i 97,7% kobiet), zatem odsetek osób, które nie oglądały telewizji jest faktycznie znikomy.

Niezależnie od wieku, płci, miejsca zamieszkania, poziomu wykształcenia czy grupy dochodowej, odsetek oglądających programy telewizyjne jest na bardzo zbliżonym poziomie.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że o ile odsetek oglądających telewizję w 2014 r. nieznacznie zmalał w stosunku do 2009 r. (o 0,9 p. proc.), o tyle przeciętny czas spędzany przed telewizorem znacznie się skrócił. Wprawdzie istotnie zwiększyła się dostępność telewizji – 701 na 1000 gospodarstw posiadało w 2014 r. urządzenia do odbioru telewizji kablowej lub drogą satelitarną (w 2009 r. – 613), a 65,4% respondentów mogło korzystać z ponad 20 kanałów z programami telewizyjnymi (w miastach – 67,1%, a na wsi – 62,8%), jednak to najprawdopodobniej korzystanie z różnorodnych urządzeń multimedialnych spowodowało zmniejszenie intensywności oglądania telewizji.

Tabl. 32. Oglądający program telewizyjny według intensywności i grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe								
	razem	pracowników na stanowiskach		rolników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów			
		robotni- czych	nierobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów	
Ogółem	A	89,9	99,3	98,5	99,6	97,7	98,3	98,5	97,4
	B	97,8	99,2	96,2	98,3	96,6	98,4	98,4	98,2
		Ogółem = 100							
codziennie	A	80,8	82,3	78,8	82,6	78,3	92,4	92,9	90,4
	B	74,8	78,4	70,1	81,0	63,7	90,0	90,3	89,0
w tym ponad 4 godz.	A	15,7	18,9	11,3	12,6	13,6	30,2	30,7	28,1
	B	6,6	7,4	5,6	6,5	5,0	18,8	18,7	19,3

W 2014 r. codzienne oglądanie telewizji deklarowało 76,8% osób, w tym codziennie ponad 4 godziny – 10,3% (w 2009 r. – 82,8%, w tym 19,8%); mężczyźni – 76,7%, w tym 9,8%, a kobiety – 77,7%, w tym 10,2%). Odsetek oglądających telewizję najdłużej wzrastał wraz z wiekiem. Codziennie programy telewizyjne oglądało 78,0% osób w wieku 15-18 lat, a 90,6% w wieku 65 lub więcej lat. Podobne zróżnicowanie odnotowano u mężczyzn i u kobiet, a także wśród mieszkańców i miast i wsi. Codziennie programy telewizyjne oglądało 66,6% mężczyzn w wieku 15-18 lat, a 91,7% mężczyzn w wieku 65 lub więcej lat. W przypadku kobiet codziennie oglądało programy telewizyjne 61,9% pań w wieku 15-18 lat, a 88,8% kobiet w wieku 65 lat lub więcej. Większy odsetek mieszkańców oglądał telewizję na wsi niż w miastach (98,6% wobec 96,9%). Wyższy był też odsetek oglądających telewizję codziennie (80,5% wobec 74,5%), zarówno wśród mężczyzn (80,1% wobec 74,3%), jak i kobiet (80,7% wobec 74,7%). W miastach natomiast więcej osób oglądało dłużej program telewizyjny niż na wsi (10,9% wobec 8,7% codziennie ponad 4 godziny). Dotyczy to zarówno kobiet, których 11,1% w miastach wobec 8,7% mieszkanek wsi oglądało codziennie ponad 4 godziny programy telewizyjne, jak i mężczyzn (odpowiednio 10,6% wobec 8,7%).

Najniższy odsetek osób oglądających telewizję według poziomu wykształcenia odnotowano w grupie z wykształceniem wyższym. Respondenci z wykształceniem wyższym oglądają programy telewizyjne rzadziej i znacznie krócej niż osoby posiadające niższe wykształcenie. Wśród osób z wykształceniem wyższym oglądający telewizję codziennie stanowili 62,6% (wobec 76,9% wśród osób z wykształceniem średnim, 82,1% z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym i 83,8% wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym). O ile odsetek widzów z wyższym wykształceniem oglądających programy telewizyjne codziennie ponad 4 godziny wyniósł 5,1%, to odsetek osób poświęcających tyle samo czasu na oglądanie programów telewizyjnych w pozostałych grupach wykształcenia wzrastał wraz z obniżającym się poziomem wykształcenia i w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym wyniósł 13,8%.

Radio już dawno przestało być pierwszym medium, ustępując miejsca telewizji, jednak jego popularność nadal przewyższa prasę. W 2014 r. radia słuchało 85,2% osób w wieku 15 lat lub więcej (wzrost o 2,9 p. proc. w stosunku do 2009 r.), wzrósł odsetek słuchaczy zarówno wśród mężczyzn (o 3,6 p. proc.), jak i kobiet (o 2,4 p. proc.) i w 2014 r. wyniósł odpowiednio 85,7% i 84,9%. Wyższe były odsetki osób słuchających radia w miastach niż na wsi (85,7% wobec 84,4%), zarówno wśród mężczyzn (86,6% wobec 84,3%), jak i wśród kobiet (85,1% wobec 84,4%).

Tabl. 33. Słuchający programu radiowego według intensywności i grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe								
	razem	pracowników		rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów			
		robotniczych	nierobotniczych			razem	emerytów	rencistów	
Ogółem	A	83,9	80,8	88,1	81,2	83,2	80,5	79,9	83,2
	B	86,8	85,6	88,4	84,2	90,4	82,3	83,0	79,5
		Ogółem = 100							
codziennie	A	58,8	55,7	62,6	55,7	62,2	65,0	65,7	62,1
	B	59,0	55,4	63,6	52,5	67,8	59,7	60,1	57,9
w tym ponad 4 godz.	A	14,6	13,6	15,7	10,2	16,3	17,1	16,9	17,9
	B	5,4	4,8	6,2	2,9	6,3	7,1	7,1	7,0

Zauważyć należy, że choć odsetek słuchających radia w 2014 r. wzrósł w stosunku do 2009 r., to skrócił się, podobnie jak w przypadku telewizji, czas przeznaczony na słuchanie radia. Codziennie

spędzało czas przy radioodbiorniku 51,9% słuchaczy (w 2009 r. – 60,6%), w tym 5,6% – ponad 4 godziny (w 2009 r. – 15,1%). Warto też zwrócić uwagę na fakt, że słuchacze mieli większy niż 5 lat wcześniej wybór stacji radiowych. W 2009 r. prywatne stacje radiowe działały na podstawie przyznanych 274 koncesji na rozpowszechnianie programu drogą naziemną, a w 2014 r. emitowano program na podstawie 305 koncesji przyznanych stacjom prywatnym. Działały też, oczywiście, publiczne stacje Polskiego Radia, do których wielu słuchaczy – nie tylko starszych – jest mocno przywiązanych. Znacznie zwiększył się też w ostatnich latach dostęp do programu radiowego, którego można słuchać z wielu przenośnych urządzeń, chociażby korzystając z telefonu komórkowego.

Odsetek osób słuchających radia zmniejszał się wraz z poziomem uzyskanego wykształcenia – z 90,8% wśród osób z wykształceniem wyższym do 78,7% wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i bez wykształcenia (w grupie mężczyzn – z 90,3% do 77,8%, a wśród kobiet – z 91,0% do 79,3%). W gronie radiosłuchaczy, we wszystkich grupach według poziomu wykształcenia najwyższe odsetki odnotowano wśród słuchających radia codziennie: od 58,0% osób z wykształceniem wyższym do 46,0% osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym.

Pod względem wieku, najwięcej osób słuchających radia było w grupie 25-34 lata – 89,6%, zarówno wśród mężczyzn (90,2%), jak i kobiet (89,1%). Najmniej radiosłuchaczy odnotowano w najmłodszej (15-24 lata) i najstarszej grupie wiekowej (65 lat lub więcej) – odpowiednio 82,7% i 81,6%, tak u mężczyzn, jak i kobiet. Natomiast najwięcej czasu przy radiu, codziennie ponad 4 godziny, spędzali słuchacze w najstarszej grupie wieku (65 lat lub więcej), zarówno w grupie mężczyzn, jak i kobiet.

O ile odsetek osób słuchających radia codziennie wyższy był na wsi niż w miastach, to w gronie osób słuchających radia codziennie ponad 4 godziny przeważali mieszkańcy miast. Tę prawidłowość zaobserwowano zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet.

Zróżnicowanie odsetka radiosłuchaczy w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych wyniosło 8,1 p. proc. (w 2009 r. – 2,7 p. proc.). Najwyższy odsetek słuchających audycji radiowych odnotowano w gospodarstwach pracujących na własny rachunek – 90,4%, a najniższy odsetek słuchaczy był w gospodarstwach emerytów i rencistów – 82,3%. Zróżnicowanie to było bardziej widoczne wśród mężczyzn niż wśród kobiet – 8,4 p. proc. wobec 7,7 p. proc. (w 2009 r. odpowiednio 6,2 p. proc. wobec 3,9 p. proc.).

Z odpłatnego wypożyczenia filmów w 2014 r. – z wypożyczalni lub innych form, takich jak wideo na życzenie /VOD/, pay-per-view itp.²⁴ – skorzystało 6,2% osób w wieku 15 lat lub więcej, 7,5% mężczyzn i 5,2% kobiet. Odsetek osób wypożyczających odpłatnie filmy w miastach wyniósł 7,7% (w miastach liczących 500 tys. i więcej mieszkańców – 12,2%), a na wsi – 3,8%.

Korzystanie z odpłatnego wypożyczania filmów nie jest oczywiście jedynym środkiem do ich oglądania w domu. W 2009 r. oglądanie pełnometrażowych filmów fabularnych w telewizji „bardzo często” lub „często” deklarowało 65,8% respondentów, a seriali – 56,1% osób, a oglądanie filmów na kasetach wideo lub odtwarzanych z płyt DVD – 50,3% osób ankietowanych.

---

²⁴ *Pay-per-view* – płatna usługa oglądania treści multimedialnych dostarczanych najczęściej za pośrednictwem cyfrowej telewizji, opłacaną nie w formie abonamentu lecz za obejrzenie konkretnej treści. Wideo na życzenie (*Video on Demand*) – będąca wirtualną wypożyczalnią filmów i programów telewizyjnych usługa udostępniana przez dostawców sygnału telewizyjnego, zezwalająca na oglądanie nadawanego materiału filmowego lub słuchanie nadawanego nagrania dźwiękowego w wybranym przez kogoś czasie, późniejszym niż czas emisji. Usługi tej nie należy mylić z podobnymi określeniami: płatna (zakodowana) telewizja, *pay-per-view*, wypożyczalnia płyt, czy telewizja internetowa.

Tabl. 34. Wypożyczający odpłatnie filmy według płci i grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – ogółem B – mężczyźni C – kobiety	W tym gospodarstwa domowe								
	razem	pracowników		rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów			
		na stanowiskach	robotniczych			nierobotniczych	razem	emerytów	rencistów
2009	A	15,4	12,1	19,9	5,2	18,0	3,9	3,6	5,3
	B	16,7	13,6	21,1	6,4	18,5	4,7	4,1	8,5
	C	14,3	10,7	18,9	3,9	17,5	3,5	3,3	4,1
2014	A	8,1	5,9	10,8	2,0	11,8	2,3	2,1	3,2
	B	9,4	6,7	13,0	2,6	12,4	3,7	3,1	6,3
	C	7,0	5,2	9,2	1,5	11,4	1,6	1,5	1,8

Gospodarstwa domowe korzystają też z własnych zasobów – filmów gromadzonych na różnych nośnikach. Filmy można też pożyczyć od sąsiadów lub znajomych. W ostatnich latach ogromnie wzrosła podaż płyt DVD i Blu-Ray z filmami, powstało też kilkanaście nowych kanałów telewizyjnych oferujących wyłącznie program filmowy.

Oglądanie filmów fabularnych deklarowało 91,1% osób w wieku 15 lub więcej lat (90,7% mężczyzn i 91,9% kobiet). W miastach filmy fabularne oglądało 91,9% respondentów (91,4% mężczyzn i 92,2% kobiet), a na wsi 89,8% osób (89,6% mężczyzn i 89,9% kobiet). Przynajmniej raz w tygodniu filmy fabularne oglądało 52,5% osób z tej grupy (51,5% mężczyzn i 53,2% kobiet). W miastach odsetek ten wyniósł 53,4%, a na wsi – 51,0%.

Pod względem poziomu wykształcenia respondentów, najwyższy odsetek oglądających filmy fabularne wystąpił w grupie osób posiadających wykształcenie średnie (93,6%) i wyższe (93,4%), a najniższy – wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i bez wykształcenia (85,6%). Podobnie było wśród kobiet i mężczyzn. Natomiast najwyższy odsetek oglądających filmy raz w tygodniu lub częściej, w zbiorowości osób oglądających filmy fabularne, odnotowano w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (56,1%), a najniższy u osób z wykształceniem wyższym (45,4%), zarówno u mężczyzn jak i kobiet.

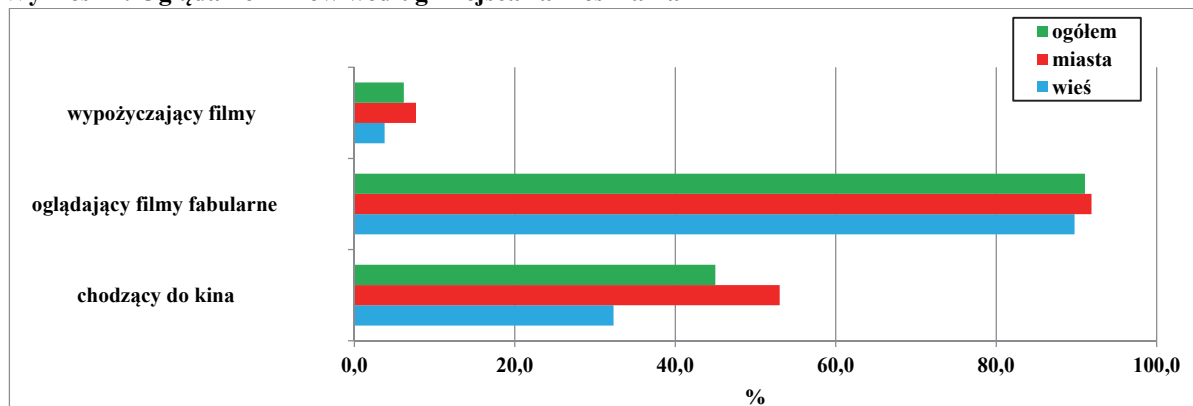
Tabl. 35. Oglądający filmy fabularne według płci i grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – ogółem B – mężczyźni C – kobiety	W tym gospodarstwa domowe								
	razem	pracowników		rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów			
		na stanowiskach	robotniczych			nierobotniczych	razem	emerytów	rencistów
Ogółem	A	92,0	90,0	94,5	89,8	90,4	90,2	91,5	85,1
	B	91,4	88,6	95,0	89,1	91,4	90,0	91,3	83,7
	C	92,5	91,2	94,2	90,5	89,6	90,3	91,6	85,8
		Ogółem = 100							
2-3 razy w miesiącu	A	19,7	17,5	22,4	25,4	20,2	15,4	15,7	13,9
	B	20,4	19,2	22,0	27,5	19,4	14,6	15,1	12,0
	C	19,2	16,1	22,8	23,5	20,8	15,8	16,1	14,8
raz w tygodniu lub częściej	A	51,0	52,1	49,7	45,9	45,4	59,8	60,4	57,3
	B	49,8	49,9	49,7	45,3	45,2	59,9	60,8	55,7
	C	52,0	53,9	49,8	46,4	45,6	59,7	60,1	58,1

Odsetek osób oglądających filmy fabularne według wieku był najwyższy w grupie wiekowej 50-64 lata (93,4%), zarówno w miastach, jak i na wsi (odpowiednio 94,8% i 91,2%), także wśród kobiet i mężczyzn (odpowiednio 93,9% i 92,8%). Najniższy odsetek odnotowano w najmłodszej grupie wieku – 15-24 lata (87,9%). W miastach najniższy był również w najmłodszej grupie wieku (88,2%), a na wsi w grupie wieku 65 lat lub więcej (86,9%). Wśród mężczyzn najniższy odsetek osób

oglądających filmy fabularne odnotowano w grupie wieku 15-24 lata (87,0%), a wśród kobiet w najstarszej grupie wieku – 65 lat lub więcej (88,1%). Także w gronie najczęściej oglądających filmy – raz w tygodniu lub częściej – najwyższy odsetek był w grupie ludzi w wieku 50-64 lata (60,4%), najniższy natomiast – w grupie wieku 15-24 lata (42,0%).

Wykres 12. Oglądanie filmów według miejsca zamieszkania

Najstarszą formą oglądania filmów jest uczęszczanie do kina. Wobec szerokiej oferty filmowej stacji telewizyjnych i rozwoju techniki, pozwalającego na różne formy oglądania filmów w domu, chodzenie do kina stało się mniej powszechne, choć nadal jest popularne. W 2014 r. frekwencja w kinach wyniosła 42,1 mln widzów, co dało 1071 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. To więcej niż w 2009 r. (odpowiednio: 39,1 mln i 1024). Podkreślić trzeba, że wprawdzie liczba kin stale maleje, jednak – głównie ze względu na wzrost liczby kin wielosalowych systematycznie wzrasta ich oferta. W 2014 r. kina zrealizowały 1,8 mln seansów, podczas gdy w 2009 r. – 1,4 mln. Toteż odsetek osób chodzących do kina był wyższy niż w 2009 r. (39,6%) o 5,4 p. proc. Chodzenie do kina w 2014 r. deklarowało 45,0% osób (45,4% mężczyzn i 44,7% kobiet), w tym co najmniej raz w miesiącu – 8,6%. Odsetek chodzących do kina mieszkańców miast wyniósł 53,0% osób (mężczyźni – 54,4%, a kobiety – 52,1%), a mieszkających na wsi – 32,3% osób, tak u mężczyzn, jak i kobiet. Sieć kinowa na wsi praktycznie nie istnieje, przestały też niemal działać kina ruchome, a udział widowni kin wiejskich w frekwencji kinowej był znikomy – w 2014 r. wyniósł 1,1%. Bardzo ważna jest zatem deklaracja uczęszczania do kina złożona przez blisko 1/3 mieszkańców wsi.

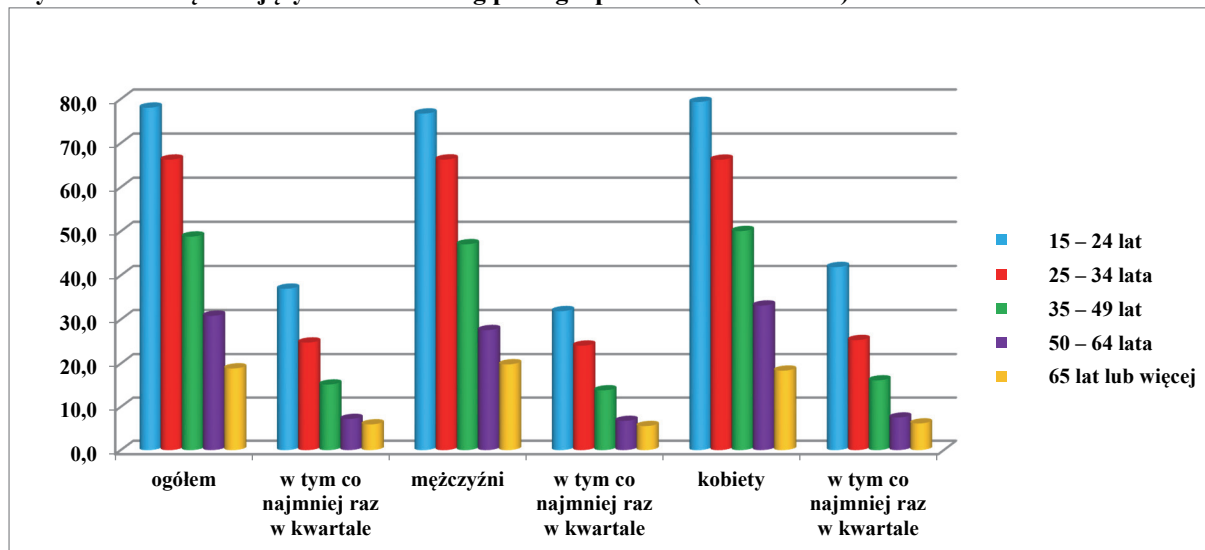
Tabl. 36. Chodzący do kina według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe							
	pracowników			rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów		
	razem	na stanowiskach robotniczych	nirobotniczych			razem	emerytów	rencistów
Ogółem A	48,5	36,4	64,8	24,1	59,4	20,2	19,4	23,8
B	55,4	42,1	72,1	22,7	63,1	26,0	26,8	22,4
	Ogółem = 100							
1-3 razy w roku A	64,7	74,0	57,6	74,9	59,5	77,7	77,1	79,9
B	64,5	72,6	58,7	79,6	60,6	71,5	73,1	63,7
co najmniej raz w miesiącu A	11,4	6,8	14,8	9,1	13,8	6,2	5,9	7,2
B	9,0	5,5	11,6	2,2	11,4	6,6	6,1	8,8

Odsetek osób z wykształceniem wyższym chodzących do kina był najwyższy spośród grup osób według poziomu ich wykształcenia – 78,6% (kobiety – 79,0%, mężczyźni – 77,9%), najniższy

zaś wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 23,2%, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn (odpowiednio 21,6% i 24,5%). Osoby z wyższym wykształceniem chodziły też najczęściej do kina – 12,1% uczęszczało do kina co najmniej raz w miesiącu (mężczyźni – 13,5%, kobiety – 11,3%), podczas gdy najniższy odsetek osób chodzących przynajmniej raz w miesiącu do kina w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym wyniósł 4,0% (mężczyźni – 4,6%, kobiety – 3,2%).

Wykres 13. Uczęszczający do kina według płci i grup wieku (w odsetkach)

Zarówno w miastach jak i na wsi, a także wśród kobiet i mężczyzn najczęściej chodzili do kina ludzie młodzi w wieku 15-24 lata. Odsetek osób w tym wieku uczęszczających do kina wyniósł 78,0% i obniżał się w kolejnych grupach wieku, by w grupie osób w wieku 65 lat lub więcej osiągnąć 18,9%. Podobnie było wśród mieszkańców miast (odpowiednio 84,3% i 24,8%), jak i wsi (odpowiednio 70,0% i 8,1%), a także wśród kobiet (odpowiednio 79,3% i 18,4%) i mężczyzn (odpowiednio 76,7% i 19,8%). Natomiast wśród uczęszczających do kina co najmniej raz w miesiącu najwyższy odsetek odnotowano w grupie wieku 25-34 lata (12,6%) i 15-24 lata (10,7%), zaś w pozostałych grupach wiekowych wahał się on od 5,2% do 6,5%.

Wśród respondentów pogrupowanych według zajęcia, najwyższy odsetek osób uczęszczających do kina nie był jednak, jak można by się spodziewać, wśród uczniów (80,8% w tym 9,2% chodzących do kina przynajmniej raz w miesiącu), a wśród studentów, z których 94,6% deklarowało uczęszczanie do kina, w tym 13,1% przynajmniej raz w miesiącu. Z grona osób pracujących do kina chodziło 55,5% (w tym 8,7% przynajmniej raz w miesiącu), a spośród osób niepracujących (z wyłączeniem uczniów i studentów) – 26,0% (w tym 7,2% przynajmniej raz w miesiącu). Podobne relacje odnotowano wśród osób mieszkających w miastach, jak i wśród mieszkańców wsi.

Komputer jest w dzisiejszych czasach bardzo ważnym medium, a właściwie multimedium, nie tylko ze względu na łączenie wielu technik przekazu, ale także z powodu aktywnego, przy większości czynności przy nim wykonywanych, uczestnictwa użytkowników oraz korzystania przez nich z możliwości komunikacyjno-informacyjnych, na jakie pozwala komputer podłączony do Internetu.

W 2014 r. używanie komputera deklarowało 62,5% osób w wieku 15 lat lub więcej (65,8% mężczyzn i 60,1% kobiet), o 9,9 p. proc. więcej niż w 2009 r.. Wyższy był odsetek osób korzystających z komputera w miastach niż na wsi (68,0% wobec 53,8%). Odsetek mężczyzn korzystających z komputera był wyższy od odsetka kobiet zarówno w miastach (71,8% wobec 65,5%), jak i na wsi (57,0% wobec 51,3%). Najwięcej osób korzystało z komputera w grupie z wykształceniem wyższym – 91,4%, zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet, najmniej natomiast w grupie z wykształceniem gimnazjalnym i niższym – 42,4%. Im wyższy był wiek osób ankietowanych, tym niższy odnotowano odsetek osób korzystających z komputera – od 96,2% w grupie wieku 15-18 lat i 90,5% w grupie wiekowej 19-24 lata do 18,8% w grupie wieku 65 lat lub więcej.

W domu korzystało z komputera 60,4% osób ankietowanych (w tym codziennie – 39,1%), w pracy lub w szkole – 27,8% (w tym codziennie – 19,9%), a w innym miejscu – 9,8% respondentów.

Komputer posiadało 73,1% gospodarstw domowych, w tym 71,2% – z dostępem do Internetu (w tym 58,9% – szerokopasmowym). Spośród grupy osób deklarujących używanie komputera, w domu korzystało z tego urządzenia 96,7% osób (96,6% mężczyzn i 96,7% kobiet), w tym codziennie – 62,5% osób (65,9% mężczyzn i 59,8% kobiet), a w tym 6,8% – ponad 4 godziny dziennie. Odsetek osób korzystających z komputera w domu, wśród mieszkających w miastach, był nieznacznie niższy niż u osób mieszkających na wsi (96,5% wobec 96,6%, w tym codziennie – 65,8% wobec 65,9%). Okazuje się, że niekoniecznie wiąże się to z wyposażeniem gospodarstw domowych w komputery, bowiem w miastach posiadało je 75,3% gospodarstw domowych (w tym 73,7% z dostępem do Internetu), na wsi – 68,6% (w tym 53,7% z dostępem do Internetu).

W zbiorowości osób deklarujących korzystanie z komputera, odsetek używających go w domu był wysoki we wszystkich grupach wiekowych i wahał się od 93,9% do 98,2% (wśród mężczyzn – od 95,0% do 97,5%, wśród kobiet – od 93,0% do 98,7%), natomiast odsetek korzystających z komputera w domu codziennie był bardziej zróżnicowany i wahał się od 46,3% w grupie wiekowej 50-64 lata do 85,8% w najmłodszej grupie wieku – 15-24 lata.

Spośród korzystających z komputera, w pracy lub w szkole wykorzystywało go 44,5% osób (w miastach 49,0% a na wsi – 35,7%), w tym codziennie – 31,8% osób (w miastach – 27,9%, na wsi – 13,4%). Odsetek kobiet korzystających z komputera w szkole lub w pracy był nieco niższy niż odsetek mężczyzn (44,1% wobec 45,1%) – także wśród korzystających z komputera codziennie. Spośród korzystających z komputera mieszkańców miast w miejscu pracy lub w szkole wykorzystywało go 47,5% kobiet wobec 50,9% mężczyzn, a na wsi – odpowiednio 36,7% i 34,6%. Najwyższy odsetek korzystających z komputera w pracy lub szkole był w grupie osób z wyższym wykształceniem – 66,4%, a najniższy 13,1% – w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

W grupie osób korzystających z komputera, w ramach realizacji zajęć zawodowych lub szkolnych używało go 46,9% osób (wśród mężczyzn 47,1%, a wśród kobiet – 46,7%), w tym codziennie – 31,2% (mężczyzn – 29,5%, a kobiet o 3,0 p. proc. więcej). W miastach do celów zawodowych lub szkolnych korzystało z komputera 51,0% osób (wśród mężczyzn – 51,8%, a kobiet – 50,4%), a na wsi – 38,6% (mężczyźni – 38,4%, kobiety – 38,7%). Najwyższy odsetek odnotowano w grupie osób z wykształceniem wyższym – 68,5% (niewiele niższy – w grupie, w skład której wchodził uczniowie z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym – 63,0%), a najniższy w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 15,9%. W grupie osób w wieku 15-24 lata komputera w ramach zajęć szkolnych używało 70,3% osób.

Tabl. 37. Korzystający z komputera według celu i grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe								
	pracowników			rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów			
	razem	na stanowiskach				razem	emerytów	rencistów	
		robotniczych	nierobotniczych						
Korzystający z komputera ogółem	A	65,8	53,4	82,5	42,4	80,9	21,8	20,9	25,5
	B	76,8	67,7	85,3	50,9	84,0	32,7	33,6	28,7
		korzystający = 100							
Zajęcia zawodowe lub szkolne	A	53,8	37,1	68,4	43,2	57,3	33,0	29,8	44,0
	B	50,7	33,5	67,2	33,5	63,2	21,7	19,9	30,1
Kształcenie się/pogłębianie wiedzy	A	60,9	48,2	71,9	55,3	67,0	52,0	50,8	56,2
	B	58,3	46,4	69,7	55,8	67,0	44,9	43,6	51,4
Rozrywka	A	86,6	87,2	86,0	83,9	84,7	80,5	79,5	83,9
	B	86,7	86,0	87,5	85,2	85,0	78,7	78,1	81,4
Inny cel	A	47,1	47,2	47,0	47,2	53,8	51,2	53,0	44,6
	B	59,1	57,6	60,85	65,9	54,3	60,4	59,9	62,9

W zbiorowości osób korzystających z komputera, w celu kształcenia się lub pogłębiania wiedzy korzystało z niego 57,4% osób (wśród mężczyzn 58,3%, a wśród kobiet – 56,7%), a spośród nich codziennie – 21,9%. W miastach w celach edukacyjnych korzystało z komputera 56,7% osób (wśród mężczyzn – 61,7%, a wśród kobiet – 58,2%), a na wsi – 52,8% (mężczyźni – 52,2%, kobiety – 53,3%), w tym codziennie – 23,8% osób mieszkających w miastach wobec 18,2% mieszkańców wsi. Do nauki lub pogłębiania wiedzy wykorzystywało komputer 73,6% osób z wykształceniem wyższym (75,4% mężczyzn i 72,6% kobiet), 53,2% osób z wykształceniem średnim, 30,6% osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz 70,2% osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub bez wykształcenia. Najwyższy odsetek osób wspomagających edukację przy pomocy komputera odnotowano w najmłodszej grupie wieku 15-24 lata – 78,1% (mężczyźni – 74,8%, kobiety – 81,2%). Odsetek ten zmniejszał się w poszczególnych grupach wieku i w grupie osób liczących 65 lat lub więcej wyniósł 39,4%.

Natomiast w celach rozrywkowych korzystało z komputera 85,4% osób (w miastach – 85,7%, a na wsi – 84,7%), w tym codziennie – 43,2% (w miastach i na wsi – odpowiednio 44,6% i 40,3%). Zarówno w miastach, jak i na wsi, a także niezależnie od poziomu wykształcenia odsetek mężczyzn używających komputera do celów rozrywkowych, w tym codziennie, był wyższy niż odsetek kobiet. Komputera w celach rozrywkowych używało 86,6% mężczyzn i 84,4% kobiet (w miastach – 87,7% wobec 84,2%, na wsi – dla obu płci 84,7%, w tym codziennie w miastach – odpowiednio 50,7% wobec 40,0%, a na wsi odpowiednio: 43,4% wobec 37,7%). We wszystkich grupach wykształcenia odsetek korzystających z komputera w celach rozrywkowych przekroczył 80% ogółu korzystających z komputera, a najwyższy był w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i bez wykształcenia – 91,9%, zarówno wśród mężczyzn (92,3%), jak i kobiet (91,5%). Najwięcej i najczęściej korzystali z komputera w tym celu najmłodsi (95,0% użytkowników w wieku 15-24 lata, w tym 66,3% korzystających codziennie). W kolejnych grupach wieku odsetek osób poświęcających się rozrywce z wykorzystaniem komputera obniżał się i w najstarszej grupie wiekowej – osób w wieku 65 lat lub więcej – wyniósł 67,9% korzystających z komputera.

Wydawać by się mogło, że odsetek osób korzystających z Internetu będzie co najmniej taki, jak odsetek gospodarstw domowych posiadających komputery z dostępem do niego (71,2%). Okazuje się jednak, że posiadanie dostępu do Internetu nie oznacza umiejętności korzystania z sieci lub takiej potrzeby. Ponadto istnieją inne, możliwości korzystania z Internetu (np. smartfon), niż jedynie przy pomocy komputera.

W 2014 r. z Internetu korzystało 62,2% osób w wieku 15 lat lub więcej, tj. o 13,8 p. proc. więcej niż w 2009 r., a spośród nich codziennie – 41,0%, tj. o 14,6 p. proc. więcej w porównaniu z 2009 r. (mężczyźni – 65,6%, w tym codziennie – 45,3%, kobiety – 59,7%, w tym codziennie – 37,9%). W miastach z Internetu korzystało 67,9% osób, tj. o 13,0 p. proc., więcej niż w 2009 r. (w tym codziennie – 47,1%), a na wsi – 53,2%, tj. o 15,6 p. proc. więcej w porównaniu z 2009 r. (w tym codziennie – 31,3%).

Tabl. 38. Korzystający z Internetu według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe								
	pracowników			rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów			
	razem	na stanowiskach				razem	emerytów	rencistów	
robotniczych		nierobotniczych							
Ogółem	A	61,0	47,1	79,7	38,7	76,9	18,9	17,9	23,0
	B	76,7	67,3	88,5	50,5	84,6	32,2	33,0	28,8
w tym codziennie	A	33,4	21,8	49,0	15,9	43,6	9,7	8,9	13,0
	B	50,8	38,3	66,4	27,2	67,0	18,0	18,2	17,1

Zarówno wśród mieszkańców miast jak i wsi wyższy odsetek mężczyzn niż kobiet korzystał z Internetu. Najwyższy odsetek korzystających z Internetu (96,2%) był w grupie osób w wieku 15-24 lata, również wśród korzystających z Internetu codziennie (81,8%). Odsetek ten obniżał się w kolejnych grupach wiekowych i w najstarszej grupie osób w wieku 65 lat lub więcej wyniósł 18,3%, w tym w gronie korzystających codziennie – 9,3%. Z Internetu korzystało 91,0% osób z wykształceniem wyższym (w tym codziennie – 73,2%), podczas gdy odsetek korzystających z Internetu w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym wyniósł 44,8%, a wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym – 42,0% (w tym codziennie odpowiednio 19,6% i 30,7%).

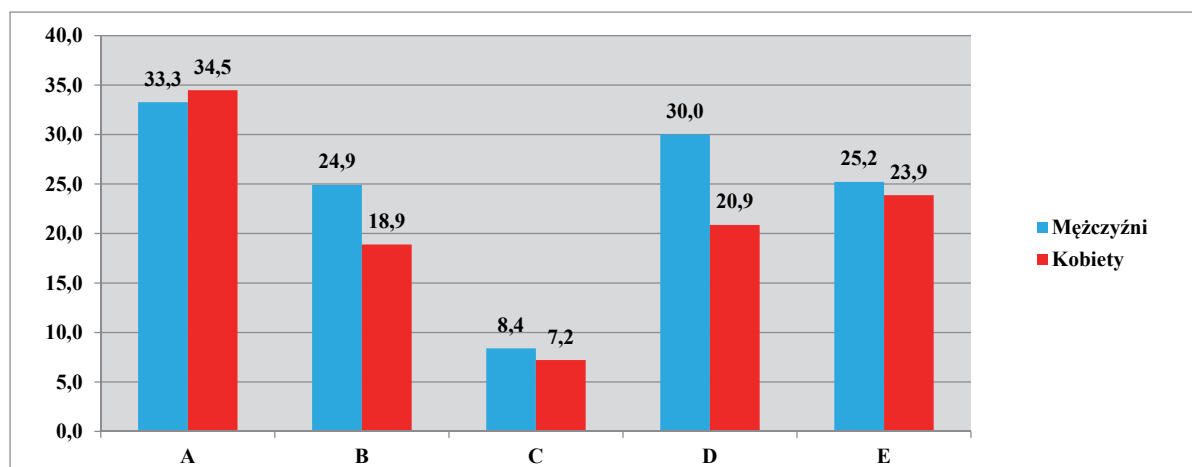
Powody, dla których korzysta się z Internetu są różnorodne, a prezentowane poniżej wybrane cele, dla których osoby ankietowane najczęściej „wchodziły” do Internetu, związane są z kulturą.

Wśród zajęć prowadzonych przy pomocy Internetu, mających związek z kulturą, przeważało wyszukiwanie informacji związanych z kulturą. Przeglądaniem informacji zamieszczanych na stronach muzeów, teatrów, kin czy bibliotek, dotyczących repertuaru, zasobów instytucji kultury, planowanych imprez oraz rezerwacją lub zakupem biletów wstępu do instytucji kultury zajmowało się 34,0% ogółu osób ankietowanych (33,3% mężczyzn i 34,5% kobiet), w miastach – 38,9% osób, a na wsi – 26,2%. Wyszukiwanie takich informacji o kulturze deklarowało ponad 40% osób w wieku 15-49 lat, a w starszych grupach wiekowych – 26,5% osób w wieku 50-64 lata i 11,2% osób w wieku 65 lat lub więcej. Strony z informacjami o kulturze najbardziej interesowały osoby z wykształceniem wyższym – 61,3% deklaracji w tej grupie respondentów, a najmniej osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 18,2% osób z takim wykształceniem.

Słuchanie audycji radiowych i muzyki lub oglądanie programów telewizyjnych, które deklarowało 21,4% badanej zbiorowości (24,9% mężczyzn i 18,9% kobiet), w miastach – 23,5%, a na wsi – 18,1%. Korzystało z tej formy 48,1% osób w wieku 15-24 lata. Odsetek ten obniżał się

wraz z wiekiem osób ankietowanych, zmieniając się w poszczególnych grupach wieku od 38,0% w grupie wieku 23-34 lata do 3,3% dla osób w wieku 65 lat lub więcej. Z tej formy kontaktu z kulturą korzystało 30,7% osób z wykształceniem wyższym (35,7% mężczyzn i 27,9% kobiet), przy czym odsetek respondentów deklarujących słuchanie radia i muzyki i oglądanie telewizji obniżał się wraz z coraz niższym poziomem ich wykształcenia.

Wykres 14. Wybrane powody korzystania z Internetu (w odsetkach)

- A – Wyszukiwanie informacji związanych z kulturą
- B – Słuchanie radia, muzyki, oglądania telewizji
- C – Kupowanie płyt, książek i innych wytworów kultury
- D – Odtwarzanie filmów, muzyki, grania w gry komputerowe
- E – Czytanie on-line, pobierania plików z gazetami i czasopismami

Odtwarzanie lub pobieranie filmów, plików z muzyką, granie w gry komputerowe lub pobieranie gier deklarowało 24,7% ogółu osób badanych (30,0% mężczyzn i 20,9% kobiet), w miastach – 27,1%, a na wsi – 20,9%. W deklaracjach przeważali zdecydowanie ludzie młodzi – 62,6% w grupie wieku 15-24 lata i 45,8% w grupie wieku 25-34 lata. W kolejnych grupach wieku odsetki te obniżały się do 2,8% w gronie osób w wieku 65 lat lub więcej. W zajęciach dotyczących odtwarzania lub pobierania filmów, muzyki i gier komputerowych uczestniczyły najczęściej osoby z wykształceniem wyższym (34,1%), zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn. Najniższy odsetek (16,0%) odnotowano w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, zarówno wśród kobiet i mężczyzn.

Czas na czytanie książek lub artykułów z gazet i czasopism on-line lub pobieranie plików z gazetami lub czasopismami znajdowało 24,4% osób badanych (wśród mężczyzn – 25,2%, a wśród kobiet – 23,9%), w miastach – 26,8%, a na wsi – 20,7% respondentów w wieku 15 lat lub więcej. Najwyższy odsetek osób korzystających z tej formy czytelnictwa odnotowano w grupie osób z wykształceniem wyższym – 41,4%, zarówno wśród mężczyzn (39,3%), jak i kobiet (42,6%). Odsetek czytających on-line zmniejszał się wraz z poziomem wykształcenia respondentów.

Książki lub płyty itp. przez Internet kupowało 7,7% ogółu respondentów (8,4% mężczyzn i 7,2% kobiet), 10,4% w miastach, a 3,3% – na wsi. Odsetek osób z wykształceniem wyższym, korzystających z tej formy zakupu (20,4%) był niemal trzykrotnie wyższy niż wśród osób z wykształceniem średnim (7,3%). Zakupów przez Internet nośników treści kultury najczęściej dokonywały osoby w wieku 25-34 lata (14,1%) oraz w grupach wiekowych 35-49 lat (10,7%) i 15-24 lata (10,5%).

2.6.4. Opinie dotyczące zastępczej funkcji telewizji i Internetu

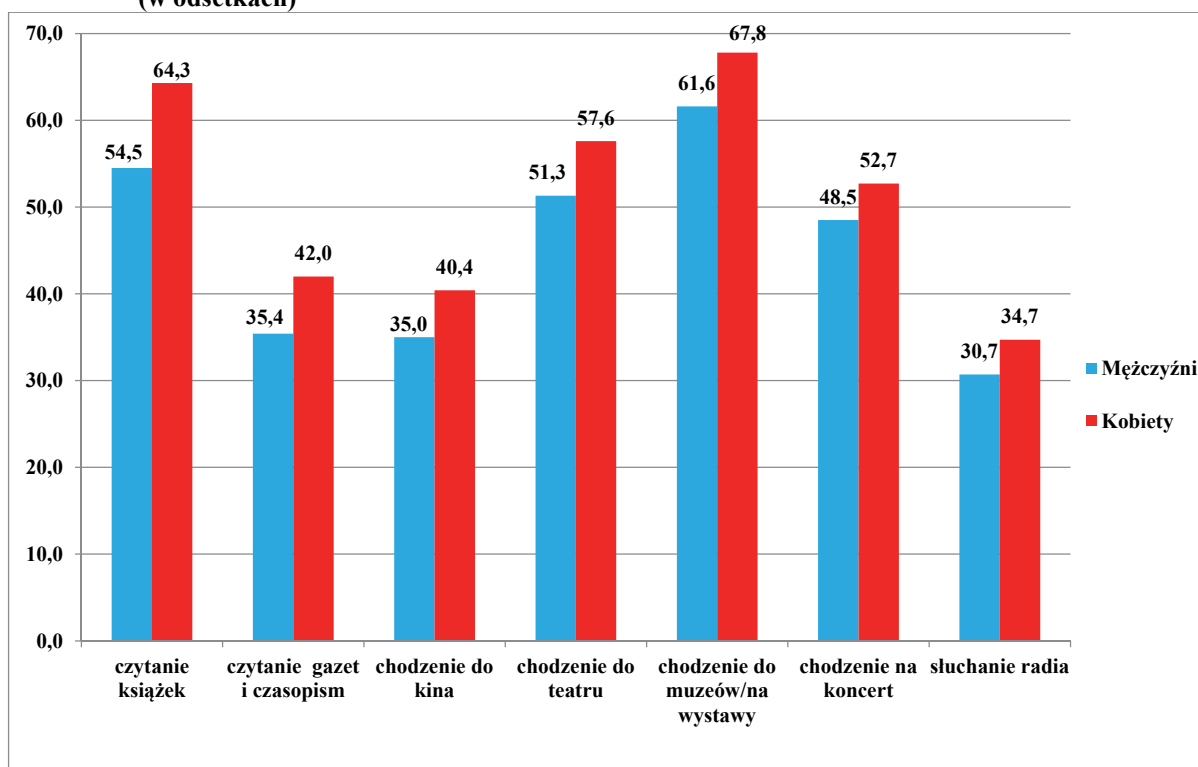
Wyniki badania uczestnictwa ludności w kulturze w 1990 r. wskazywały, że przekaz telewizyjny jest w stanie zdominować inne sztuki i formy przekazu kulturalnego. Tymczasem w kolejnym badaniu w 2004 r., odsetek osób uważających, że telewizja może całkowicie lub częściowo zastąpić inne potrzeby w zakresie kultury, był znacznie niższy. Jednocześnie wzrósł odsetek negatywnych opinii, dotyczących zastępczej funkcji telewizji („telewizja nie może zastąpić...”). Odsetek ten wzrósł ponownie w 2009 r. w porównaniu z wynikami badania w 2004 r. Trzeba tu przypomnieć, że w 2009 r. ponad połowa Polaków spędzała codziennie przed telewizorem więcej niż dwie godziny, w tym blisko 1/5 – ponad 4 godziny.

Tendencja zmieniła się w ostatnim badaniu. W 2014 r. odsetki respondentów zgadzających się w pełni z zastępczą rolą telewizji („może zastąpić całkowicie”) wzrosły w porównaniu z 2009 r. w odniesieniu do wszystkich form uczestnictwa w kulturze. Jednocześnie zmalały odsetki osób uważających, że telewizja nie może zastąpić wymienionych form aktywności kulturalnej (z wyjątkiem czytania książek).

W opinii ponad połowy respondentów telewizja nie może zastąpić chodzenia do muzeów lub na wystawy (65,2%), czytania książek (60,2%), uczęszczania do teatrów (54,9%) i na koncerty (50,9%).

Wyraźnie niższe były odsetki osób uważających, że telewizja nie może zastąpić czytania gazet i czasopism (39,2%), chodzenia do kina (38,1%) i słuchania radia (33,0%).

Wykres 15. Uważający, że telewizja nie może zastąpić innych form uczestnictwa w kulturze według płci (w odsetkach)

Kobiety w większym stopniu niż mężczyźni uważały, że telewizja nie może zastąpić wszystkich wymienionych form uczestnictwa w kulturze, a zróżnicowanie opinii według płci wyniosło

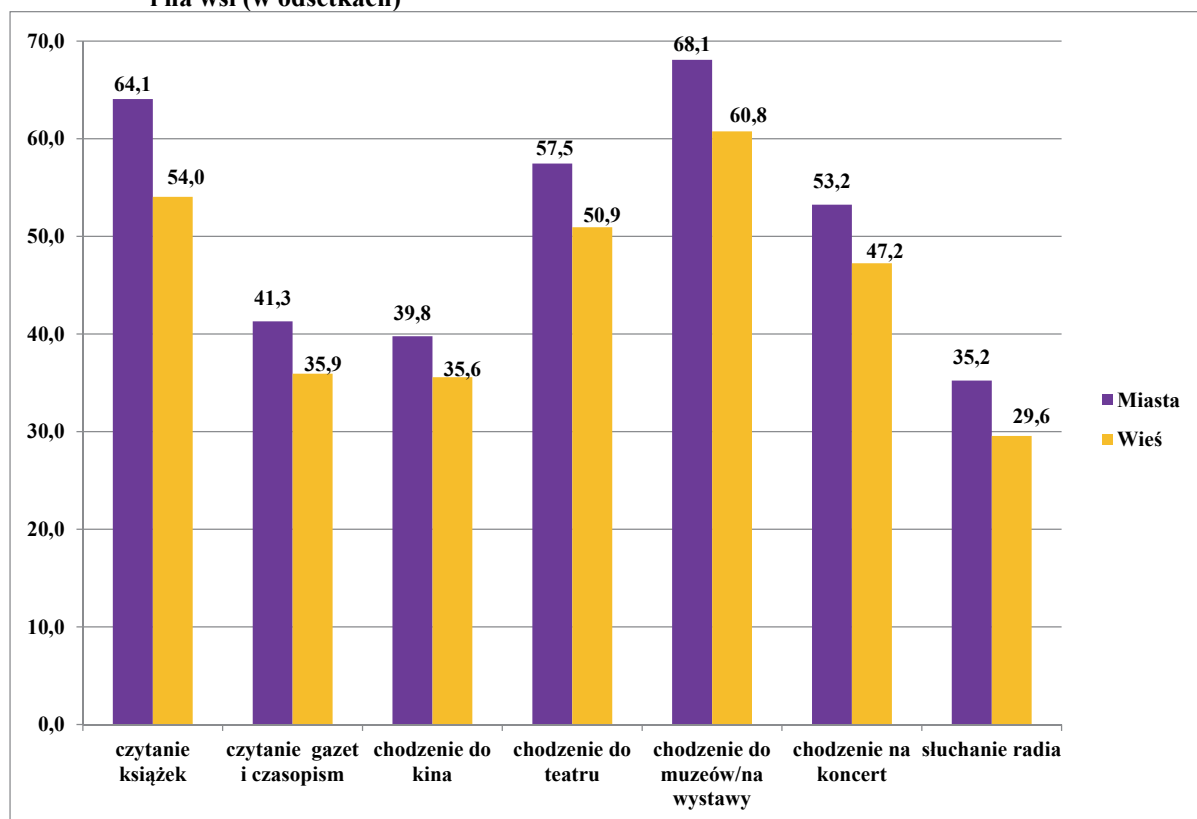
od 4,0 p. proc. w odniesieniu do słuchania radia do 9,8 p. proc. w przypadku czytania książek. Prawidłowość tę odnotowano zarówno w miastach, jak i na wsi.

Tabl. 39. Opinie dotyczące możliwości zastąpienia przez telewizję innych form uczestnictwa w kulturze według płci (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014		Uważający, że telewizja					
		nie może zastąpić		może zastąpić			
				całkowicie		częściowo	
		kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
Czytanie książek	A	62,2	53,9	3,9	6,7	32,0	37,4
	B	64,3	54,5	4,8	8,7	29,4	34,6
Czytanie gazet i czasopism	A	44,9	39,0	5,8	7,8	47,7	51,7
	B	42,0	35,4	6,9	10,6	49,6	51,8
Chodzenie do kina	A	47,2	43,6	7,4	9,0	43,0	45,0
	B	40,4	35,0	8,6	12,9	49,0	49,5
Chodzenie do teatru	A	59,9	55,8	5,0	7,1	31,6	33,5
	B	57,6	51,3	5,1	8,6	34,3	36,1
Chodzenie do muzeów, na wystawy	A	70,5	64,7	3,4	4,9	22,2	26,7
	B	67,8	61,6	3,8	6,0	25,0	27,5
Słuchanie radia	A	41,2	38,2	8,6	10,2	47,8	49,3
	B	34,7	30,7	12,2	15,4	51,2	51,7
Chodzenie na koncerty	A	58,2	55,1	4,3	5,2	33,0	35,7
	B	52,7	48,5	5,3	7,8	39,0	39,8

Podobne różnice, jak w przypadku kobiet i mężczyzn, odnotowano w odniesieniu do mieszkańców miast i wsi. Osoby mieszkające w miastach w większym stopniu niż respondenci na wsi uważały, że telewizja nie może zastąpić żadnej z wymienionych form uczestnictwa w kulturze.

Wykres 16. Uważający, że telewizja nie może zastąpić innych form uczestnictwa w kulturze w miastach i na wsi (w odsetkach)

Zróźnicowanie opinii pomiędzy miastem i wsią wyniosło od 4,2 p. proc. w przypadku chodzenia do kina do 10,1 p. proc. w odniesieniu do czytania książek.

Tabl. 40. Opinie dotyczące możliwości zastąpienia przez telewizję innych form uczestnictwa w kulturze w miastach i na wsi (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	Uważający, że telewizja					
	nie może zastąpić		może zastąpić			
	miasta	wieś	całkowicie		częściowo	
			miasta	wieś	miasta	wieś
Czytanie książek	A 60,5	55,5	4,5	6,0	33,7	35,5
	B 64,1	54,0	5,6	7,9	29,1	35,5
Czytanie gazet i czasopism	A 43,0	41,2	6,4	6,7	49,3	41,2
	B 41,3	35,9	7,7	9,6	49,7	51,9
Chodzenie do kina	A 46,6	44,1	7,4	9,3	44,3	43,1
	B 39,8	35,6	9,6	11,7	49,0	49,5
Chodzenie do teatru	A 59,5	55,9	5,4	6,8	32,7	32,0
	B 57,5	50,9	5,6	8,1	34,0	36,7
Chodzenie do muzeów, na wystawy	A 69,3	65,7	3,5	5,1	24,5	23,5
	B 68,1	60,8	4,2	5,6	24,3	28,8
Słuchanie radia	A 40,0	39,8	9,8	8,5	48,5	48,4
	B 35,2	29,6	13,2	14,0	50,0	54,1
Chodzenie na koncerty	A 57,9	55,2	4,7	4,8	34,4	33,8
	B 53,2	47,2	5,7	7,4	38,3	40,9

Odnotowano także zróźnicowanie w ocenie możliwości zastąpienia przez program telewizyjny przytoczonych form uczestnictwa w kulturze w poszczególnych regionach kraju.

Rozpiętość ocen osób uważających, że telewizja nie może zastąpić różnych aktywności kulturalnych wyniosła od 4,9 p. proc. w odniesieniu do czytania książek do 10,7 p. proc. w przypadku chodzenia na koncerty. W największym stopniu opinię tę podzielali mieszkańcy regionu południowo-zachodniego (czytanie gazet i czasopism, uczęszczanie do teatru, kina, na koncerty, do muzeum lub na wystawy), regionu północnego (czytanie książek) i regionu wschodniego (słuchanie radia). Natomiast mieszkańcy regionu centralnego (czytanie książek i prasy, chodzenie do kina), północnego (słuchanie radia, uczęszczanie na koncerty oraz do muzeum lub na wystawy) i wschodniego (chodzenie do teatru) w najmniejszym stopniu zgadzali się z tezą, że telewizja nie może zastąpić ww. form przekazu kulturalnego.

Tabl. 41. Opinie dotyczące możliwości zastąpienia przez telewizję innych form uczestnictwa w kulturze według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe							
	pracowników			rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów		
	razem	robotni- czych	nierobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów
Uważający, że telewizja nie może zastąpić innych form uczestnictwa w kulturze								
Czytanie książek	A 58,1	51,7	66,7	50,1	60,8	60,7	61,3	58,1
	B 60,5	53,7	69,1	47,9	68,8	60,2	61,6	54,3
Czytanie gazet i czasopism	A 40,9	38,2	44,6	36,8	41,9	46,2	45,9	47,4
	B 37,8	34,1	42,3	34,2	42,7	42,1	43,5	36,2
Chodzenie do kina	A 46,2	42,6	51,1	38,0	53,4	44,2	44,6	42,3
	B 38,9	35,7	42,8	28,9	44,9	37,3	38,7	31,5
Chodzenie do teatru	A 59,5	54,7	66,0	50,8	64,9	55,2	55,4	54,3
	B 56,0	50,3	63,1	42,9	64,1	53,2	54,7	47,0
Chodzenie do muzeów, na wystawy	A 68,6	64,5	74,0	61,0	72,6	66,8	66,6	67,7
	B 66,6	61,2	73,3	51,9	71,8	64,1	65,3	59,5
Słuchanie radia	A 38,7	36,3	41,8	38,6	42,7	41,7	41,5	42,8
	B 32,0	28,1	36,8	25,1	36,2	36,1	37,9	28,3
Chodzenie na koncerty	A 58,4	55,4	62,3	47,1	61,5	54,5	54,6	54,2
	B 50,8	46,8	55,8	41,1	59,6	51,2	52,7	45,2

Tabl. 41. Opinie dotyczące możliwości zastąpienia przez telewizję innych form uczestnictwa w kulturze według grup społeczno-ekonomicznych /dok./ (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe								
	pracowników			rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów			
	razem	robotni- czych	nierobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów	
Uważający, że telewizja może całkowicie zastąpić inne formy uczestnictwa w kulturze									
Czytanie książek	A	4,6	5,8	3,0	8,4	3,8	5,7	5,6	6,4
	B	6,1	7,9	3,8	11,5	5,2	6,4	6,0	7,8
Czytanie gazet i czasopism	A	6,3	7,3	5,1	7,5	5,2	7,2	7,0	7,7
	B	8,0	8,8	7,1	12,4	7,1	8,4	7,9	10,4
Chodzenie do kina	A	7,0	8,7	4,7	9,7	6,3	10,1	9,7	11,7
	B	9,7	12,2	6,7	13,0	7,3	11,9	11,7	13,0
Chodzenie do teatru	A	5,0	6,7	2,9	8,2	4,0	7,5	7,4	8,2
	B	5,8	7,6	3,6	8,6	4,0	8,0	7,4	10,5
Chodzenie do muzeów, na wystawy	A	3,5	4,8	1,8	6,7	2,7	4,9	4,7	5,6
	B	4,4	5,6	2,9	5,0	3,1	5,7	5,2	7,6
Słuchanie radia	A	9,6	9,8	9,3	8,6	9,2	9,3	8,8	11,5
	B	13,7	16,5	10,1	17,3	13,4	12,6	12,0	15,2
Chodzenie na koncerty	A	4,2	4,9	3,2	5,3	4,9	5,8	5,7	6,0
	B	5,9	7,4	4,1	5,3	5,8	7,3	6,6	10,2
Uważający, że telewizja może częściowo zastąpić inne formy uczestnictwa w kulturze									
Czytanie książek	A	36,1	41,0	29,6	39,1	34,7	30,2	29,6	32,8
	B	32,3	36,6	26,7	38,0	24,3	31,0	30,1	34,8
Czytanie gazet i czasopism	A	51,7	53,2	49,6	54,1	52,2	43,7	44,1	42,3
	B	52,9	55,3	49,9	51,2	48,6	47,1	46,5	49,8
Chodzenie do kina	A	45,4	46,8	43,4	50,3	39,6	41,3	41,0	42,3
	B	50,0	50,2	49,8	54,3	46,4	47,5	46,6	51,2
Chodzenie do teatru	A	33,1	35,7	29,5	36,7	29,9	31,3	31,1	32,1
	B	35,3	38,6	31,2	43,8	30,1	34,5	33,8	37,3
Chodzenie do muzeów, na wystawy	A	25,4	27,6	22,4	27,8	23,3	21,9	22,4	20,1
	B	25,8	29,2	21,4	37,9	22,8	25,2	24,7	27,0
Słuchanie radia	A	38,7	36,3	41,8	48,6	42,7	41,7	41,5	42,8
	B	53,1	53,6	52,3	55,2	48,2	48,9	47,7	53,6
Chodzenie na koncerty	A	34,9	36,7	32,4	41,4	31,5	32,3	32,2	32,9
	B	40,8	42,7	38,6	48,9	32,3	36,6	36,0	39,1

W grupie respondentów z wykształceniem wyższym odnotowano najwyższe odsetki osób uważających, że program telewizyjny nie może zastąpić wszystkich wymienionych form uczestnictwa w kulturze. Odsetki te zmniejszały się wraz z obniżającym się poziomem wykształcenia zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn.

Istotne różnice w ocenie możliwości zastąpienia przez telewizję innych form przekazu kulturalnego zaobserwowano wśród respondentów z różnych grup społeczno-ekonomicznych. W odniesieniu do wszystkich form uczestnictwa w kulturze największą akceptację zastępczej roli telewizji odnotowano w gospodarstwach rolników

Najwyższe odsetki osób będących zdania, że program telewizyjny nie może zastąpić innych form uczestnictwa w kulturze zauważono w gronie respondentów w średnim wieku (25-49 lat), z wyjątkiem grupy w wieku 65 lat lub więcej, w której odnotowano najwyższy odsetek osób uważających, że czytania prasy i słuchania radia nie da się zastąpić programem telewizyjnym.

Warto też zauważyć, że w opisanych wyżej przypadkach, odsetek osób nie mających zdania – tak należałoby interpretować brak odpowiedzi – był niski i wahał się od 1,8% do 4,0% (wśród kobiet – od 1,4% do 3,5%, a wśród mężczyzn – od 2,2% do 4,9%).

Generalnie można zauważyć, że zastępczej roli telewizji w stosunku do innych dziedzin sztuki i przekazu kulturalnego w największym stopniu nie akceptowały osoby z wykształceniem wyższym, kobiety znacznie bardziej niż mężczyźni oraz głównie ludzie w średnim wieku. W odniesieniu do

wieku zależało to jednak najczęściej od formy uczestnictwa w kulturze. Również mieszkańcy miast bardziej niż osoby mieszkające na wsi nie akceptowali zastępczej roli telewizji, co jednak może wynikać przede wszystkim ze znacznie gorszego dostępu mieszkańców wsi do dóbr i instytucji kultury.

Wydawać by się mogło, że w związku z licznymi funkcjami i możliwościami urządzeń multimedialnych, odsetki respondentów przyznających Internetowi zastępczą rolę w stosunku do różnych form przekazu kulturalnego, będą wyższe niż w przypadku telewizji. Okazało się jednak, że tak nie jest, chociaż odsetki osób uważających, że Internet może zastąpić całkowicie wszystkie opisywane formy praktyk kulturalnych, wzrosły w porównaniu z 2009 r.

Należy też przypomnieć, że o ile w 2014 r. telewizję oglądało 97,6% respondentów w wieku 15 lat lub więcej, to korzystanie z Internetu deklarowało niespełna 2/3 osób (62,6%). Można więc sądzić, że w tym przypadku znaczna część opinii o zastępczej roli Internetu nie wynika z doświadczenia respondentów, ale raczej z domniemań na temat zastąpienia przez Internet różnych form i treści kultury.

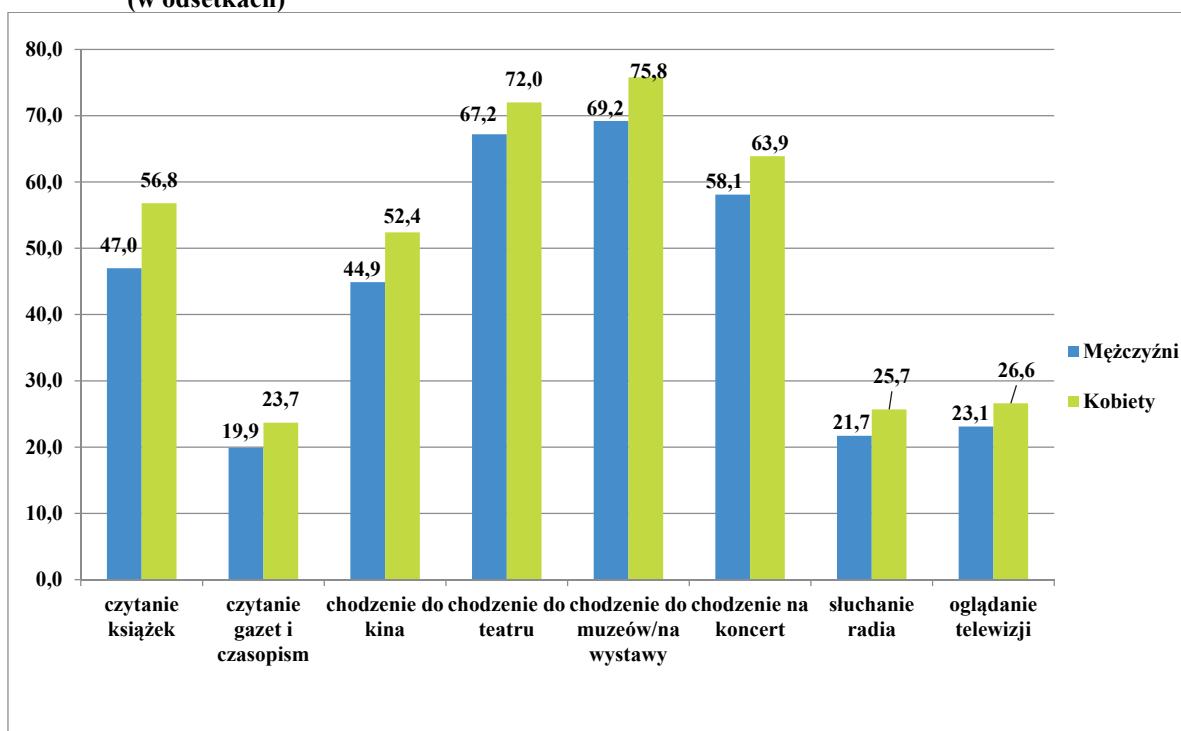
Podobnie jak w przypadku telewizji, najwyższe były odsetki osób uważających, że Internet nie może zastąpić uczęszczania do muzeów lub na wystawy (72,9%), do teatru (69,9%), chodzenia na koncert (61,3%); odnotowano też ich wzrost w stosunku do 2009 r. Może nieco dziwić bardzo wysoki odsetek respondentów nie zgadzających się z zastępczą funkcją Internetu wobec uczęszczania do muzeów lub na wystawy. W ostatnich latach zwiększyła się zdecydowanie liczba muzeów oferujących użytkownikom Internetu wirtualne zwiedzanie. Wyższy niż w przypadku telewizji był odsetek osób uważających, że Internet nie może zastąpić chodzenia do kina (odpowiednio 38,1% wobec 49,1%), co jest zrozumiałe ze względu na bogaty repertuar filmowy stacji telewizyjnych.

Tabl. 42. Opinie dotyczące możliwości zastąpienia przez Internet innych form uczestnictwa w kulturze według płci (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	Uważający, że Internet						
	nie może zastąpić		może zastąpić				
			całkowicie		częściowo		
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	
Czytanie książek	A	58,7	51,1	2,6	5,9	27,2	32,0
	B	56,8	47,0	5,0	9,9	37,4	41,7
Czytanie gazet i czasopism	A	38,2	32,2	6,9	11,5	43,6	45,5
	B	23,7	19,9	14,4	20,1	61,3	58,5
Chodzenie do kina	A	56,6	51,5	2,6	4,8	28,5	32,3
	B	52,4	44,9	4,0	6,8	42,5	46,5
Chodzenie do teatru	A	68,4	63,6	1,7	3,8	17,0	20,4
	B	72,0	67,2	2,1	4,2	23,8	25,6
Chodzenie do muzeów, na wystawy	A	69,8	65,6	1,5	3,5	15,8	18,6
	B	75,8	69,2	1,9	3,8	19,8	23,9
Słuchanie radia	A	39,5	35,3	9,9	13,3	38,5	40,3
	B	25,7	21,7	19,4	23,5	54,1	53,3
Chodzenie na koncerty	A	62,4	59,4	1,9	3,5	22,7	24,8
	B	63,9	58,1	3,3	4,8	31,4	34,9
Oglądanie telewizji	A	44,6	40,0	5,4	8,5	38,0	40,0
	B	26,6	23,1	14,1	18,4	58,2	56,9

W znacznie wyższym stopniu kobiety niż mężczyźni, podobnie jak w przypadku telewizji, były zdania, że Internet nie może zastąpić wszystkich podanych form uczestnictwa w kulturze. Zróżnicowanie ocen wyniosło od 3,5 p. proc. w przypadku oglądania telewizji do 9,8 p. proc. w odniesieniu do czytania książek.

Wykres 17. Uważający, że Internet nie może zastąpić innych form uczestnictwa w kulturze według płci (w odsetkach)

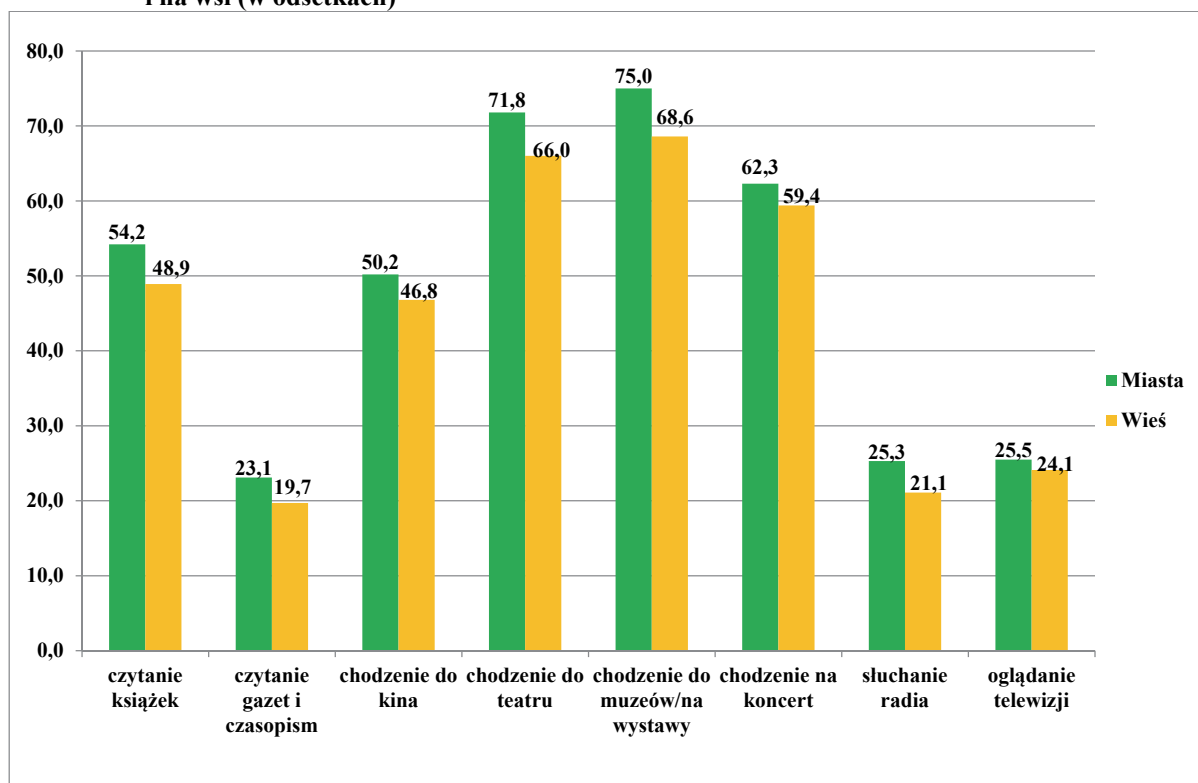
Wyższe odsetki kobiet niż mężczyzn uważających, że Internet nie może zastąpić wszystkich podanych form aktywności kulturalnej odnotowano zarówno w miastach, jak i na wsi.

Tabl. 43. Opinie dotyczące możliwości zastąpienia przez Internet innych form uczestnictwa w kulturze w miastach i na wsi (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014		Uważający, że Internet					
		nie może zastąpić		może zastąpić			
				całkowicie		częściowo	
		miasta	wieś	miasta	wieś	miasta	wieś
Czytanie książek	A	57,8	51,6	3,8	4,4	29,8	28,5
	B	54,2	48,9	6,9	7,7	37,9	41,9
Czytanie gazet i czasopism	A	35,8	35,2	9,7	7,7	46,0	41,8
	B	23,1	19,7	17,3	16,2	58,7	62,8
Chodzenie do kina	A	55,8	52,1	3,2	4,0	31,9	27,3
	B	50,2	46,8	4,8	6,2	43,8	45,3
Chodzenie do teatru	A	68,9	62,0	2,4	3,0	19,1	17,4
	B	71,8	66,0	2,6	3,9	23,3	27,2
Chodzenie do muzeów, na wystawy	A	70,3	64,1	2,1	2,9	17,9	15,2
	B	75,0	68,6	2,5	3,2	20,0	24,9
Słuchanie radia	A	37,7	37,6	12,7	9,0	40,5	37,3
	B	25,3	21,1	21,9	19,9	51,8	57,5
Chodzenie na koncerty	A	63,2	57,6	2,6	2,5	24,4	22,3
	B	62,3	59,4	3,5	5,0	32,5	33,9
Oglądanie telewizji	A	42,7	42,5	7,3	5,9	40,8	35,7
	B	25,5	24,1	17,4	13,3	55,8	61,2

Podobnie jak w ocenie zastępczej roli telewizji, odsetki osób będących zdania, że Internet nie może zastąpić wszystkich wymienionych form uczestnictwa w kulturze, były wyższe wśród mieszkańców miast niż wsi. Zróżnicowanie opinii było mniejsze niż w przypadku kobiet i mężczyzn i wyniosło od 1,4 p. proc. w odniesieniu do oglądania telewizji do 6,4 p. proc. w przypadku chodzenia do muzeów lub na wystawy.

Wykres 18. Uważający, że Internet nie może zastąpić innych form uczestnictwa w kulturze w miastach i na wsi (w odsetkach)

Odnotowano także zróżnicowanie, nieco mniejsze niż w przypadku telewizji, w ocenie możliwości zastąpienia przez Internet przytoczonych form uczestnictwa w kulturze w poszczególnych regionach kraju.

Rozpiętość ocen osób uważających, że korzystanie z Internetu nie może zastąpić różnych aktywności kulturalnych wyniosła od 5,3 p. proc. w odniesieniu do czytania gazet i czasopism oraz chodzenia na koncerty do 8,8 p. proc. w przypadku chodzenia do kina. W największym stopniu ten pogląd akceptowali mieszkańcy regionu południowo-zachodniego (w przypadku czytania książek – regionu północnego). Natomiast mieszkańcy regionu północno-zachodniego (czytanie gazet i czasopism oraz słuchanie radia), południowego (czytanie książek, chodzenie do kina oraz do muzeów lub na wystawy), północnego (chodzenie na koncerty i oglądanie telewizji) i wschodniego (chodzenie do teatru) w najmniejszym stopniu zgadzali się z tezą, że Internet nie może zastąpić ww. form przekazu kulturalnego.

Biorąc pod uwagę opinie respondentów dotyczące zastępczej funkcji Internetu według poziomu ich wykształcenia, zauważono podobne prawidłowości jak w przypadku ocen osób ankietowanych odnoszących się do zastąpienia przez program telewizyjny różnych form aktywności kulturalnej. Najwyższe odsetki osób, które uznały, że żadnej z wymienionych form uczestnictwa w kulturze nie można zastąpić przez korzystanie z Internetu odnotowano w grupie osób z wykształceniem wyższym, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn. Odsetki te obniżały się w kolejnych grupach według poziomu wykształcenia i wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym były najniższe.

W przypadku wszystkich wymienionych form uczestnictwa w kulturze, odsetki osób uważających, że korzystanie z Internetu nie może ich zastąpić najniższe były w grupie osób w wieku

15-24 lata, a najwyższe – w gronie osób w wieku 65 lat lub więcej, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn.

Tabl. 44. Opinie dotyczące możliwości zastąpienia przez Internet innych form uczestnictwa w kulturze według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe								
	razem	pracowników na stanowiskach		rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów			
		robotni- czych	nierobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów	
Uważający, że Internet nie może zastąpić innych form uczestnictwa w kulturze									
Czytanie książek	A	55,2	49,8	62,5	47,6	56,4	57,6	57,2	59,0
	B	52,4	45,1	59,3	38,0	53,4	59,2	61,6	47,9
Czytanie gazet i czasopism	A	32,7	33,0	32,3	31,5	33,4	43,1	42,6	45,3
	B	21,9	20,6	23,2	14,7	19,4	27,0	27,3	25,5
Chodzenie do kina	A	53,9	49,5	59,7	46,5	61,2	55,4	55,9	53,4
	B	47,5	43,4	51,4	43,8	54,4	55,0	54,5	57,3
Chodzenie do teatru	A	67,8	62,1	75,5	59,8	70,6	63,8	63,4	65,5
	B	69,6	63,4	75,5	57,5	73,7	72,1	72,4	70,5
Chodzenie do muzeów, na wystawy	A	69,3	64,5	75,9	62,5	75,1	64,6	64,4	65,3
	B	72,5	67,7	77,1	59,9	77,7	75,7	76,0	74,1
Słuchanie radia	A	35,4	34,9	36,0	35,1	40,1	43,0	43,3	42,0
	B	22,7	20,0	25,3	17,7	20,7	34,5	35,8	28,5
Chodzenie na koncerty	A	61,9	58,3	66,7	53,0	67,1	59,6	59,5	59,8
	B	60,7	57,1	64,1	56,3	68,1	63,0	63,3	61,5
Oglądanie telewizji	A	40,9	41,1	40,6	40,6	46,0	46,7	46,5	47,2
	B	23,8	22,3	25,3	15,4	26,7	35,0	35,8	31,7
Uważający, że Internet może całkowicie zastąpić inne formy uczestnictwa w kulturze									
Czytanie książek	A	4,3	5,1	3,3	5,6	4,3	3,1	3,1	3,2
	B	7,1	9,0	5,3	11,1	6,0	6,7	5,9	10,9
Czytanie gazet i czasopism	A	10,8	9,4	12,7	7,9	9,1	5,2	5,2	5,1
	B	17,0	17,0	17,1	17,5	18,1	14,6	13,8	18,3
Chodzenie do kina	A	3,8	4,7	2,6	4,7	3,3	2,9	2,8	3,2
	B	5,4	7,3	3,6	8,5	5,3	3,8	3,5	4,9
Chodzenie do teatru	A	2,8	3,3	2,2	3,8	3,7	1,8	1,8	2,0
	B	3,1	4,2	2,1	5,1	2,5	2,0	1,6	3,6
Chodzenie do muzeów, na wystawy	A	2,4	2,6	3,1	1,8	3,5	2,8	1,8	1,8
	B	2,8	3,6	2,0	4,4	2,2	2,3	2,0	3,6
Słuchanie radia	A	13,7	12,6	15,3	9,4	11,9	6,5	6,0	8,8
	B	20,8	23,3	18,5	25,7	26,2	16,9	14,5	28,3
Chodzenie na koncerty	A	3,0	3,4	2,4	2,4	1,8	2,1	1,9	2,8
	B	3,7	4,8	2,7	4,4	4,7	4,5	3,7	8,0
Oglądanie telewizji	A	7,8	7,4	8,4	5,6	6,8	4,7	4,3	6,7
	B	16,1	16,4	15,8	18,3	17,8	11,8	10,1	19,5
Uważający, że Internet może częściowo zastąpić inne formy uczestnictwa w kulturze									
Czytanie książek	A	33,3	35,0	30,9	32,4	35,5	19,6	19,8	18,3
	B	39,6	45,1	34,5	49,0	39,9	32,1	30,4	39,9
Czytanie gazet i czasopism	A	49,5	47,8	51,8	46,1	54,1	31,8	32,4	29,1
	B	60,3	61,4	59,2	66,4	61,5	57,0	57,4	54,9
Chodzenie do kina	A	34,9	35,5	34,1	33,6	31,3	20,5	20,1	22,1
	B	46,0	48,2	44,0	46,7	39,1	38,4	38,8	36,5
Chodzenie do teatru	A	21,2	23,5	18,0	20,9	21,3	12,4	12,7	11,2
	B	25,2	30,3	20,3	34,2	21,7	22,2	21,9	23,9
Chodzenie do muzeów, na wystawy	A	19,6	20,8	18,0	17,8	17,5	11,8	11,9	11,5
	B	22,2	26,1	18,6	31,9	18,5	18,4	18,1	20,3
Słuchanie radia	A	43,3	42,2	44,9	40,5	44,2	29,8	30,1	28,5
	B	55,6	56,0	55,3	55,6	51,9	46,3	47,4	41,1
Chodzenie na koncerty	A	26,8	26,8	26,7	28,6	26,4	16,3	16,5	15,5
	B	34,3	36,6	32,1	38,1	25,7	29,2	29,2	29,2
Oglądanie telewizji	A	43,5	40,9	47,2	39,0	43,9	28,0	28,6	25,3
	B	59,1	60,7	57,6	65,5	53,9	50,4	51,2	46,9

Podobnie jak w przypadku ocen związanych z zastępczą funkcją telewizji, najniższe odsetki respondentów uważających, że korzystanie z Internetu nie może zastąpić wymienionych form aktywności kulturalnej, a najwyższe wśród będących zdania, że może je całkowicie zastąpić, odnotowano w gospodarstwach rolników.

W porównaniu do 2009 r., gdy we wszystkich opisanych wyżej przypadkach, związanych z zastępczą funkcją Internetu, odsetek osób niezdecydowanych (brak odpowiedzi) przekroczył 1/10, odsetek braków odpowiedzi w 2014 r. wahał się od 1,0% do 2,8% (wśród kobiet – od 0,7% do 2,6%, a wśród mężczyzn – od 1,4% do 3,1%).

Zarówno w odniesieniu do telewizji jak i Internetu najwyższe odsetki osób uważających, że nie mogą one zastąpić innych form uczestnictwa w kulturze dotyczyły chodzenia do muzeów lub na wystawy, uczęszczania do teatru, chodzenia na koncerty i czytania książek. Z kolei najwięcej respondentów uważało, że oglądając program telewizyjny można całkowicie zastąpić słuchanie radia, a korzystając z Internetu – słuchanie radia i oglądanie telewizji.

Wzrost odsetków osób uważających, że telewizja lub Internet mogą całkowicie zastąpić inne formy przekazu treści kultury i spadek odsetków respondentów, których zdaniem nie można ich zastąpić oznacza szerszą akceptację dla spędzania czasu przed ekranem telewizora lub komputera zamiast tradycyjnych form uczestnictwa w kulturze.

2.6.5. Uczęszczanie do instytucji kultury

Uczęszczanie do instytucji organizujących spektakle sceniczne i koncerty (teatr, opera, operetka, filharmonia), prowadzących działalność wystawienniczą (muzeum, galeria sztuki) lub oferujących różnorodne imprezy w oparciu o działalność własną albo zaproszonych artystów (domy i ośrodki kultury oraz kluby) jest jedną z podstawowych form tzw. konsumpcji oferty kulturalnej, czyli uczestnictwa w kulturze instytucjonalnej.

Podkreślenia wymaga fakt ograniczonego dostępu do instytucji artystycznych. Niemal wszystkie profesjonalne instytucje mają siedzibę w dużych miastach, a liczba oferowanych przez nie prezentacji poza siedzibą jest niewielka – 37,7% przedstawień i koncertów odbyło się poza stałą salą widowiskową tych instytucji, w tym 7,8% w innym województwie, większość również w wielkich miastach. Na 10 tys. mieszkańców w 2014 r. przypadają 22 miejsca na widowni w stałej sali w zawodowych teatrach i instytucjach muzycznych.

Tabl. 45. Frekwencja w instytucjach kultury i paramuzealnych w 2009 i 2014 r.

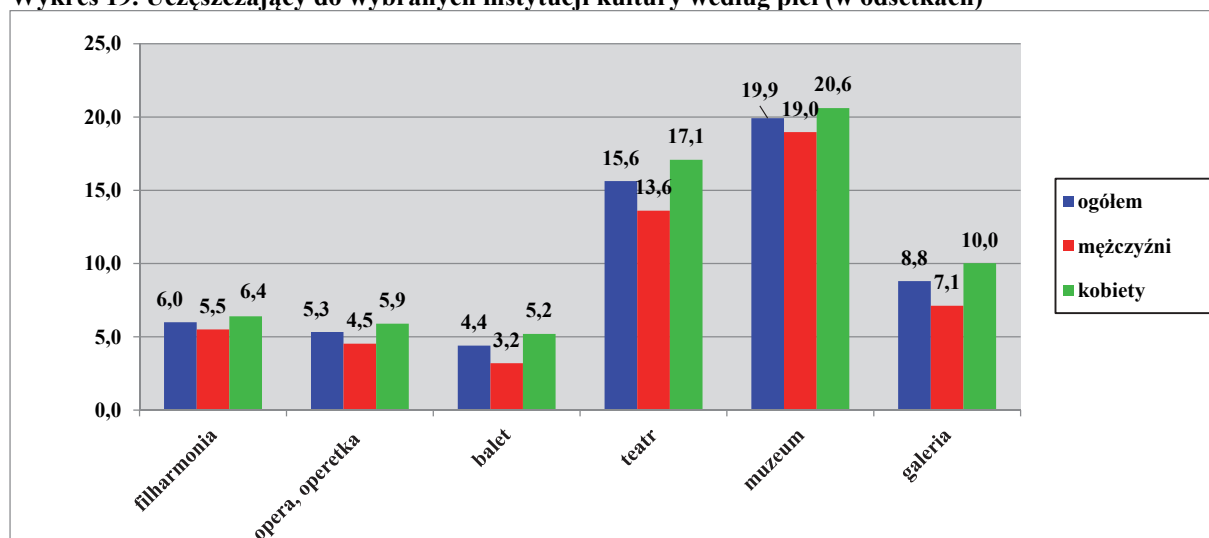
Wyszczególnienie	Przedstawienia, koncerty, wystawy		Widzowie, słuchacze, zwiedzający	
	2009	2014	2009	2014
Teatry dramatyczne i lalkowe	30 366	31 476	5 329,0	5 826,7
Opery i operetki	4 205	5 066	1 968,6	1 997,6
Filharmonie, orkiestry, chóry	20 495	19 052	3 753,2	4 145,8
Zespoły pieśni i tańca	392	487	447,9	292,2
Przedsiębiorstwa estradowe	4 230	2 609	2 380,3	2 997,9
Muzea	4 747	4 935	20 655,1	30 609,4
Galerie	4 232	4 273	3 990,0	5 083,3
Ogrody zoologiczne	17	44	4 279,9	4 858,2
Ogrody botaniczne	80	84	907,5	1 388,1
Inne instytucje paramuzealne ^a	208	104	3 014,2	2 996,8

a Planetaria, miasteczka i centra nauki i techniki, pomniki historii, podziemne trasy turystyczne itp.

Za miarę utrudnionego dostępu do instytucji kultury przyjęto odległość ponad 50 km między siedzibą powiatu a daną instytucją. Mieszkańcy 60 spośród 380 powiatów i miast na prawach powiatu mieli utrudniony dostęp do profesjonalnych instytucji prowadzących działalność sceniczną (teatry dramatyczne i lalkowe, opery, operetki, teatry tańca, filharmonie); w poszczególnych województwach: lubelskim (14 powiatów i miast na prawach powiatu), łódzkim (1), mazowieckim (10), podkarpackim (8), podlaskim (5), pomorskim (2), świętokrzyskim (1), warmińsko-mazurskim (7), wielkopolskim (6) i zachodniopomorskim (6). Największy zwarty obszar utrudnionego dostępu do instytucji kultury obejmował grupę powiatów wzdłuż wschodniej granicy od Bieszczad po dolinę Bugu wraz z pograniczem województw lubelskiego, podlaskiego i mazowieckiego oraz województw lubelskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego. Kolejne duże zgrupowanie powiatów o utrudnionym dostępie do instytucji scenicznych wystąpiło w północno-wschodnim krańcu Polski w województwach warmińsko-mazurskim i podlaskim.²⁵

Muzyki można słuchać zarówno na koncertach organizowanych przez instytucje zawodowe i zespoły amatorskie, jak i w domu, korzystając z posiadanych środków technicznych ją odtwarzających czy w dowolnym miejscu, korzystając z urządzeń przenośnych. Słuchanie muzyki deklarowało 80,9% osób (o 2,8 p. proc. mniej niż w 2009 r.) – 81,1% mężczyzn i 80,8% kobiet. Przeszło połowa osób ankietowanych (52,3%) słuchała muzyki codziennie (52,9% mężczyzn i 52,0% kobiet). Wśród mieszkańców miast było 85,0% osób deklarujących słuchanie muzyki, a wśród mieszkańców wsi – 74,4% osób (w tym słuchających muzyki codziennie odpowiednio 56,0% i 46,5%). Korzystanie z urządzeń stacjonarnych, takich jak: radio, telewizor, odtwarzacz płyt czy komputer deklarowało 77,1% respondentów, 18,2% osób słuchało muzyki używając do tego celu urządzenia przenośnego, np. discman, odtwarzacz MP3, czy telefon komórkowy, a 5,6% – uczestnicząc w koncertach²⁶. Najwięcej osób ankietowanych słuchało muzyki rockowej i popowej (40,8%), disco-polo (23,5%) i popularnej muzyki różnych krajów (20,5%), a w dziedzinie muzyki poważnej – muzyki klasycznej (18,9%) oraz muzyki operowej i operetkowej (4,8%).

Wykres 19. Uczęszczający do wybranych instytucji kultury według płci (w odsetkach)

Na koncerty do filharmonii uczęszczało 6,0% osób (o 2,0 p. proc. więcej niż w 2009 r.) – 5,5% melomanów wśród mężczyzn i 6,4% wśród kobiet. Spośród mieszkańców miast na koncerty

²⁵ Por. Mapa 21 (str. 144) w publikacji „Kultura w 2014 r.”, GUS, Warszawa 2015.

²⁶ Respondenci mogli udzielić więcej niż jednej odpowiedzi.

muzyki poważnej uczęszczało 8,3% osób, a spośród mieszkańców wsi – 2,4% osób. Odsetek osób chodzących na koncerty inne niż filharmoniczne w 2014 r. wyniósł 13,5% (o 1,2 p. proc. mniej niż w 2009 r.) – 13,0% wśród mężczyzn i 13,9% wśród kobiet). Udział w takich koncertach deklarowało 17,3% mieszkańców miast i 7,5% osób mieszkających na wsi.

Do teatrów muzycznych – opery i operetki – uczęszczało 5,3% osób (o 0,7 p. proc. więcej w porównaniu z 2009 r.) – 4,5% mężczyzn i 5,9% kobiet, a nieco mniej osób obejrzało przedstawienia baletowe, teatru tańca klasycznego i nowoczesnego oraz występy różnych zespołów tanecznych – 4,4% osób ankietowanych (o 1,0 p. proc. więcej niż w 2009 r.) – 3,2% mężczyzn i 5,2% kobiet. Do teatrów muzycznych i na przedstawienia baletowe uczęszczało odpowiednio 7,2% i 5,9% mieszkańców miast i odpowiednio 2,3% i 2,1% osób mieszkających na wsi.

Z danych sprawozdawczych przekazywanych przez teatry wynika, że w 2014 r. liczba widzów na spektaklach teatralnych wzrosła o 9,3% w porównaniu z 2009 r. Wzrosła też liczba teatrów i przedstawień. Odsetek osób w wieku 15 lat lub więcej uczęszczających na przedstawienia dramatyczne lub lalkowe wzrósł ponad dwukrotnie w porównaniu z 2009 r. i wyniósł 15,6% (o 7,9 p. proc. więcej). Do teatru udało się 13,6% mężczyzn i 17,1% kobiet. Spośród zbiorowości widzów teatralnych tylko 1,2% było w teatrze częściej niż 4 razy w ciągu roku. Wśród mieszkańców miast uczęszczanie do teatru deklarowało 20,5% osób, a wśród mieszkańców wsi – 7,9% osób.

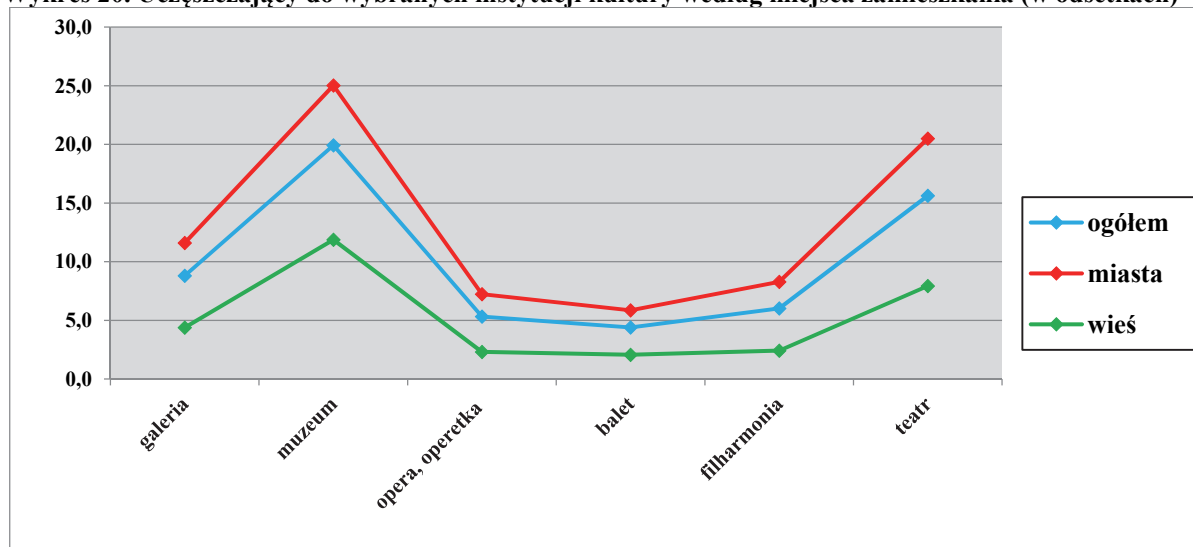
Tabl. 46. Uczęszczający do instytucji kultury według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe							
	razem	pracowników na stanowiskach		rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów		
		robotni- czych	nierobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów
Opera i operetka	A 4,9	1,6	9,4	1,1	7,1	4,1	4,4	2,8
	B 5,2	1,9	9,4	0,7	9,5	5,7	6,6	2,0
Balet	A 3,8	1,4	7,1	1,9	5,9	2,4	2,5	1,6
	B 5,1	2,0	8,9	0,8	6,9	2,9	3,4	0,9
Teatr dramatyczny	A 9,5	3,8	17,2	2,7	13,3	5,6	5,7	4,9
	B 18,3	8,6	30,4	4,7	27,7	10,4	11,6	5,3
Filharmonia	A 4,4	1,1	8,8	1,7	7,3	2,8	2,7	3,5
	B 6,3	2,1	11,4	1,2	10,5	5,8	6,8	1,9
Inny koncert	A 17,9	11,2	26,8	6,7	22,2	8,0	7,9	8,6
	B 16,1	9,7	24,1	4,4	19,9	9,2	9,7	7,0
Muzeum w kraju	A 22,7	13,7	34,6	8,5	26,5	14,4	14,8	12,5
	B 23,0	13,1	35,4	8,1	26,0	15,7	17,3	8,9
Galeria sztuki w kraju	A 5,5	2,2	9,9	1,9	7,6	3,2	3,5	2,2
	B 9,8	3,9	17,2	3,2	13,1	7,4	8,4	3,4
Zwiedzanie zabytków w kraju	A 34,0	23,5	48,1	14,9	42,1	22,8	23,6	19,3
	B 34,3	23,1	48,3	11,3	40,3	21,8	23,5	14,9

Muzea w kraju zwiedziło 19,9% osób (o 0,3 p. proc. więcej w porównaniu z 2009 r.) – 19,0% mężczyzn i 20,6% kobiet. Nieznaczny wzrost odsetka osób zwiedzających muzea w porównaniu z wynikami poprzedniego badania nieco dziwi. Wzrosła bowiem w tym czasie liczba muzeów, a liczba zwiedzających zwiększyła się niemal o połowę (48,2%). Z drugiej strony – blisko 1/5 zwiedzających muzea (19,1%) to młodzież szkolna, wśród której przeważają osoby w wieku poniżej 15 lat, a więc nie były objęte tym badaniem. Spośród grona osób deklarujących zwiedzanie muzeów 94,1% odwiedziło je od 1 do 4 razy w roku. Muzea odwiedziło 25,0% mieszkańców miast i 11,9% osób mieszkających na wsi. Galerie sztuki zwiedziło w kraju 8,8% respondentów w wieku 15 lat lub więcej (o 4,0 p. proc. więcej niż w 2009 r.) – 7,1% mężczyzn i 10,0% kobiet. Natomiast odsetek zwiedzających muzea i galerie za granicą wyniósł odpowiednio: 5,8% i 2,7% osób ankietowanych.

Zabytki historyczne w kraju zwiedziło 29,4% osób (o 0,5 p. proc. mniej niż w 2009 r.) – 28,5% mężczyzn i 30,1% kobiet. Odsetek mieszkańców miast zwiedzających krajowe zabytki historyczne wyniósł 35,8% osób, wśród mieszkańców wsi – 19,4% osób. Natomiast zabytki za granicą obejrzało 9,3% respondentów.

Wykres 20. Uczęszczający do wybranych instytucji kultury według miejsca zamieszkania (w odsetkach)

Według zebranych przez GUS danych ze sprawozdań domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic, instytucje te w 2014 r. zorganizowały 221,2 tys. różnorodnych imprez (w tym 76,6 tys. na wsi), w których wzięło udział 40,3 mln osób (w tym 9,7 mln na wsi), co w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wynosi 1 047 uczestników imprez (1 315 w miastach, a 638 na wsi).

Z badania uczestnictwa ludności w kulturze wynika, że w 2014 r. na zajęcia artystyczne lub hobbystyczne oraz imprezy organizowane przez domy i ośrodki kultury oraz kluby uczęszczało 12,3% osób (o 4,4 p. proc. więcej niż w 2009 r.) – 11,4% mężczyzn i 12,9% kobiet. Wyższy był odsetek odwiedzających te instytucje upowszechniania kultury w miastach niż na wsi (13,1% wobec 10,9%). Do domów kultury uczęszczało więcej kobiet niż mężczyzn zarówno w miastach (13,6% wobec 12,5%), jak i na wsi (11,9% wobec 9,8%).

Tabl. 47. Uczęszczający do domów, ośrodków kultury i klubów według płci i grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – ogółem B – mężczyźni C - kobiety	W tym gospodarstwa domowe								
	razem	pracowników na stanowiskach		rolników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów			
		robotni- czych	nierobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów	
2009	A	8,3	6,3	10,9	3,8	8,7	7,8	8,1	6,4
	B	7,3	5,4	9,9	3,0	7,7	6,5	6,9	3,9
	C	9,1	7,1	11,7	4,6	9,7	8,6	8,9	7,3
2014 (ogółem)	A	13,4	10,6	16,9	12,2	10,4	10,9	11,5	8,5
	B	12,1	9,3	15,9	10,8	9,0	10,7	11,3	8,1
	C	14,4	11,8	17,6	13,6	11,4	11,0	11,6	8,7
z „ogółem” częściej niż 4 razy w roku	A	4,8	3,5	6,5	4,8	3,5	3,6	3,7	2,8
	B	3,6	2,6	4,9	3,6	1,8	2,5	2,6	1,7
	C	5,8	4,2	7,8	6,0	4,9	4,2	4,4	3,3

Najwyższy odsetek osób uczęszczających do domów i ośrodków kultury oraz klubów odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym – 20,1% osób (mężczyzn – 17,5%, kobiet –

21,5%), a najniższy – wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (6,3%), zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet (odpowiednio 5,7% i 7,0%). W grupie osób w wieku 15-24 lata zaobserwowano najwyższy odsetek biorących udział w przedsięwzięciach organizowanych przez domy i ośrodki kultury oraz kluby – 20,2% osób, zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet (odpowiednio 19,6% i 20,9%). Odsetek ten zmniejszał się w kolejnych grupach wieku i w najstarszej grupie wiekowej – 65 lat lub więcej – wyniósł 9,1%.

We wszystkich formach aktywności organizowanych przez instytucje upowszechniania kultury (z wyjątkiem imprez folklorystycznych) odsetek ich uczestników wśród mieszkańców miast był wyższy niż wśród mieszkańców wsi. Związane jest to przede wszystkim z szerszą ofertą instytucji kultury w miastach skierowaną do ich mieszkańców. Z kolei we wszystkich formach aktywności organizowanych przez te instytucje (z wyjątkiem imprez sportowych) odsetek uczestniczących w nich kobiet był wyższy niż odsetek mężczyzn.

Odsetek osób deklarujących udział w poszczególnych przedsięwzięciach organizowanych przez domy i ośrodki kultury oraz kluby – różnych imprezach oraz zajęciach zespołów artystycznych i kół zainteresowań – był niewielki. Może to wywoływać zdziwienie, bo w odbiorze społecznym instytucje te wykazują się dużą aktywnością. Potwierdzają to także informacje liczbowe. Trzeba jednak wziąć pod uwagę fakt, że według gromadzonych przez GUS danych sprawozdawczych, wykazanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice, w 2014 r. w zajęciach zespołów artystycznych uczestniczyło 266,6 tys. osób (w tym 61,2% dzieci i młodzieży szkolnej), w zajęciach kół i klubów – 422,9 tys. osób (w tym 41,1% uczniów), a absolwentami różnych kursów zostało 123,4 tys. osób (w tym 61,6% uczniów). Znaczący odsetek uczęszczających do domów i ośrodków kultury stanowią więc osoby w wieku poniżej 15 lat, tzn. nie objęte badaniem uczestnictwa w kulturze.

We wszystkich wyszczególnionych formach działalności organizowanej przez domy i ośrodki kultury wyższy był odsetek mieszkańców miast niż wsi (z wyjątkiem udziału w imprezach folklorystycznych i festynach), zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet. We wszystkich rodzajach aktywności najwyższy był odsetek osób z wykształceniem wyższym, zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet (z wyjątkiem uczestnictwa w imprezach folklorystycznych i festynach). Najbardziej aktywne były osoby z najmłodszej grupy wieku – 15-24 lata (z wyjątkiem udziału w organizowanych odczytach, prelekcjach i dyskusjach) – zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet.

Udział w zajęciach kół i klubów promujących i rozwijających różnorodne zainteresowania deklarowało 1,7% respondentów w wieku 15 lat lub więcej (wobec 1,0% w 2009 r.), 1,4% mężczyzn i 1,7% kobiet. Odsetek mieszkańców miast, biorących udział w zajęciach kół i klubów wyniósł 1,8%, a mieszkańców wsi – 1,4%. W zajęciach kół i klubów zainteresowań uczestniczyło 4,0% osób w wieku 15-24 lata i 1,7% osób w wieku 65 lat lub więcej.

Występy artystów oraz zespołów zawodowych i amatorskich oglądało lub czynnie w nich uczestniczyło 4,3% osób (w 2009 r. – 2,4%), 3,9% mężczyzn i 4,7% kobiet. Udział w tych imprezach deklarowało 5,0% mieszkańców miast i 3,3% osób mieszkających na wsi.

W imprezach folklorystycznych i rozmaitych festynach wzięło udział 2,7% osób (o 1,0 p. proc. więcej niż w 2009 r.), 2,3% mężczyzn i 3,0% kobiet. Ich uczestnikami było 2,4% osób mieszkających w miastach i 3,3% mieszkańców wsi.

Odsetek osób oglądających zorganizowane wystawy wyniósł 1,6% (wobec 1,4% w 2009 r.), wśród mężczyzn 1,3%, a 1,8% wśród kobiet. Oglądanie wystaw deklarowało 2,1% respondentów w miastach i 0,8% na wsi. Wystawy obejrzało 4,1% osób z wykształceniem wyższym.

Tabl. 48. Uczestniczący w wybranych formach aktywności kulturalnej organizowanych przez dom kultury klub lub ośrodek kultury według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe							
	razem	pracowników na stanowiskach		rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów		
		robotni- czych	nierobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów
Zajęcia zespołów artystycznych	A 1,0	0,7	1,6	0,4	1,8	1,1	1,2	0,8
	B 1,0	0,7	1,3	0,8	1,6	0,7	0,8	0,4
Zajęcia kół zainteresowań	A 0,9	0,7	1,1	0,5	0,9	1,4	1,5	0,9
	B 1,6	1,5	1,7	1,7	1,2	1,8	1,9	1,3
Występy artystyczne	A 2,4	1,7	3,4	1,6	4,0	2,1	2,1	1,9
	B 5,2	3,4	7,5	5,1	2,7	3,5	3,8	2,2
Zwiedzanie wystaw	A 1,4	0,8	2,3	0,1	1,3	1,5	1,6	0,8
	B 1,9	0,8	3,3	0,9	1,0	1,3	1,6	–
Oglądanie filmów	A 1,4	0,8	2,3	–	0,5	0,7	0,7	0,7
	B 2,1	1,4	3,1	0,5	14,6	1,0	0,9	1,5
Wypożyczanie książek	A 1,3	0,9	1,7	0,4	1,4	0,8	0,8	0,6
	B 3,6	2,7	4,7	2,5	2,4	2,1	2,2	1,6
Odczyty, prelekcje, dyskusje	A 0,9	0,4	1,5	0,4	0,7	1,7	1,8	1,6
	B 1,2	0,5	2,1	1,1	0,6	2,4	2,7	1,5
Imprezy folklorystyczne, festyny	A 1,4	1,4	1,4	1,3	2,5	2,1	2,3	1,3
	B 3,1	2,9	3,3	2,5	2,7	2,3	2,5	1,7

Prezentowane pokazy filmowe obejrzało 1,6% osób, zarówno mężczyzn, jak i kobiet (w 2009 r. – 1,0%). Filmy w domach lub ośrodkach kultury albo klubach obejrzało 2,2% mieszkańców miast i 0,6% osób mieszkających na wsi. Na seanse filmowe wybrało się 3,3% osób z wykształceniem wyższym, a najmniej – 0,5% z grupy osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Książki z biblioteki prowadzonej przez domy i ośrodki kultury oraz kluby wypożyczało 3,0% osób (o 1,9 p. proc. więcej niż w 2009 r.), 2,0% mężczyzn i 3,7% kobiet). Wypożyczanie książek deklarowało 3,5% osób mieszkających w miastach i 2,1% mieszkańców wsi. Najwyższy odsetek osób wypożyczających książki był w grupie osób 15-24 lata (7,2%), najniższy – w grupie wiekowej 50-64 lat (1,4%).

W zorganizowanych przez domy i ośrodki kultury oraz kluby odczytach, prelekcjach i dyskusjach uczestniczyło 1,5% osób w wieku 15 lat lub więcej (wobec 1,1% w 2009 r.), 1,2% mężczyzn i 1,7% kobiet). Wśród uczestników takich spotkań przeważali ludzie starsi (2,4% osób w wieku 65 lat lub więcej wobec 1,0% osób w grupie wieku 15-24 lata) i osoby z wykształceniem wyższym – 3,2%. Wyższy odsetek uczestników był w miastach – 2,1% niż na wsi – 0,6%.

W wycieczkach, rajdach i innych imprezach turystycznych brało udział 2,0% osób w wieku 15 lat lub więcej (1,0% w 2009 r.), 1,9% mężczyzn i 2,1% kobiet. Udział w imprezach turystycznych deklarowało 2,4% osób mieszkających w miastach oraz 1,4% na wsi. W imprezach sportowych zorganizowanych przez instytucje upowszechniania kultury uczestniczyło 2,7% osób (wobec 1,3% w 2009 r.), 3,5% mężczyzn i 2,1% kobiet. W tych imprezach wzięło udział 2,9% mieszkańców miast i 2,3% osób mieszkających na wsi.

Niższy od korzystających z oferty domów i ośrodków kultury oraz klubów był w 2014 r. odsetek osób uczęszczających do przykościelnych placówek kulturalnych lub biorących udział w imprezach organizowanych przez Kościół – 5,9% osób (o 1,3 p. proc. więcej niż w 2009 r.), 4,7% mężczyzn i 6,8% kobiet. Do przykościelnych placówek kulturalnych uczęszczało 6,1% mieszkańców miast i 5,7% osób mieszkających na wsi. Z oferty tych placówek korzystało 8,4% osób z wykształceniem wyższym, 6,4% – ze średnim, 5,4% – z gimnazjalnym, podstawowym i bez

wykształcenia, a 3,9% osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym. We wszystkich rodzajach przedsięwzięć organizowanych przez przykościelne placówki kulturalne odsetek ich uczestników nie przekraczał 1,0% całej badanej zbiorowości, z wyjątkiem osób oglądających różnego rodzaju występy artystyczne (1,6%) i uczestników pielgrzymek (1,4%). Podobnie, jak w przypadku prezentowanej działalności instytucji upowszechniania kultury, w przedsięwzięciach organizowanych przez kulturalne placówki kościelne (z wyjątkiem imprez folklorystycznych i festynów) brał udział wyższy odsetek mieszkańców miast aniżeli wsi. Również w tym przypadku decydowała o tym prawdopodobnie wielkość i różnorodność oferty kulturalnej proponowanej mieszkańcom miast. Najwyższy odsetek osób korzystających z oferty przykościelnych placówek kulturalnych odnotowano w gospodarstwach pracujących na własny rachunek (9,7%) oraz emerytów i rencistów (7,2%), niższy natomiast w gospodarstwach rolników (5,0%) i gospodarstwach pracowników (4,7%).

Występy artystyczne organizowane przez placówki przykościelne oglądało 1,6% osób (w 2009 r. – 1,3%) – 1,1% mężczyzn i 2,0% kobiet. Występy oglądało 1,8% respondentów w miastach i 1,4% na wsi. Udział w imprezach folklorystycznych i festynach deklarowało 1,0% osób (podobnie jak w 2009 r.) – 0,8% mężczyzn i 1,0% kobiet. W imprezach tych uczestniczyło 0,8% respondentów mieszkających w miastach i 1,2% na wsi. W zorganizowanych przez Kościół odczytach, prelekcjach i dyskusjach, brało udział 0,8% respondentów (w 2009 r. – o 0,3 p. proc. mniej) – 0,7% mężczyzn i 1,0% kobiet. Udział w takich spotkaniach wzięło 1,0% mieszkańców miast i 0,6% osób mieszkających na wsi. W chórze kościelnym śpiewało 0,9% osób (wobec 0,7% w 2009 r.) – 0,4% mężczyzn i 1,4% kobiet. Dotyczyło to 1,0% mieszkańców miast i 0,8% osób mieszkających na wsi. Najwyższy odsetek osób deklarujących przynależność do chóru kościelnego odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym (1,8%) i w grupie osób w wieku 65 lat lub więcej (1,5%). W pielgrzymkach wzięło udział 1,4% osób, zarówno w miastach, jak i na wsi (1,2% w 2009 r.) – 0,8% mężczyzn i 1,8% kobiet. Najwyższy odsetek osób deklarujących uczestnictwo w pielgrzymkach odnotowano w gospodarstwach pracujących na własny rachunek (2,4%), wśród osób z wykształceniem średnim (1,7%) i osób w grupie wieku 65 lat lub więcej (2,5%). W organizowanych przez przykościelne placówki kulturalne wycieczkach, rajdach i innych imprezach turystycznych uczestniczyło 0,8% osób (podobnie jak w 2009 r.) – 0,5% mężczyzn i 1,0% kobiet. Udział w różnych imprezach turystycznych deklarowało 0,9% respondentów mieszkających w miastach i 0,7% – na wsi. Najwyższy odsetek osób deklarujących uczestnictwo w wycieczkach, rajdach i innych imprezach turystycznych był w gospodarstwach pracujących na własny rachunek (2,9%), i wśród osób z wykształceniem wyższym (1,8%).

2.6.6. Uczestnictwo w innych formach rozrywki

Poza uczęszczaniem do różnych instytucji: teatrów i instytucji muzycznych, muzeów, galerii sztuki, kin domów i ośrodków kultury, klubów i przykościelnych placówek kulturalnych oraz na imprezy organizowane przez te instytucje, respondenci wykorzystywali czas wolny także na inne formy rozrywki.

Na imprezy estradowe lub kabaretowe w 2014 r. udało się 17,8% osób ankietowanych (o 0,6 p. proc. więcej niż w 2009 r.) – 18,5% mężczyzn i 17,3% kobiet. Największy odsetek bywających na przedstawieniach estradowych i kabaretowych był wśród osób w wieku 15-49 lat (21,5%), najmniejszy – w grupie osób w wieku 65 lat lub więcej (8,3%). Odsetek uczestników tych imprez obniżał się wraz z poziomem wykształcenia – od 28,9% wśród osób z wykształceniem

wyższym do 10,0% w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym – zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet. Odsetek uczęszczających na imprezy estradowe i kabaretowe był wyższy wśród mieszkańców miast (20,1%) niż osób mieszkających na wsi (14,0%). O 7,2 p. proc. różniły się odsetki osób uczestniczących w spektaklach estradowych i kabaretowych w poszczególnych regionach – od 14,5% w regionie południowym (woj. małopolskie i śląskie) do 21,7% w regionie centralnym (woj. mazowieckie i łódzkie).

Do cyrku, na rodeo lub na rewię (np. na lodzie) uczęszczało 6,3% osób w wieku 15 lat lub więcej (o 1,6 p. proc. więcej w porównaniu z 2009 r.), 6,2% mężczyzn i 6,4% kobiet. Wśród mieszkańców miast udział w takich imprezach deklarowało 7,4%, a wśród mieszkańców wsi – 4,6% osób. Najwyższy odsetek, uczęszczających do cyrku, na rodeo lub rewię, zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet, był wśród osób z wykształceniem wyższym (10,5%), obniżając się wraz z poziomem wykształcenia do 4,0% w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. Wśród uczestników tych imprez przeważali ludzie młodzi w wieku 25-34 lata – 12,1%, a najniższy odsetek – 1,2% – wystąpił w grupie osób w wieku 65 lat lub więcej.

Tabl. 49. Uczestniczący w wybranych formach rozrywki według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe							
	razem	pracowników na stanowiskach		rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów		
		robotni- czych	nierobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów
Impreza estradowa lub kabaretowa	A 20,2	15,2	26,9	12,8	25,6	10,4	10,1	11,6
	B 21,0	16,4	26,8	11,9	22,5	12,3	12,9	9,7
Cyrk, rodeo, rewia	A 6,2	5,4	7,2	3,5	8,1	1,7	1,6	2,0
	B 8,7	7,4	10,3	3,9	8,2	2,0	1,8	2,5
Wesołe miasteczko, park rozrywki	A 20,1	17,6	23,4	7,3	23,2	6,1	5,7	7,7
	B 21,3	17,3	26,3	9,3	21,3	6,2	5,9	7,4
Salon gier, kasyno	A 3,9	3,5	4,6	1,8	6,8	1,5	1,1	2,9
	B 3,9	3,6	4,3	1,2	3,9	0,9	0,8	1,2
Dyskoteka, klub, dancing	A 33,5	28,5	40,2	25,9	38,0	12,1	10,7	17,8
	B 31,6	27,8	36,3	21,4	31,6	10,0	9,5	12,0
Przyjęcia, spotkania towarzyskie, imprezy klubowe	A 73,8	68,8	80,5	69,2	80,6	54,4	54,4	54,2
	B 73,9	67,8	81,7	66,1	76,3	55,6	56,0	53,8
Imprezy sportowe	A 27,2	24,8	30,3	19,2	29,9	11,7	11,4	12,6
	B 28,5	26,3	31,2	16,9	27,6	10,3	9,9	12,0
Festiwale	A 5,0	3,6	7,1	3,1	7,9	2,9	3,0	2,5
	B 8,1	5,5	11,3	4,5	11,7	4,6	5,0	2,9
Zoo, ogród botaniczny, planetarium	A 22,0	15,1	31,3	6,2	26,5	10,7	10,8	10,4
	B 25,9	19,1	34,4	8,9	30,6	13,0	13,7	10,1

Więszym zainteresowaniem, mimo – generalnie – sezonowości działania, cieszyły się wesołe miasteczka i parki rozrywki. Odwiedziny lunaparkach lub parkach tematycznych deklarowało 16,0% osób (o 0,6 p. proc. więcej niż w 2009 r.), 16,2% mężczyzn i 15,9% kobiet). Wyższy odsetek odnotowano wśród mieszkańców miast (18,8%) niż wsi (11,5%). Odsetek osób z wykształceniem wyższym (26,8%), zarówno wśród mężczyzn (25,5%), jak i wśród kobiet (27,6%) był wyraźnie wyższy niż w pozostałych grupach osób zestawionych według poziomu wykształcenia. Wśród odwiedzających wesołe miasteczka i parki rozrywki przeważali ludzie młodzi w wieku 25-34 lata – 31,5%, a także w wieku 15-24 lata i 35-49 lat (ponad 20% osób w każdej z nich) wobec 3,8% w grupie osób w wieku 65 lat lub więcej.

Niewiele osób deklarowało chodzenie do salonów gier lub kasyn – 3,0% ankietowanych (4,6% mężczyzn i 1,9% kobiet), 3,8% osób w miastach i 1,7% na wsi. Wśród osób uczęszczających do

tych instytucji przeważali ludzie młodzi. Najwyższy odsetek odnotowano w grupie wieku 15-24 lata (8,8%), zarówno wśród mężczyzn (11,1%), jak i kobiet (6,6%), co świadczy raczej o bywaniu w salonach gier zręcznościowych niż w kasynach.

Natomiast dużo więcej osób chodziło w 2014 r. potańczyć. Do dyskoteki, do klubu lub na dancing uczęszczało 25,0% respondentów (o 2,3 p. proc. mniej w porównaniu z 2009 r.). Ten rodzaj aktywności zadeklarowało 26,7% mężczyzn i 23,7% kobiet). Większym udziałem w tym zakresie mogli pochwalić się mieszkańcy miast – 27,2% wobec 21,5% wśród osób mieszkających na wsi. Odsetki osób chodzących potańczyć w różnych regionach kraju różniły się o 5,4 p. proc. od 21,8 w regionie południowym do 27,8% w regionie centralnym. Ta forma „rekreacji ruchowej” dotyczyła przede wszystkim młodszych grup wiekowych, a najwyższe odsetki uczestniczących w imprezach tanecznych odnotowano w grupie osób w wieku 15-24 lata (62,8%) i 25-34 lata (42,3%), zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet.

O aktywności towarzyskiej Polaków świadczą m.in. deklaracje związane z uczestnictwem w różnego rodzaju przyjęciach, spotkaniach towarzyskich lub imprezach klubowych. W 2014 r. uczestniczyło w nich 67,9% respondentów (nieznacznie mniej w stosunku do 2009 r., tj. o 0,2 p. proc.), a spośród tej grupy osób – 31,3% więcej niż 4 razy w roku. Udział w tego typu przedsięwzięciach zadeklarowało 69,4% mężczyzn i 66,8% kobiet, więcej wśród mieszkańców miast (69,4%) niż wsi (65,5%). Natomiast istotnie (o 18,8 p. proc.) różniły się odsetki osób uczestniczących w takich formach towarzyskich w poszczególnych regionach od 55,8% w regionie południowo-zachodnim (woj. dolnośląskie i opolskie) do 74,6% w regionie centralnym. Aktywność ta zmniejszała się wraz z poziomem wykształcenia – z 83,3% wśród osób z wykształceniem wyższym do 57,8% wśród osób z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym – zarówno wśród mężczyzn, jak i wśród kobiet. Najbardziej aktywnie udzielają się towarzysko osoby w wieku 15-24 lata (81,6%) i 25-34 lata (80,3%), a odsetek uczestniczących w imprezach towarzyskich zmniejsza się wraz z wiekiem – wśród mężczyzn i kobiet, zarówno w miastach, jak i na wsi – i jest najniższy wśród osób wieku 65 lat lub więcej (50,2%).

Na festiwale muzyczne, teatralne, filmowe lub inne przeglądy tego rodzaju w 2014 r. wybrało się 7,2% osób ankietowanych (o 2,6 p. proc. więcej niż w 2009 r.), wśród mężczyzn – 7,0%, a wśród kobiet – 7,3%. Wyższy odsetek uczestników festiwali odnotowano wśród mieszkańców miast (8,0%) niż wsi (5,9%). Najwyższe odsetki widzów i słuchaczy prezentacji festiwalowych były w grupie osób z wykształceniem wyższym – 13,7%, a w pozostałych grupach wykształcenia były 2-3-krotnie niższe. Najwięcej deklaracji uczestnictwa w festiwalach było w gronie osób w wieku 25-34 lata (10,7%) oraz 15-24 lata (10,1%). W obu tych grupach przeważały kobiety (odpowiednio: 11,2% wobec 10,1% oraz 11,2% wobec 9,0% mężczyzn).

Do ogrodu zoologicznego, ogrodu botanicznego lub planetarium w 2014 r. udało się 21,2% osób (o 3,2 p. proc. więcej w porównaniu z 2009 r.) – 19,5% mężczyzn i 21,9% kobiet. Znacząco więcej odwiedzających te instytucje było wśród mieszkańców miast – 26,6% niż wśród osób mieszkających na wsi – 12,6%, zarówno wśród mężczyzn (26,2% wobec 11,3%), jak i wśród kobiet (26,9% wobec 13,6%). Między poszczególnymi regionami odnotowano różnicę 10,3 p. proc. między odsetkami osób deklarującymi bywanie w ogrodzie zoologicznym, ogrodzie botanicznym lub planetarium – od 16,3% w regionie wschodnim (woj. lubelskie, podkarpackie, podlaskie świętokrzyskie) do 26,6% w regionie południowo-zachodnim (woj. lubuskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie). Najwyższy odsetek respondentów, którzy uczęszczali do zoo, ogrodu

botanicznego lub do planetarium wystąpił w grupie osób z wykształceniem wyższym – 39,5% i obniżał się wraz z poziomem wykształcenia do 10,1% w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym, zarówno wśród mężczyzn (z 37,5% do 9,2%), jak i kobiet (z 40,7% do 10,7%). Najbardziej aktywne w gronie odwiedzających te instytucje były osoby w wieku 25-34 lata (32,5%), zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet (odpowiednio 27,3% i 36,7%), a najniższy odsetek odnotowano w najstarszej grupie wieku – 65 lat lub więcej (10,2%), także wśród mężczyzn (9,9%) i kobiet (10,3%).

Widzami na różnego rodzaju imprezach sportowych było (podobnie jak w 2009 r.) 22,1% osób (23,2% mieszkańców miast i 20,5% mieszkańców wsi). Uczęszczanie na imprezy sportowe to przede wszystkim domena mężczyzn – 32,1% mężczyzn było na takich imprezach w 2014 r. (w tym 7,8% osób z grupy mężczyzn – częściej niż 4 razy w roku) wobec znacznie mniejszego odsetka kobiet oglądających imprezy sportowe (14,9%). Największy udział uczęszczających na imprezy sportowe odnotowano w grupie wieku 15-24 lata – 46,0%, zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet. Odsetek widzów na imprezach sportowych obniżał się wraz z wiekiem osób ankietowanych i w grupie liczącej 65 lat lub więcej wyniósł już tylko 4,9%.

2.6.7. Działalność hobbystyczna

Wiele osób brało udział w różnych formach aktywności artystycznej, nie związanych z prowadzoną przez respondentów działalnością zawodową, realizowanych indywidualnie lub grupowo w domu, szkole, zakładzie pracy, w instytucji kultury lub innych instytucjach.

Tabl. 50. Realizujący wybrane formy działalności hobbystycznej według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie A – 2009 B – 2014	W tym gospodarstwa domowe							
	pracowników			rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów		
	razem	na stanowiskach				razem	emerytów	rencistów
		robotniczych	nierobotniczych					
Fotografia amatorska A	10,0	5,8	15,6	4,4	11,1	4,2	3,9	5,4
B	6,7	3,6	10,6	1,7	8,5	3,5	3,6	2,8
Grafika komputerowa A	2,7	1,1	4,9	1,3	4,3	0,7	0,7	0,5
B	3,6	2,5	5,0	1,4	2,9	1,4	1,0	1,9
Zajęcia plastyczne A	3,1	2,1	4,5	1,1	4,2	2,5	2,5	2,6
B	4,3	3,0	5,8	2,4	5,8	4,0	3,9	4,8
Zajęcia muzyczne A	3,5	2,6	4,8	2,0	4,6	1,6	1,6	1,7
B	2,8	1,9	4,0	1,0	4,0	1,8	2,2	0,5
Taniec A	4,6	3,2	6,3	1,9	4,8	2,2	1,8	4,2
B	4,8	3,7	6,2	1,9	6,1	2,0	1,8	3,0
Kolekcjonerstwo A	2,1	1,5	2,9	1,1	2,2	2,2	2,2	2,0
B	2,0	1,3	2,9	1,5	4,1	2,2	2,3	1,9
Majsterkowanie A	7,6	7,3	8,1	9,0	9,7	4,3	4,5	3,3
B	8,6	9,4	7,6	12,8	8,1	6,5	6,8	5,2

Niektóre z form uprawiania działalności artystycznej traktowane są przez respondentów ze szczególnym zainteresowaniem, przekładającym się na wykorzystywanie ich czasu wolnego na prowadzenie działalności hobbystycznej. We wszystkich dziedzinach (z wyjątkiem majsterkowania) odsetek hobbystów był wyższy wśród mieszkańców miast niż wsi. W zajęciach o charakterze artystycznym wyższy był odsetek kobiet, natomiast w dziedzinach o charakterze technicznym przeważali mężczyźni.

Najbardziej popularną formą uprawiania hobby, chociaż nie będącą zazwyczaj rodzajem działalności artystycznej, jest majsterkowanie, któremu poświęcało swój czas wolny 8,2% osób

w wieku 15 lat lub więcej. Majsterkowanie jest niewątpliwie domeną męską (17,0% uprawiających je mężczyzn wobec 1,8% kobiet). Wśród mężczyzn najwyższy odsetek majsterkowiczów odnotowano w gospodarstwach rolników (25,2%), a wśród kobiet – w gospodarstwach pracujących na własny rachunek (2,1%). Więcej osób zajmowało się majsterkowaniem na wsi (10,5%) niż w miastach (6,7%), szczególnie wśród mężczyzn (21,6% wobec 13,8%). Najwyższy odsetek osób uprawiających majsterkowanie był w regionie wschodnim (woj. lubelskie, podkarpackie, podlaskie świętokrzyskie) – 11,0%, a najniższy – 5,8% w regionie południowym (woj. małopolskie i śląskie) i wśród mężczyzn – odpowiednio 23,1% wobec 12,7%.

Fotografię uprawiało amatorsko 5,5% osób ankietowanych (6,0% mężczyzn i 5,2% kobiet). Odsetek mężczyzn zajmujących się fotografią w miastach był niemal czterokrotnie wyższy niż na wsi, a wśród kobiet – ponad dwukrotnie. Temu zajęciu poświęcało się 6,5% osób pracujących, 7,6% uczniów, 11,5% studentów oraz 3,6% pozostałych osób niepracujących.

Grafiką komputerową zajmowało się 2,8% respondentów (4,6% mężczyzn i 1,4% kobiet), w miastach 3,6% a na wsi 1,4% osób. Najwyższy odsetek amatorów tej działalności, obniżający się w kolejnych grupach wieku (zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet), odnotowano u osób w wieku 15 -24 lata (8,9%).

Muzyką (gra na instrumencie, śpiew) – indywidualnie lub grupowo – zajmowało się 2,5% osób (2,4% mężczyzn i 2,6% kobiet), 3,0% mieszkańców miast i 1,8% osób mieszkających na wsi. W grupach respondentów według zajęcia przeważali uczniowie (5,9%) i studenci (5,5%), a ponad dwukrotnie niższy był odsetek w gronie osób pracujących (2,3%).

W tańcu, który stał się bardzo popularny od czasu emisji tanecznych programów telewizyjnych, realizowało się 4,0% osób (2,0% mężczyzn i 5,4% kobiet). Odsetek osób uprawiających taniec, najwyższy w najmłodszej grupie wieku – 10,3% osób w wieku 15-24 lata, obniżał się w kolejnych grupach do 1,3% wśród osób w wieku 65 lat lub więcej.

Różne dziedziny sztuk plastycznych (malarstwo, rzeźba, tkactwo, ceramika itp.) – w domu lub w ramach zajęć zorganizowanych – uprawiało 4,3% osób (1,6% mężczyzn wobec 6,3% kobiet). W miastach plastyką zajmowało się 4,7% respondentów, a na wsi – 3,7%. Wśród respondentów według zajęcia przeważali uczniowie – 6,4% osób, podczas gdy wśród studentów było 3,5%, a wśród pracujących – 4,3% osób uczestniczących w różnych zajęciach plastycznych.

Pisanie (pamiętnika, bloga, wierszy, powieści itp.) deklarowało 2,4% respondentów (1,8% mężczyzn i 2,8% kobiet). Odsetek osób uprawiających pisanie najwyższy był w grupie wieku 15-24 lata (5,8%), co potwierdza odsetek amatorów pisania wśród studentów (13,2%) – najwyższy w grupach respondentów według zajęcia.

Kolekcjonerstwo uprawiało 2,2% osób (3,0% mężczyzn i 1,6% kobiet). W tym przypadku wiek nie ma żadnego znaczenia. We wszystkich grupach wieku odnotowano podobny odsetek osób zajmujących się filatelistyką, filumenistyką, numizmatyką lub inną formą zbieractwa (od 2,0% do 2,4%). W regionie południowo-zachodnim (woj. dolnośląskie i opolskie) był najwyższy odsetek kolekcjonerów (4,6%), zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet, a najniższy – w regionie wschodnim (1,7%).

W większości form działalności hobbystycznej odsetek osób z wykształceniem wyższym był najwyższy, z wyjątkiem majsterkowania, które było domeną osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Najwyższe odsetki osób realizujących swoje zamiłowania w czasie wolnym

(z wyjątkiem osób uczestniczących w zajęciach plastycznych) odnotowano w najmłodszej grupie osób w wieku 15-24 lata.

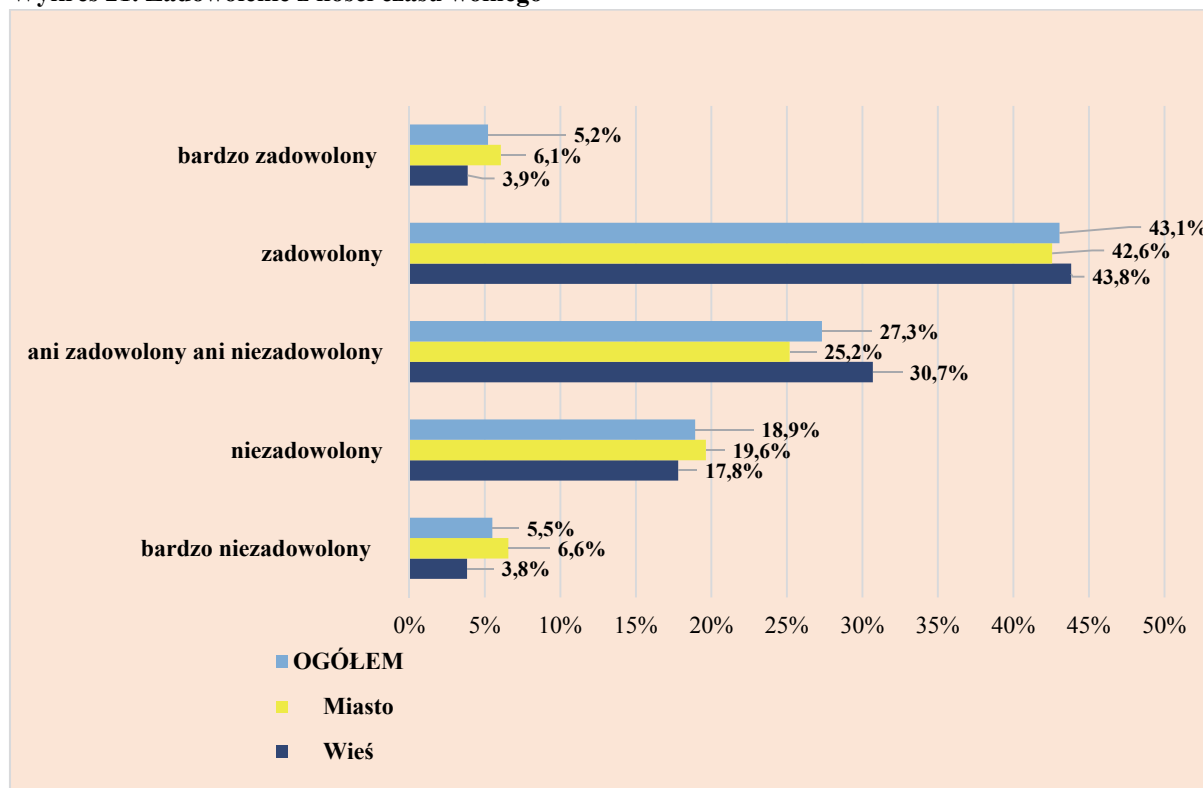
2.7. Opinie dotyczące wykorzystania czasu wolnego

Podsumowaniem możliwości skorzystania z oferty instytucji kultury oraz realizacji potrzeb kulturalnych poprzez uczestnictwo w kulturze, są opinie respondentów dotyczące wykorzystania przez nich czasu wolnego.

W 2014 r. na poziomie zbliżonym do wyników poprzedniego z 2009 r. badania uczestnictwa ludności w kulturze kształtowały się odsetki osób ankietowanych pozytywnie oceniających („zadowolonych” lub „bardzo zadowolonych”) ilość posiadanego czasu wolnego. Pozytywną ocenę ilości posiadanego czasu wolnego odnotowano u blisko połowy respondentów w wieku 15 lat lub więcej, tj. u 48,3% osób (49,9% kobiet i 46,0% mężczyzn). Odsetek osób korzystnie oceniających ilość swojego czasu wolnego był nieco wyższy w miastach niż na wsi (48,7% wobec 47,7% osób). W porównaniu z badaniem z 2009 r. odsetek ocen pozytywnych dotyczących ilości posiadanego czasu wolnego wzrósł o 1,6 p. proc., zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet (odpowiednio o 1,1 p. proc. i 1,7 p. proc.), a także wśród mieszkańców miast i wsi (odpowiednio o 2,0 p. proc. i 0,8 p. proc.).

Negatywnie oceniło ilość posiadanego czasu wolnego („niezadowolony” lub „bardzo niezadowolony”) 24,4% ankietowanych (o 1,4 p. proc. więcej niż w 2009 r.), wśród mężczyzn – 25,1%, a wśród kobiet – 23,9%). Więcej osób mieszkających w miastach (26,2%) niż na wsi (21,6%) było wśród osób, które wyraziły negatywną ocenę ilości posiadanego czasu wolnego.

Wykres 21. Zadowolenie z ilości czasu wolnego

Odsetek negatywnie oceniających ilość swojego czasu wolnego najwyższy był wśród osób z wykształceniem wyższym (33,0%), zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet (odpowiednio 31,4% i 33,9%), natomiast najwyższy odsetek ocen pozytywnych odnotowano w grupie osób

z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym (58,2%), zarówno wśród mężczyzn (53,8%), jak i kobiet (63,2%). Najwyższy odsetek ocen negatywnych zarejestrowano też w grupie osób w wieku 35-49 lat (37,1%), zarówno u mężczyzn jak i kobiet (odpowiednio 38,0% i 36,5%), a najwięcej ocen pozytywnych dotyczących ilości posiadanego czasu wolnego – co wydaje się być oczywiste – w grupie osób w wieku 65 lat lub więcej (75,6%), wśród mężczyzn i kobiet (odpowiednio 77,2% i 74,8%).

Odsetek „ani zadowolonych ani niezadowolonych” z ilości posiadanego czasu wyniósł 30,3% (tyle sam co w 2009 r.), wśród mężczyzn – 28,9%, a wśród kobiet – 26,1%. Wyższy był w miastach – 28,4% niż na wsi – 33,3%.

Tabl. 51. Ocena ilości czasu wolnego według grup społeczno-ekonomicznych

Zadowolenie z ilości posiadanego czasu wolnego A – 2009 B – 2014		W tym gospodarstwa domowe							
		razem	pracowników		rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów		
			robot- niczych	nierobo- tnicznych			razem	eme- rytów	ren- cistów
Bardzo zadowolony	A	2,7	2,5	3,0	0,8	3,6	8,8	9,0	7,8
	B	2,6	2,3	2,9	1,4	7,2	10,5	11,4	6,9
Zadowolony	A	37,3	36,3	38,6	40,0	33,3	54,4	55,7	48,5
	B	35,6	37,2	33,7	37,9	34,3	59,2	59,9	56,3
Ani zadowolony ani niezadowolony	A	32,6	35,0	29,3	36,5	29,4	24,9	24,1	28,6
	B	30,5	31,4	29,5	34,7	22,3	20,8	19,9	24,8
Niezadowolony	A	22,0	21,2	23,2	19,1	24,4	8,4	7,9	10,6
	B	24,5	23,2	26,1	20,5	27,6	6,9	6,4	8,8
Bardzo niezadowolony	A	5,4	5,0	6,0	3,6	9,3	3,6	3,3	4,5
	B	6,8	5,9	7,8	5,4	8,5	2,6	2,4	3,2

Na podobnym poziomie oceniony został sposób spędzania czasu wolnego przez „ani zadowolonych ani niezadowolonych” – 34,1% (wobec 35,4% w 2009 r.), wśród mężczyzn – 35,0%, a wśród kobiet – 33,4%. Niższy był w miastach – 32,2 niż na wsi – 37,1

Tabl. 52. Ocena sposobu spędzania czasu wolnego według płci i miejsca zamieszkania (w odsetkach)

Zadowolenie ze sposobu spędzania czasu wolnego A – 2009 B – 2014		W tym gospodarstwa domowe							
		razem	pracowników		rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów		
			robot- niczych	nierobo- tnicznych			razem	eme- rytów	ren- cistów
Bardzo zadowolony	A	2,6	2,4	2,9	2,0	4,0	6,6	7,2	4,1
	B	2,1	1,7	2,5	0,8	4,9	5,5	6,0	3,5
Zadowolony	A	41,8	38,6	46,2	42,9	40,3	47,1	47,9	43,8
	B	44,1	41,6	47,1	44,3	48,5	50,1	51,6	43,9
Ani zadowolony ani niezadowolony	A	37,1	39,9	33,4	40,2	36,2	31,6	31,2	33,3
	B	35,4	37,3	33,2	38,7	26,6	32,4	32,0	34,0
Niezadowolony	A	15,2	16,1	13,9	12,2	14,4	11,4	10,5	15,3
	B	15,5	16,3	14,5	13,9	16,5	9,7	8,8	13,4
Bardzo niezadowolony	A	3,3	3,1	3,6	2,8	5,1	3,3	3,2	3,6
	B	2,9	3,0	2,7	2,4	3,5	2,3	1,6	5,2

Pozytywne oceny sposobu spędzania wolnego czasu („zadowoleni” lub „bardzo zadowoleni”) zadeklarowało 49,4% osób ankietowanych (w 2009 r. – 47,3%), a przeciwnego zdania („niezadowoleni” lub „bardzo niezadowoleni”) było niemal trzykrotnie mniej, tj. 16,5% respondentów (w 2009 r. – 17,3%). Wśród mieszkańców miast było 51,1%, a wśród mieszkających na wsi 46,8% osób pozytywnie oceniających sposób spędzania przez siebie wolnego czasu, natomiast negatywne opinie wyraziło 16,7% osób mieszkających w miastach i 16,0% mieszkańców wsi.

W ocenach pozytywnych sposobu spędzania czasu wolnego przeważali nieznacznie mężczyźni (49,7% wobec 49,3% wśród kobiet), zaś więcej ocen negatywnych odnotowano wśród

kobiet (17,4% wobec 15,2% u mężczyzn). Najwyższy odsetek ocen negatywnych sposobu, w jaki spędzają czas wolny, odnotowano u osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (19,2%), a najniższy w grupie osób z wykształceniem wyższym (13,5%). Odwrotna sytuacja była wśród pozytywnie oceniających sposób spędzania przez siebie czasu wolnego – najwyższy odsetek był w grupie osób z wykształceniem wyższym (55,7%), a najniższy – w gronie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (42,5%). Najgorzej oceniały sposób spędzania czasu wolnego osoby w grupie wieku 35-49 lat – 23,5% oceniło go negatywnie, podczas gdy wśród osób w wieku 65 lat lub więcej – 9,8%. I odwrotnie – najwyższy odsetek ocen pozytywnych dotyczących sposobu spędzania czasu wolnego był w grupie osób w wieku 65 lat lub więcej – 59,1%, a najniższy – w grupie wiekowej 35-49 lat – 37,9%.

Zadowolenie z ilości posiadanego czasu wolnego, jak i ze sposobu spędzania go, nie musi przekładać się na poziom uczestnictwa w kulturze, na co wskazywał znikomy odsetek biorących udział w wielu formach aktywności kulturalnej, jak również wyniki badania budżetu czasu z 2013 r.²⁷

Rozkład określeń charakteryzujących sposób wykorzystania czasu wolnego był zbliżony do odpowiedzi uzyskanych w badaniu uczestnictwa w kulturze z 2009 r. W odpowiedzi na pytanie o charakterystykę sposobu wykorzystania czasu w ciągu dnia powszedniego w 2014 r., zdecydowanie najczęściej respondentów – 45,6% osób (47,0% mężczyzn i 44,5% kobiet), 45,2% w miastach, a 46,2% na wsi – wybrało najbardziej odpowiadające im określenie „robię wszystko, co muszę robić i mam jeszcze trochę czasu wolnego dla siebie”.

Tabl. 53. Charakterystyka wykorzystania czasu przez członków gospodarstw domowych według grup społeczno-ekonomicznych (w odsetkach)

Wyszczególnienie	W tym gospodarstwa domowe								
	razem	pracowników na stanowiskach		rol- ników	pracują- cych na własny rachunek	emerytów i rencistów			
		robot- niczych	nirobot- niczych			razem	eme- rytów	ren- cistów	
A – 2009 B – 2014									
Czasu nie wystarcza mi nawet na wykonanie koniecznych zajęć	A	4,0	4,2	3,7	2,1	5,7	0,9	0,8	1,1
	B	3,5	3,2	3,9	3,9	6,9	1,0	0,9	1,5
Czasu wystarcza mi tylko na to, co muszę zrobić, ale nie mam czasu wolnego dla siebie	A	19,6	19,6	19,7	22,3	30,1	6,6	6,1	8,7
	B	23,4	24,2	22,4	23,1	22,5	5,0	4,5	7,2
Robię wszystko, co muszę robić i mam jeszcze trochę czasu wolnego dla siebie	A	53,4	51,4	56,1	55,7	45,0	28,7	27,1	35,7
	B	53,7	51,7	56,2	47,7	50,2	28,6	28,6	28,4
Czasu wystarcza mi na wszystko bez specjalnego pośpiechu	A	18,4	18,9	17,8	16,2	16,2	45,3	47,6	35,3
	B	15,8	16,7	14,5	18,8	15,9	45,7	46,7	41,9
Mam aż za dużo wolnego czasu	A	4,0	5,2	2,4	3,6	2,3	18,2	18,0	18,7
	B	3,2	3,8	2,3	5,6	4,6	19,2	18,8	20,9

Osoby dysponujące większą ilością czasu wolnego przeważały nad odsetkami osób uważających, że brak im czasu wolnego, zarówno w opiniach o charakterze umiarkowanym („czasu wystarcza mi na wszystko bez specjalnego pośpiechu” wobec „czasu wystarcza mi tylko na to, co muszę zrobić, ale nie mam czasu wolnego dla siebie”), jak i skrajnym („mam aż za dużo wolnego czasu” wobec „czasu nie wystarcza mi nawet na wykonanie koniecznych zajęć”).

Odsetek osób, które najlepiej charakteryzuje sformułowanie „czasu wystarcza mi na wszystko bez specjalnego pośpiechu” wyniósł 25,0% (mężczyzn – 24,3%, a kobiet – 25,6%); w miastach

²⁷<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/budzet-czasu-ludnosci-w-2013-r-,19,1.html>

25,1%, a na wsi – 24,9%. Określenie „mam aż za dużo wolnego czasu” wybrało 8,3% osób (7,6% mężczyzn i 8,8% kobiet), w miastach 8,6%, a na wsi – 7,8%.

Z kolei 17,7% osób uznało (17,6% mężczyzn i 17,7% kobiet); 17,2% w miastach, a 18,4% na wsi – że ich sytuację najlepiej określa stwierdzenie: „czasu wystarcza mi tylko na to, co muszę zrobić, ale nie mam czasu wolnego dla siebie”. Natomiast sformułowanie „czasu nie wystarcza mi nawet na wykonanie koniecznych zajęć” uznało za najlepiej opisujące ich sposób wykorzystania czasu w ciągu dnia powszedniego – 3,0% respondentów (3,1% mężczyzn i 2,9% kobiet); 3,4% respondentów mieszkających w miastach i 2,4% mieszkańców wsi.

Biorąc pod uwagę wykształcenie respondentów oceniających wykorzystanie przez siebie czasu w ciągu dnia powszedniego, więcej niż połowa ankietowanych w grupie osób z wykształceniem wyższym, zgodziła się, że najlepiej charakteryzuje je sformułowanie „Robię wszystko, co muszę robić i mam jeszcze trochę czasu wolnego dla siebie” – 54,4% (mężczyźni – 56,0%, kobiety – 53,5%). Zarówno w tym przypadku, jak i w przypadku określeń charakteryzujących brak czasu wolnego („Czasu nie wystarcza mi nawet na wykonanie koniecznych zajęć” i „Czasu wystarcza mi tylko na to, co muszę zrobić, ale nie mam czasu wolnego dla siebie”), odsetki deklaracji respondentów zmniejszały się wraz z poziomem ich wykształcenia. Natomiast w sytuacji, gdy ankietowani oceniali, że dysponują większą ilością czasu wolnego („Czasu wystarcza mi na wszystko bez specjalnego pośpiechu” i „Mam aż za dużo wolnego czasu”), odsetki takich deklaracji wzrastały wraz z obniżającym się poziomem wykształcenia osób ankietowanych.

Podsumowanie

4/5 Polaków w wieku 15 lat lub więcej uważało w 2014 r., że kultura jest ważna lub bardzo ważna. Polakom kultura kojarzy się przede wszystkim ze sztuką (41,0% osób ankietowanych) oraz stylem życia i obyczajami (40,8% respondentów). Według osób ankietowanych najważniejszymi cechami człowieka kulturalnego są umiejętność zachowania się w każdej sytuacji (64,0% osób w wieku 15 lat lub więcej) oraz dbałość o sposób wypowiedzi i nieużywanie wulgaryzmów (56,5%).

Pozytywnie oceniło ilość posiadanego czasu wolnego 48,3% osób, a zdanie przeciwne wyraziło 24,4% respondentów. Ze sposobu spędzania wolnego czasu było zadowolonych 49,4% osób ankietowanych, a 16,5% respondentów negatywnie oceniło sposób spędzania przez siebie czasu wolnego. W odpowiedzi na pytanie o charakterystykę sposobu wykorzystania czasu w ciągu dnia powszedniego, 45,6% respondentów wybrało najbardziej odpowiadające im określenie: „robię wszystko, co muszę robić i mam jeszcze trochę czasu wolnego dla siebie”.

W 2014 r. obniżył się nieco w porównaniu z 2009 r. odsetek osób w wieku 15 lat lub więcej oglądających telewizję (o 0,9 p. proc. do 97,6%), wzrósł natomiast znacząco odsetek respondentów korzystających z Internetu (o 13,8 p. proc. do 62,2%). Nieznacznie wyższy był odsetek osób deklarujących czytanie książek i czasopism, obniżyły się natomiast odsetki respondentów korzystających z biblioteki, a także czytających gazety codzienne. Odnotowano wzrost odsetka osób deklarujących uczęszczanie do instytucji artystycznych (teatru, opery i operetki, filharmonii) i do kina, jak również chodzących na imprezy i biorących udział w zajęciach organizowanych przez inne instytucje kultury – domy i ośrodki oraz kluby kultury, a także przykościelne placówki kulturalne.

Można zatem stwierdzić, że poziom uczestnictwa w kulturze w roku 2014 był w wielu aspektach nieco wyższy niż w roku 2009.

Participation in culture in 2014

Summary

In order to participate (actively and passively²⁸) in various forms of cultural activities, it is necessary, among others, to have a sufficient amount of free time and an access to cultural offer, provided by cultural institutions and distribution networks of cultural products (books, newspapers and magazines, CDs, DVDs, audio-visual and multimedia devices).

In 2014, the percentage of respondents satisfied with the quantity of their free time was similar to the results of the survey on participation in culture conducted in 2009. As in the previous study, a higher percentage of satisfied was observed among women than men, as well as among urban than rural areas.

In 2014, less than half of surveyed (48.3%) were satisfied or very satisfied with the quantity of their free time (49.9% women and 46.0% men). The percentage of such people in urban areas was higher than in rural areas (respectively 48.7% vs. 47.7%). As compared with 2009, the percentage of people satisfied or very satisfied with the quantity of their free time increased by 1.6 percentage point, both among women and men (respectively – by 1.7 pp and 1.1 pp), as well as among urban and rural population (respectively by 2.0 pp and 0.8 pp).

Only approximately 1/4 of respondents (24.7%) were satisfied or very satisfied with cultural activities offered at their place of residence (25.6% women and 23.3% men). A higher percentage of people were with this offer dissatisfied or very dissatisfied – 27% (women – 26.9% and men – 28.1%). Significant differences in the assessment of the cultural offer were noticed in the urban and in the rural areas. While among the urban population 34.5% assessed the offer addressed by local cultural institutions positively and 15.6% negatively – people living in rural areas were decidedly dissatisfied with the proposals of cultural institutions operating in their place of residence (46.0% vs. 8.9% of satisfied and very satisfied). There is a definite relationship with the network of cultural institutions operating in the rural areas, where apart from public libraries and community centers, there are not, in fact, functioning institutions leading professional activities on the stage (theatres, philharmonic halls, etc.), and cinemas or museums are the rarity.

The percentage of positive opinions related to the free time spending was similar to the level obtained in the study in 2009, although in case of inhabitants of urban areas the percentage, both of positive and negative opinions, increased.

Satisfaction with the way of free time spending was declared by 49.4% of surveyed, the opposite opinion was presented by 16.5% of respondents. 51.1% of urban population and 46.8% of those living in rural areas, evaluated positively the way of free time spending, while negative opinions were expressed by 16.7% people living in urban areas and 16.0% of rural population.

According to 80.3% of Poles aged 15 years or more, culture is important (very important or fairly important) and for 16.5% – unimportant (not very important or quite unimportant). Culture is more important for women than men – 84.1% against 75.1%. Culture is also more important for urban residents than for people living in rural areas (respectively 84.7% vs. 73.9%). Culture is also

---

²⁸ Active participation means eg. being a member of an amateur artistic team, participation in a passive way – eg. watching TV program.

more appreciated by young people – 81.8% of those aged 15-24 believe that culture is important, while the percentage of people aged 65 years or older is lower – 77.3%.

Culture is mainly associated with the art (music, theater, cinema, ballet, opera, architecture, painting, etc.) and way of life and customs – so thinks respectively 41.0% and 40.8% of the respondents. Associations also refer to education and family – 32.7% and tradition, habits and social and cultural communities – so declared 32.1% of people aged 15 years or older. A similar hierarchy of associations with word ‘culture’, was observed both among men and women, and inhabitants of urban and rural areas, while for young people aged 15-24 years, knowledge and science are more important associations than education and family (28.8% vs. 26.9%).

According to the opinion of surveyed most important features of ‘cultured man’ are: the ability of proper behavior in every situation (so thinks 64.0% of people aged 15 or older), paying attention to the way of expression and not using profanities (56.5%). These opinions shared both women (respectively 65.5% and 58.5%) and men (respectively (61.9% and 53.9%) and urban inhabitants (respectively 65.3% and 61.8%) as well as people living on rural areas (respectively 58.7% and 53.0%). Contrary to the popular opinions, education was placed by the respondents only on the third position among the features of a ‘cultured man’ (25.7% of respondents). Education is more important for women (26.3%) than for men (24, 9%) and more important for rural residents (28.1%) than urban inhabitants (24.2%).

The most common form of participation in culture is watching TV. 97.6% of respondents watched TV, of which 10.3% – more than 4 hours a day. However, compared with 2009 the percentage of TV viewers was reduced by 0.9 pp, of which those watching TV above 4 hours per day – by 9.4 pp.

Very popular is the use of multimedia devices. Significantly increased the percentage of people using computers and the Internet, both among women and men and in urban and rural areas.

The computer was used by 62.5% of respondents (65.8% men and 60.1% women), and the Internet – by 62.2% of respondents (65.6% men and 59.7% women) – while in 2009 respectively by 52.6% and 48.4% of respondents.

The percentage of people listening to the music on the radio, from the playback devices (stationary or portable) or on live concerts remained at the 2009 level.

Listening to music on the radio, with playback devices or on live concerts was declared by 80.9% of respondents (1.8 pp less than in 2009).

Percentage of respondents declaring participation in selected forms of cultural activities in 2014

Specification	Men	Women	Urban areas	Rural areas
Persons which at least once a year:				
went to the library.....	18,7	28,5	27,8	19,0
went to the cinema.....	45,4	44,7	53,0	32,3
went to the opera or operetta.....	4,5	5,9	7,2	2,3
went to ballet or dance spectacle	3,2	5,2	5,9	2,1
went to philharmonic hall.....	5,5	6,4	8,3	2,4
went to the theatre	13,6	17,1	20,5	7,9
visited the museum in Poland.....	28,5	30,1	35,8	19,4
visited the museum abroad.....	9,4	9,3	12,0	5,0
visited historical monuments in Poland	19,0	20,6	25,0	11,9
visited historical monuments abroad	5,6	5,9	7,8	2,7

In comparison with 2009 increased the percentage of people declaring visiting the cultural institutions at least once a year: opera and operetta, spectacle of the ballet or dance, the philharmonic hall, the theatre and the cinema.

5.3% of surveyed (4.6% in 2009) went to the opera or operetta (at least once a year), 4.4% went to the ballet or dance spectacle (in 2009 – 3,4%), to the philharmonic hall – 6.0% (in 2009 – 4.0%), and to the theatre – 15.6% of respondents (8.3% in 2009).

During 2014, at least once, went to the cinema 45.0% of respondents (in 2009 – 39.6%).

Slightly decreased the percentage of visitors the monuments – both at home and abroad, in turn – also slightly – increased the percentage of respondents visiting museums and museum exhibitions, at home and abroad.

There were slightly fewer monuments visitors than in 2009. The monuments in Poland visited 29.4% of population (in 2009 – 29.9%), while abroad – 9.3% (11.2% in 2009.). In contrast, more people than in 2009 visited museums and museum exhibitions: in the country – 19.9% and abroad – 5.8% (against 19.6% and 5.5% in 2009.).

Activities and events organized by cultural centers and clubs attended more people than in 2009 – both women and men as well as inhabitants of urban and rural areas. Also slightly increased the percentage (in all these categories) of persons attending the cultural institutions led by churches and church organizations.

12.3% of people aged 15 years or more (11.4% men and 12.9% women) visited community centers and clubs, 4.3% of them (3.1% of men and 5.1% women) at least 4 times a year. 13.1% of urban inhabitants and 10.9% of rural population participated in the thematic clubs activities and specialized workshops organized by these institutions. To the cultural institutions led by churches attended 5.9% of surveyed (4.7% of men and 6.8% women), more inhabitants of urban areas than people living in rural areas (respectively 6.1% and 5.7%).